

Lovforslag nr. L 197. Fremsat den 9. februar 2000 af justitsministeren (Frank Jensen)

Forslag

til

Børnelov

Kapitel 1

Registrering af faderskab i forbindelse med fødslen

§ 1. Fødes et barn af en gift kvinde, anses ægtemanden som far til barnet. Registrering af faderskabet sker i forbindelse med registrering af barnets fødsel.

- Stk. 2.* Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis
- 1) ægtefællerne ved barnets fødsel er separerede,
 - 2) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret, eller
 - 3) begge ægtefæller anmoder om, at der rejses faderskabssag.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis ægtemanden er død inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 3, jf. stk. 1, gælder ikke, hvis

- 1) ægtefællerne på dødstidspunktet var separerede,
- 2) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret, eller
- 3) moderen anmoder om, at der rejses faderskabssag.

§ 2. Fødes et barn af en ugift kvinde, anses en mand som far til barnet, hvis han og moderen skriftligt erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Registrering af faderskabet sker i forbindelse med registrering af barnets fødsel.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis

- 1) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret, eller
- 2) en eller begge parter på tidspunktet for erklæringen er umyndig eller under værgemål.

§ 3. Er faderskab før barnets fødsel anerkendt efter § 14, stk. 1, eller stk. 2, nr. 1, kan det på dette grundlag registreres i forbindelse med registreringen af barnets fødsel.

Kapitel 2

Faderskabssag ved statsamtet

Sagens begyndelse

§ 4. Inden barnets fødsel kan sag rejses af moderen eller af statsamtet.

§ 5. Er faderskab registreret eller anerkendt ved statsamtet, kan sag inden seks måneder efter barnets fødsel rejses af moderen, faderen eller barnets værge.

Stk. 2. Er faderskab registreret efter § 1, kan sag inden for samme frist rejses af faderens dødsbo, medmindre faderen må anses for at have anerkendt barnet som sit.

§ 6. En mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. dog § 10. Anmodning herom skal være skriftlig og skal fremsættes inden seks måneder efter barnets fødsel, medmindre der på tidspunktet for anmodningen verserer en faderskabssag.

Stk. 2. En mand, der inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med moderen uden at være separeret, skal snarest muligt

have skriftlig meddelelse om barnets fødsel med vejledning om sin ret efter stk. 1. Det gælder dog ikke, hvis han allerede er part i sagen.

§ 7. Er faderskab ikke registreret efter §§ 1-3, og er der ikke rejst sag af andre, rejser statsamtet sag, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Er barnet død, skal faderskab kun søges fastslået, såfremt moderen eller nogen, som har retlig interesse i det, anmoder om det.

Sagens behandling

§ 8. Moderen skal oplyse, hvem der er eller kan være barnets far, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke ved anerkendelse af faderskab efter § 14, stk. 1. Er faderskab registreret efter §§ 1 eller 2 eller efter § 3, jf. § 14, stk. 1, eller er der efter barnets fødsel sket anerkendelse efter § 14, stk. 1, gælder stk. 1 endvidere kun, hvis det fastslås eller må anses for væsentligt bestyrket, at den mand, der er registreret som far eller har anerkendt faderskabet, ikke er barnets far.

Stk. 3. Oplyser moderen ikke, hvem der er eller kan være barnets far, skal hun vejledes om, hvilken betydning dette vil kunne få for hende og barnet.

§ 9. Sagens parter er

- 1) barnet eller dets dødsbo,
- 2) moderen eller hendes dødsbo,
- 3) en mand, der er registreret som far eller har anerkendt faderskabet, eller hans dødsbo,
- 4) en mand, der efter moderens oplysning er eller kan være barnets far, jf. § 8, eller hans dødsbo og
- 5) en mand, der har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. § 6, stk. 1, eller hans dødsbo.

Stk. 2. Er moderen død, inddrager statsamtet efter anmodning fra barnets værge en mand som part, hvis det antageliggøres, at han er eller kan være barnets far.

§ 10. Er barnet blevet til ved et strafbart forhold, kan den mand, der har begået forholdet, ikke blive barnets far, hvis afgørende hensyn til barnet taler imod det.

§ 11. Statsamtet opfordrer moderen og de mænd, som er parter i sagen, til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser, hvis det kan have betydning for sagen.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 kan anvendes over for andre end sagens parter, hvis det må antages at være af afgørende betydning for sagen.

§ 12. Statsamtet kan bestemme, at en mand, der utvivlsomt ikke er barnets far, skal udtræde af sagen.

§ 13. Statsamtet indbringer sagen for retten, hvis

- 1) en af sagens parter anmoder om det,
- 2) statsamtet finder det betænkeligt at fortsætte behandlingen af sagen,
- 3) der skal ske indkaldelse ved bekendtgørelse i Statstidende eller udfærdiges retsanmodning efter retsplejelovens § 158,
- 4) sagen i øvrigt ikke kan afsluttes ved anerkendelse eller henlæggelse ved statsamtet, eller
- 5) en af parterne er frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6.

Anerkendelse af faderskab

§ 14. En mand kan anerkende faderskabet til et barn, hvis han og moderen erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Det gælder dog ikke, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel eller forventede fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret.

Stk. 2. En mand, som har haft seksuelt forhold til barnets mor i den periode, hvor hun blev gravid, kan anerkende faderskabet, hvis

- 1) moderen efter det oplyste ikke har haft seksuelt forhold til andre mænd i denne periode, eller
- 2) han utvivlsomt er barnets far.

Stk. 3. Har moderen haft seksuelt forhold til andre mænd i den periode, hvor hun blev gravid, kan en mand anerkende faderskabet, hvis han og moderen erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Anerkendelsen skal tiltrædes af andre mænd, som er parter i sagen.

Stk. 4. Anerkendelse efter stk. 1-3 skal ske skriftligt. Anerkendelse efter stk. 3 kan kun ske under et møde i statsamtet.

Stk. 5. Er en af parterne frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, kan der ikke ske anerkendelse efter stk. 1-3. Er en af parterne umyndig som følge af mindreårighed, skal værgen samtykke i anerkendelsen.

Stk. 6. Inden anerkendelse efter stk. 1-3 skal den mand, som anerkender faderskabet, være gjort bekendt med retsvirkningerne af anerkendelsen og med, at han kan kræve sagen afgjort ved retten.

Stk. 7. Faderskab kan ikke inden barnets fødsel anerkendes efter stk. 2, nr. 2, og stk. 3.

Stk. 8. Justitsministeren kan bestemme, at en anerkendelse afgivet i udlandet skal ligestilles med en anerkendelse for statsamtet.

Kapitel 3

Faderskabssag ved retten

Sagens indbringelse

§ 15. Sag kan kun indbringes for retten af statsamtet.

Sagens behandling

§ 16. Moderen har pligt til at møde i retten og afgive forklaring om, hvem der er eller kan være barnets far. § 8, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 17. Retten inddrager de mænd, der er nævnt i § 9, samt andre mænd, der efter det oplyste kan være far til barnet. § 6, stk. 2, § 10 og § 12 finder tilsvarende anvendelse.

§ 18. Retten træffer bestemmelse om gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser af sagens parter, hvis det kan have betydning for sagen. § 11, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Anerkendelse af faderskab

§ 19. Faderskab kan anerkendes over for retten. § 14, stk. 1-7, finder tilsvarende anvendelse.

Dom til faderskab

§ 20. En mand dømmes som far, hvis han efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser utvivlsomt er barnets far.

Stk. 2. I andre tilfælde dømmes en mand som far, hvis han har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, og der ikke foreligger omstændigheder, der gør det usandsynligt, at han er barnets far. Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft seksuelt forhold til andre mænd, er det endvidere en betingelse, at

- 1) ingen af disse efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser er barnets far, eller
- 2) det er overvejende sandsynligt, at ingen af disse er barnets far.

Stk. 3. Ved afgørelser efter stk. 2, 2. pkt., nr. 2, tillægges det betydning, om moderen har været gift med eller levet sammen med en af mændene i den periode, hvor hun blev gravid.

Kapitel 4

Genoptagelse

§ 21. Er faderskabet til et barn ikke registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, genoptages sagen efter anmodning fra moderen eller hendes dødsbo, fra barnet eller dets værge eller dødsbo eller fra en mand, som har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. § 6, stk. 1.

Stk. 2. Genoptagelse kan kun finde sted, hvis det antageliggøres, at en bestemt mand kan blive barnets far.

Stk. 3. Er barnet myndigt, kan sagen ikke genoptages mod dets vilje.

§ 22. Er faderskabet til et barn registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, genoptages sagen, hvis moderen, barnet eller dets værge og faderen eller hans dødsbo i enighed anmoder om det.

Stk. 2. Genoptagelse kan kun finde sted, hvis det sandsynliggøres, at en anden mand kan blive barnets far.

§ 23. Er der i forbindelse med registrering af faderskabet sket fejl, der kan have haft betydning for, hvem der er registreret som far, kan moderen eller hendes dødsbo, barnets værge eller dødsbo, den registrerede far eller hans dødsbo eller en mand, der på grund af fejlen ikke er blevet registreret som far til barnet, eller hans dødsbo inden tre år efter barnets fødsel forlange sagen genoptaget.

Stk. 2. Sag kan ikke rejses af faderen eller hans dødsbo, hvis han med kendskab til eller formodning om fejlen har anerkendt barnet ved at behandle det som sit. Sag kan heller ikke rejses af moderen eller hendes dødsbo, hvis hun med kendskab til eller formodning om fejlen har ladet faderen behandle barnet som hans.

Stk. 3. En sag skal genoptages efter anmodning fra en mand, som efter § 6, stk. 2, skal have meddelelse om barnets fødsel, hvis meddelelsen ikke er kommet frem til ham inden fem måneder efter fødslen. Anmodning skal fremsættes uden

ugrundet ophold, efter at han har fået kendskab til barnets fødsel, og senest tre år efter fødslen.

§ 24. Er faderskabet til et barn registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, kan moderen eller hendes dødsbo, barnets værgе eller dødsbo eller faderen eller hans dødsbo inden tre år efter barnets fødsel anmode om, at sagen genoptages, hvis der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt er særlig anledning til at antage, at sagen vil få et andet udfald.

Stk. 2. Ved afgørelse efter stk. 1 tillægges det navnlig betydning,

- 1) hvor lang tid der er gået siden barnets fødsel,
- 2) om faderen med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der rejser tvivl om, hvorvidt han er barnets far, har anerkendt barnet ved at behandle det som sit,
- 3) om moderen med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der er nævnt i nr. 2, har ladet faderen behandle barnet som sit,
- 4) om en part med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der rejser tvivl om, hvem der er barnets far, ikke inden rimelig tid har anmodet om genoptagelse, og
- 5) om barnet kan forventes at ville få en far, hvis sagen genoptages.

§ 25. Genoptagelse efter §§ 23 og 24 kan efter udløbet af fristen i disse bestemmelser tillades, hvis der kan anføres ganske særlige grunde til, at anmodningen ikke er fremsat tidligere, omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse, og det må antages, at en fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

§ 26. Afgørelse af, om en sag skal genoptages, træffes af statsamtet.

Stk. 2. Statsamtet indbringer spørgsmålet om genoptagelse for retten, hvis en part inden fire uger efter statsamtets afgørelse anmoder om det.

Stk. 3. Genoptages sagen, finder kapitel 2 og 3 tilsvarende anvendelse, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. En mand, der tidligere har været part i sagen, men som efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser eller bevis om, hvorvidt han har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, ikke er blevet anset som barnets far, kan ikke mod sin vilje inddrages på ny. Dette gælder dog ikke, hvis han har afgivet

falsk forklaring for retten om forhold af betydning for sagen, eller der med hans viden er sket identitetsforveksling, ombytning af genetisk materiale eller anden tilsvarende fejl.

Kapitel 5

Faderskab og moderskab ved kunstig befrugtning

Faderskab

§ 27. Er en kvinde blevet kunstigt befrugtet af en læge eller under en læges ansvar, anses hendes ægtemand eller partner som barnets far, hvis han har givet samtykke til behandlingen, og barnet må antages at være blevet til ved denne.

Stk. 2. Samtykke som nævnt i stk. 1 skal være skriftligt og indeholde en erklæring om, at manden skal være barnets far.

§ 28. En sæddonor kan ikke dømmes som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved kunstig befrugtning af en anden kvinde end hans ægtefælle eller partner, hvis sæden er doneret med henblik på en læges anvendelse ved kunstig befrugtning eller til en offentlig eller privat sædbank, der opfylder sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd.

Stk. 2. Er sæden ikke blevet doneret som nævnt i stk. 1, anses sæddonor som barnets far, medmindre sæden er anvendt uden hans viden eller efter hans død.

§ 29. Bestemmelserne i kapitel 1-4 finder i øvrigt tilsvarende anvendelse.

Moderskab

§ 30. Den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, anses for mor til barnet.

Kapitel 6

Surrogatmoderskab

§ 31. En aftale om, at en kvinde, som føder et barn, efter fødslen skal udlevere barnet til en anden, er ugyldig.

Kapitel 7

Statsamternes vejledningspligt

§ 32. Statsamtet yder i fornødent omfang vejledning om spørgsmål, der vedrører denne lov,

og bistår herunder med udfyldelse af blanketter m.v.

Kapitel 8

Forskellige bestemmelser

§ 33. Justitsministeren fastsætter regler om behandling af sager efter denne lov, herunder om fremgangsmåden ved anmeldelse og registrering af faderskab efter §§ 1-3, statsamternes behandling af faderskabssager, beregning af den periode, hvor moderen blev gravid, og gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser.

Stk. 2. Justitsministeren udarbejder blanketter til brug for registrering af faderskab efter §§ 1-3 og for anerkendelse og afgivelse af erklæring efter § 14, § 19 og § 27. Justitsministeren kan bestemme, at underskrifter skal være bekræftet af en advokat eller to vittighederstidner eller bekræftet på anden måde.

§ 34. Regeringen kan indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om fastsættelse af faderskab og moderskab til børn. Overenskomsten finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om fastsættelse af faderskab og moderskab til børn.

§ 35. Statsamtets afgørelser efter denne lov kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Kapitel 9

Ikrafttræden m.v.

§ 36. Loven træder i kraft den 1. juli 2001.

Stk. 2. Loven finder anvendelse på børn, som fødes efter lovens ikrafttræden. For børn født før lovens ikrafttræden anvendes de hidtil gældende regler, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Bestemmelsen i § 22, jf. § 26, finder også anvendelse på børn, som er født før lovens ikrafttræden.

§ 37. I lov om børns retsstilling, jf. lovbe- kendtgørelse nr. 293 af 2. maj 1995, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 966 af 20. december 1999, foretages følgende ændringer:

1. I lovens *titel* ændres »retsstilling« til: »forsør- gelse«.

2. *Kapitel 1, § 20 og § 21, stk. 1, 2. pkt.*, ophæ- ves.

3. I § 22 *a, stk. 1 og 2*, udgår: »børns retsstilling, herunder om«.

§ 38. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sæt- tes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske for- hold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse	Side
1 Indledning	5484
1.1 Lovforslagets baggrund m.v.	5484
1.2 Oversigt over lovforslaget	5484
1.3 Særligt om lovforslagets sprogbrug og detaljeringsgrad m.v.	5485
2 Faderskab	5485
2.1 Faderskab som en status, der udløser retsvirkninger	5485
2.2 Betydningen af de nye retsgenetiske muligheder	5486
2.3 Faderskab til gifte kvinders børn	5486
2.3.1 Gældende ret	5486
a. Begrebet ægtebørn	5486
b. Pater est-reglen	5487
c. Passivitetsreglen	5488
d. Virkningerne af et sagsanlæg	5488
e. Særligt om registrering af fødsel og faderskab	5488
2.3.2 Børnelovsudvalgets overvejelser	5488
2.3.3 Justitsministeriets overvejelser	5489
2.4 Faderskab til ugifte samlevende forældres børn	5491
2.4.1 Gældende ret	5491
2.4.2 Børnelovsudvalgets overvejelser	5491
2.4.3 Justitsministeriets overvejelser	5492
2.5 Faderskab til ugifte enlige kvinders børn	5494
2.5.1 Gældende ret	5494
2.5.2 Børnelovsudvalgets overvejelser	5494
2.5.3 Justitsministeriets overvejelser	5494
2.6 Kompetencefordelingen mellem domstolene og statsamtterne	5494
2.6.1 Gældende ret	5494
2.6.2 Børnelovsudvalgets overvejelser	5494
2.6.3 Justitsministeriets overvejelser	5495
2.7 Moderens oplysningspligt	5496
2.7.1 Gældende ret	5496
2.7.2 Børnelovsudvalgets overvejelser	5496
2.7.3 Justitsministeriets overvejelser	5497
2.8 Faderens ret til at få sit faderskab fastslået	5498
2.8.1 Gældende ret	5498
2.8.2 Børnelovsudvalgets overvejelser	5498

2.8.3	Justitsministeriets overvejelser	5499
2.9	Afgørende hensyn taler imod, at en mand kan blive barnets far	5500
2.9.1	Gældende ret	5500
2.9.2	Børnelovsudvalgets overvejelser	5500
2.9.3	Justitsministeriets overvejelser	5500
2.10	Socialt og genetisk faderskab	5500
2.10.1	Gældende ret	5500
2.10.2	Børnelovsudvalgets overvejelser	5501
2.10.3	Justitsministeriets overvejelser	5501
2.11	Betingelserne for dom til faderskab	5502
2.11.1	Gældende ret	5502
2.11.2	Børnelovsudvalgets overvejelser	5502
2.11.3	Justitsministeriets overvejelser	5503
2.12	Genoptagelse m.v.	5503
2.12.1	Gældende ret	5503
2.12.2	Børnelovsudvalgets overvejelser	5504
2.12.3	Justitsministeriets overvejelser	5505
2.13	Beregning af konceptionsperioden og gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser i faderskabssager	5505
2.14	Forholdet til adoptionsreglerne	5506
2.14.1	Gældende ret	5506
2.14.2	Justitsministeriets overvejelser	5506
a.	Problemstillingen	5506
b.	Skal bortadoption afvente faderskabssagens afslutning?	5507
c.	Skal bortadoption afvente eventuel begæring efter § 6?	5507
d.	Betydningen af protest fra barnets far	5507
e.	Genoptagelse af faderskabssager	5508
f.	Særligt om bevarelse af anonymiteten i bortadoptionssager	5508
g.	Særligt om stedbarns- og familieadoptioner	5508
3	Moderskab ved forbytning m.v. af børn	5508
4	Faderskab og moderskab ved kunstig befrugtning	5508
4.1	Faderskab ved kunstig befrugtning	5508
4.1.1	Gældende ret	5508
a.	Lov om kunstig befrugtning	5508
b.	Ægtemænds faderskabsretlige stilling	5509
c.	Ugifte samlevendes (partneres) faderskabsretlige stilling	5509
d.	Særligt om sæddonors anonymitet	5510
4.1.2	Børnelovsudvalgets overvejelser	5510
4.1.3	Justitsministeriets overvejelser	5510
4.2	Moderskab ved kunstig befrugtning	5511
5	Surrogatmoderskab	5511
5.1	Gældende ret	5511
5.2	Børnelovsudvalgets overvejelser	5511
5.3	Justitsministeriets overvejelser	5512
6	Statsamternes vejledningspligt	5512
7	Administrative og økonomiske konsekvenser m.v.	5512
8	Hørte myndigheder og organisationer m.v.	5513

1. Indledning

1.1. Lovforslagets baggrund m.v.

De gældende regler om faderskab findes i lov om børns retsstilling (børneloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 293 af 2. maj 1995 med senere ændring. Loven indeholder desuden regler om børns forsørgelse. I medfør af loven er bl.a. udstedt bekendtgørelse nr. 650 af 18. september 1990 med senere ændring om behandling af faderskabsager m.v. (faderskabsbekendtgørelsen).

Herudover findes der regler om børns retsstilling i en række andre love. Således findes f.eks. reglerne om forældremyndighed og samvær i lov om forældremyndighed og samvær, reglerne om værgemål i værgemålsloven og reglerne om børns arveret i arveloven. Endvidere indeholder bl.a. adoptionsloven, navneloven, indfødsretsloven, lov om inddrivelse af underholdsbidrag og den sociale lovgivning i øvrigt vigtige regler om børns retsstilling.

Børneloven blev vedtaget i 1960 og er siden kun ændret få gange. I den forløbne periode er der sket en meget betydelig udvikling inden for retsgenetikken, ligesom de almindelige familiemønstre har undergået store forandringer. Det er herunder bl.a. blevet meget udbredt, at børn fødes i ugifte samlivsforhold.

Bl.a. på den baggrund besluttede Justitsministeriet i 1992 at nedsætte et sagkyndigt udvalg (Justitsministeriets Børnelovsudvalg). Udvalget blev nedsat den 13. november 1992.

I kommissoriet anføres bl.a., at udvalget skal fremkomme med forslag til revision af børneloven og herunder overveje nye regler om faderskab, særligt i lyset af de nye arvebiologiske bevismuligheder og udviklingen i samlivsformer. Endvidere fremgår det bl.a., at udvalget skal overveje, om der er behov for udtrykkelige regler om faderskab og moderskab til børn, der fødes som følge af sæd- og ægdonation.

I september 1997 blev udvalgets kommissorium udvidet, således at udvalget endvidere har skullet overveje, om der i forbindelse med fastsættelse af faderskab til ugifte samlevende pars børn bør indføres regler om automatisk fælles forældremyndighed for sådanne forældre, og eventuelt om andre retsvirkninger for ægtefællers børn bør gøres tilsvarende anvendelige for ugifte samlevende pars børn.

Endelig har udvalget haft til opgave at overveje, om børnelovens regler om forsørgelse er rimelige og tidsvarende.

I december 1997 afgav udvalget betænkning nr. 1350/1997 om børns retsstilling (betænkningen). Betænkningen er en delbetænkning om de almindelige

regler om faderskab, om faderskab og moderskab ved kunstig befrugtning og om fælles forældremyndighed for ugifte samlevende forældre.

Ved afgivelsen af betænkningen bestod udvalget af en formand (professor, dr.jur. Finn Taksøe-Jensen), en næstformand (professor, dr.jur. Linda Nielsen) og ni andre medlemmer som repræsentanter for Advokatrådet, Den Danske Dommerforening, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, Retsgenetisk Afdeling ved Københavns Universitet, Socialministeriet, Sundhedsministeriet og Justitsministeriet.

Betænkningen er afgivet i enighed.

Børnelovsudvalget har fortsat sit arbejde og overvejer for tiden spørgsmål om børns forsørgelse og international privatret med henblik på afgivelse af betænkning herom.

Lovforslaget og det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (ændringer som følge af børneloven m.v.) bygger på betænkningen og de høringssvar over betænkningen, som Justitsministeriet har modtaget, jf. herved nedenfor pkt. 8.

1.2. Oversigt over lovforslaget

Lovforslaget indebærer først og fremmest en fuldstændig revision af reglerne om faderskab. Med lovforslaget søges bestemmelserne om, hvordan faderskab fastslås, gjort mere tidssvarende, ligesom sagsgangen ved de administrative myndigheder og domstolene søges moderniseret og forenklet.

Forslaget bygger bl.a. på et princip om ligestilling mellem gifte og ugifte forældre og deres børn. Samtidig foreslås betegnelserne ægtebørn og børn uden for ægteskab afskaffet. Således skal faderskab, når forældrene er gift med hinanden, eller når ugifte forældre erklærer sammen at ville varetage omsorgen og ansvaret for barnet, efter lovforslaget normalt blot registreres i forbindelse med barnets fødsel. For ugifte forældre vil faderskabsspørgsmålet således kunne afsluttes mere smidigt end i dag, hvor der - formelt set - altid skal rejses sag i statsamtet.

I forlængelse heraf foreslås det (i det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love), at ugifte forældre automatisk får fælles forældremyndighed, når faderskabet registreres i forbindelse med fødslen eller senere på grundlag af en erklæring om, at forældrene sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Forslaget skal bl.a. ses på baggrund af, at en meget betydelig del af de ugifte forældre allerede i dag indgår aftale om fælles forældremyndighed.

De - formentlig ret få - faderskabssager, som ikke kan løses ved registrering i forbindelse med fødslen, skal efter lovforslaget først søges løst i statsamtet. Faderskabssager kan således fremover aldrig indbringes umiddelbart for retten.

Statsamtene får som noget nyt mulighed for med parternes samtykke at iværksætte rets genetiske undersøgelser (DNA-undersøgelser). Når resultatet heraf peger på en bestemt mand som far, må denne i almindelighed - som alternativ til at blive dømt som far i retten - forventes at ville anerkende faderskabet frivilligt.

Kun i tilfælde, hvor en faderskabssag ikke kan løses ved anerkendelse for statsamtet, skal den indbringes for domstolene. Her kan der som hidtil afsiges dom til faderskab.

For at barnet så vidt muligt kan få en far, foreslås der i faderskabssager, der skal behandles i statsamtet, en skærpelse af moderens pligt til at oplyse, hvem der er eller kan være barnets far. Endvidere foreslås det som noget nyt, at en mand, der har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, normalt skal have ret til at få prøvet, om han er barnets far.

Bl.a. som modstykke til moderens udvidede oplysningspligt indeholder lovforslaget en bestemmelse om, at en mand, som i forbindelse med barnets undfangelse har begået et strafbart forhold, ikke kan blive barnets far, hvis afgørende hensyn til barnet taler imod det.

Lovforslaget indeholder endvidere bl.a. udtrykkelige regler om, hvem der skal anses som far og mor til børn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, og om surrogatmoderskab. De nævnte bestemmelser om faderskab m.v. ved kunstig befrugtning er udformet under hensyn til reglerne i lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v.

Lovforslagets hovedpunkter gennemgås nærmere nedenfor under pkt. 2-5.

Lovforslaget skal endelig ses i sammenhæng med det ovenfor nævnte forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (ændringer som følge af børneloven m.v.). Dette lovforslag indeholder bl.a. en revision og modernisering af bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 42 a om domstolens behandling af faderskabssager.

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juli 2001.

1.3. Særligt om lovforslagets sprogbrug og detaljeringsgrad m.v.

Lovforslagets sprogbrug adskiller sig på enkelte punkter fra den gældende børnelovs.

Det kan i den forbindelse nævnes, at den gældende lov anvender udtrykket »samleje«. Børnelovsudvalget har i stedet anvendt udtrykket »seksuelt forhold«, jf. betænkningen, side 65.

Justitsministeriet er enig i denne terminologi. Det er selvsagt forudsat, at det seksuelle forhold er egnet til at medføre graviditet. Der tilsigtes ingen ændringer i forhold til gældende ret.

I lovforslagets bemærkninger anvendes udtrykket »konceptionsperioden« som betegnelse for den periode, hvor moderen må antages at være blevet gravid. Denne betegnelse er fundet hensigtsmæssig i stedet for det ældre udtryk »avlingstiden«, der anvendes i den gældende lov. I selve lovteksten anvendes alene udtrykket »den periode, hvor moderen er blevet gravid« m.v.

Endvidere bemærkes, at de foreslåede bestemmelser om faderskab m.v. er væsentligt mere detaljerede end de tilsvarende bestemmelser i den gældende lov.

Børnelovsudvalget har overvejet spørgsmålet om detaljeringsgrad. Det er efter udvalgets opfattelse hensigtsmæssigt, at enhver på et område som det foreliggende, der har bred og almen interesse, så vidt muligt i selve loven kan danne sig et umiddelbart indtryk af gældende ret. Udvalget har endvidere peget på, at en høj detaljeringsgrad i selve loven er egnet til at skabe en forøget retssikkerhed og en skarp adskillelse af de forskellige regler. Der henvises til betænkningen, side 72 f.

2. Faderskab

2.1. Faderskab som en status, der udløser retsvirkninger

Faderskab i retlig forstand er udtryk for en retlig relation - en retsstatus - mellem far og barn.

Herudover anvendes udtrykket genetisk faderskab som betegnelse for det forhold, at barnet er udviklet fra mandens sædcelle. Udtrykket socialt faderskab anvendes for det forhold, at den pågældende mand - uanset om han retligt eller genetisk er far til barnet - reelt fungerer som far til dette.

Lovforslaget vedrører fastslåelse af det retlige faderskab.

Det retlige faderskab har en lang række retsvirkninger, som i dag er reguleret dels i børneloven, dels i anden lovgivning.

En af de vigtigste retsvirkninger er, at faderen har pligt til at forsørge barnet efter de nærmere regler i børnelovens kapitel 2. Faderskab er i almindelighed en forudsætning for at få del i forældremyndigheden over barnet, jf. nærmere lov om forældremyndighed og samvær, kapitel 1. Efter lovens kapitel 2 er fader-

skab endvidere en betingelse for, at en mand, der ikke har barnet boende, har ret til samvær. Herudover kan det bl.a. nævnes, at far og barn har arveret efter hinanden efter arvelovens regler, ligesom faderskabet kan have betydning for barnets indfødsretlige forhold efter de nærmere regler i indfødsretsloven.

Børnelovsudvalget har ikke fundet anledning til at foreslå ændringer i, at et retligt statusbegreb om faderskab bevares som betingelse for, at familieretlige retsvirkninger m.v. kan indtræde. Der henvises til betænkningen, side 24 f.

Justitsministeriet er enig i dette synspunkt.

2.2. Betydningen af de nye retsgenetiske muligheder

Retsgenetisk Afdeling ved Retsmedicinsk Institut, Københavns Universitet, har udført retsgenetiske undersøgelser for det danske retsvæsen siden omkring 1930. I begyndelsen blev kun de såkaldte ABO-blodtypeundersøgelser udført. Disse undersøgelser kunne alene anvendes til at udelukke faderskab.

I de følgende år blev det muligt at anvende yderligere blodtypeundersøgelser, og fra omkring 1955 kunne der tillægges retsgenetiske undersøgelser positiv vægt ved udpegningen af en bestemt mand som far. I slutningen af 1980'erne blev de meget sikre DNA-undersøgelser taget i brug, og siden begyndelsen af 1997 har Retsgenetisk Afdeling udelukkende anvendt DNA-undersøgelser i faderskabssager.

Alle mennesker vil i princippet være forskellige i deres DNA-sammensætning. Selv om det i dag kun er muligt at undersøge et begrænset antal DNA-områder, indebærer dette, at det i almindelighed er muligt med en bevismæssig vægt, der svarer til en til visshed grænsende sandsynlighed, at fastslå, om en bestemt mand er - eller ikke er - genetisk far til et bestemt barn.

Vægten af resultaterne af DNA-undersøgelser kan beregnes og benævnes i almindelighed faderskabsindeks. Faderskabsindekset udtrykker, med hvilken vægt (sandsynlighed) de retsgenetiske undersøgelser taler for eller imod en bestemt mands faderskab til et barn.

Det er i dag i stort set alle sager muligt at opnå en bevismæssig vægt på mindst 10.000 til 1 for eller imod en undersøgt mands faderskab. Det svarer til, at faderskabsspørgsmålet er afklaret med en sandsynlighed på 99,99 %.

Faderskabsindekset kan, hvis det ønskes, øges til 100.000 til 1 (99,999 %).

Det anførte indebærer, at reel bevistvivl om en bestemt mands faderskab til et bestemt barn fremover kun kan opstå, hvor den pågældende ikke kan undersøges, fordi han f.eks. er død eller forsvundet, uden at

materiale til retsgenetisk bevis kan fremskaffes, eller hvor moderen har haft seksuelt forhold til hver af to enæggede tvillinger. Antallet af sådanne sager vil være meget beskedent i forhold til de sædvanlige tilfælde, hvor den eller de inddragne mænd kan undersøges. Det må i den forbindelse også komme i betragtning, at selv om en eller flere mænd ikke har kunnet undersøges, vil DNA-undersøgelser efter det anførte ofte indebære, at faderskabsspørgsmålet alligevel må anses for afgjort. Det gælder, hvor undersøgelsen positivt udpeger en anden mand (som har kunnet undersøges) som barnets far.

Den nævnte udvikling i de retsgenetiske muligheder er nærmere beskrevet i betænkningen, side 25 ff. og 169 ff.

Efter Børnelovsudvalgets opfattelse må det anførte have væsentlig betydning bl.a. ved vurderingen af, om der er behov for at opretholde særlige bevis- og formodningsregler m.v. i faderskabssager, og om det er nødvendigt, at faderskabssager indledes ved retten med heraf følgende muligheder for bevisførelse m.v. og indgående forklaringer om parternes seksuelle forhold. Der henvises til betænkningen, bl.a. side 26 og 31.

Justitsministeriet er enig i dette synspunkt. Der henvises nærmere til pkt. 2.3, 2.6 og 2.11 nedenfor.

2.3. Faderskab til gifte kvinders børn

2.3.1. Gældende ret

a. Begrebet ægtebørn

I børnelovens § 1 angives ægtebørn som børn af forældre, der på avlingstiden levede i eller senere har indgået ægteskab med hinanden.

Lovens §§ 2-4 definerer tre principielt forskellige slags ægtebørn.

Efter § 2 - den såkaldte pater est-regel - anses et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, som udgangspunkt som barn af ægtemanden. Bestemmelsen omtales nærmere under pkt. b nedenfor.

Efter § 3 - den såkaldte passivitetsregel - anses også et barn, der fødes, efter at moderen har indgået ægteskab, men som må være avlet forinden, som barn af ægtemanden. Bestemmelsen omtales nærmere under pkt. c nedenfor.

Endelig gælder efter § 4, at hvis moderen til et barn uden for ægteskab indgår ægteskab med den mand, hvis faderskab er fastslået, anses barnet som ægtebarn.

Børn, som ikke er ægtebørn, anses som børn uden for ægteskab.

b. Pater est-reglen

Efter den nævnte bestemmelse i lovens § 2, stk. 1, anses et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, som barn af ægtemanden. Det gælder dog ikke, såfremt det godtgøres, at moderen har haft samleje med en anden, og det må antages, at barnet er avlet af denne, eller hvis det på grund af barnets arveanlæg eller af anden særlig grund kan anses for sikkert, at ægtemanden ikke er barnets far.

Levede ægtefællerne på avlingstiden separeret, eller var samlivet mellem dem ophævet på grund af uoverensstemmelse, gælder den nævnte regel kun, hvis det godtgøres, at de inden for avlingstiden har haft samleje med hinanden, jf. § 2, stk. 2.

Den stærke pater est-regel i § 2, stk. 1, gælder som nævnt, hvis barnet kan være avlet under moderens ægteskab. Heri ligger bl.a., at reglen finder anvendelse, selv om det er tvivlsomt, om barnet er avlet under ægteskabet. Kun hvis dette må anses for udelukket, gælder bestemmelsen ikke.

Endvidere er det i princippet uden betydning, om moderens ægteskab er opløst, eller samlivet ophævet, før fødslen. Det er dog usikkert, hvorvidt der i sådanne tilfælde i praksis sker registrering af faderskab.

Avlingstiden (konceptionsperioden) fastlægges ved indhentelse af avlingstidsattest fra embedslægen (i København Retslægerådet) og eventuelt forelæggelse for Retslægerådet, jf. Justitsministeriets cirkulære nr. 124 af 30. august 1928.

Den stærke pater est-regel har to funktioner.

Den første funktion går ud på, at ægtemanden automatisk anses (registreres) som barnets far. Den anden funktion er bevismæssig. Den går ud på at favorisere ægtemandens faderskab over for andre mænds mulige faderskab ved at kræve et meget stærkt bevis for at frifinde ægtemanden.

Pater est-reglens hovedfunktion er i praksis den automatiske, idet der årligt kun anlægges omkring 200 ægtebarnssager ved domstolene. Indeholder en fødselsanmeldelse oplysning om, at moderen er gift og ikke separeret, anmeldes dette med fødselspapirerne til ministerialbogsføreren m.v., hvorefter såvel barnets fødsel som ægtemandens faderskab registreres, først i ministerialbogen m.v. og derefter i Det Centrale Personregister.

Moderen har ikke pligt til at give oplysninger om sine seksuelle forhold og har i den forbindelse ikke pligt til at gøre opmærksom på, at der kan være tvivl om ægtemandens faderskab.

Anfægtes barnets ægtebarnsstatus ved, at faderskabssag bliver anlagt for domstolene af nogen, som er berettiget hertil - dvs. ægtemanden, moderen, bar-

net eller en for barnet beskikket værge, jf. § 5 - træder pater est-reglens bevismæssige funktion frem.

§ 2, stk. 1, indeholder her dels en *samlejeformodning*, dvs. en formodning om, at moderen har haft samleje med sin ægtefælle i konceptionsperioden, dels en *faderskabsformodning*, dvs. en formodning om, at barnet er avlet ved et sådant samleje.

Før de retsgenetiske undersøgelsesmuligheder gjorde det muligt at føre effektivt bevis mod faderskabsformodningen, bestod muligheden for at frifinde en ægtemand for faderskabet normalt alene i at føre bevis mod samlejeformodningen. Udviklingen i de retsgenetiske bevismidler har imidlertid nu bevirket, at spørgsmålet om bevis mod samlejeformodningen er trådt i baggrunden. Et sådant bevis kan dog stadig være så klart, at det overflødiggør anden bevisførelse, ligesom det kan have betydning i tilfælde, hvor det ikke er praktisk muligt at føre retsgenetisk bevis.

Bevis mod *samlejeformodningen* har undertiden været ført på den måde, at det er godtgjort, at ægtefællerne på grund af fysisk adskillelse (bortrejse, fængselsophold, hospitalsophold m.v.) ikke kan have haft samleje. Det er derimod i almindelighed ikke tilstrækkeligt, at ægtefællerne samstemmende forklarer, at de ikke har haft samleje med hinanden i konceptionsperioden.

En vis mulighed for bevis imod samlejeformodningen har efter retspraksis endvidere været det såkaldte psykologiske bevis, dvs. at forholdet mellem ægtefællerne i hele konceptionsperioden har været af en sådan karakter, at det må anses for udelukket, at de har haft samleje. Der vil i princippet også kunne være tale om bevis for, at ægtemanden er impotent.

Bevis mod *faderskabsformodningen* kan efter lovens § 2, stk. 1, 2. pkt., føres på to forskellige måder.

Godtgøres det, at moderen har haft samleje med en anden end ægtemanden, frifindes ægtemanden, såfremt det må antages, at barnet er avlet af tredjemanden.

Kravene til beviset herfor varierer i forskellige tilfælde. Er *moderen forblevet i ægteskabet*, er beviskravet højt, formentlig således at der skal være en overvægt til fordel for tredjemand på omkring 99 %. Har moderen derimod *indgået ægteskab med den pågældende tredjemand*, fremgår det af forarbejderne til loven, at hensynet til barnet i de fleste tilfælde vil tilsige, at det bør anses som barn af moderens nye ægtefælle. Beviskravet antages på den baggrund at være væsentligt sænket, muligvis således at der blot skal være en sandsynlighed på ca. 95 % for den nye ægtefælles faderskab. Der findes ikke trykt retspraksis herom.

Der findes endvidere ikke trykt retspraksis om beviskravet i tilfælde, hvor moderen ikke har indgået ægteskab med den pågældende tredjemand, men dog *etableret fast samliv* med denne.

Er det ikke godtgjort, at moderen har haft samleje med en anden end ægtemanden, frifindes ægtemanden kun, hvis det på grund af barnets arveanlæg eller af anden særlig grund kan anses som sikkert, at ægtemanden ikke er barnets fader.

Beviskravet er her meget stærkt. Der findes ikke trykt retspraksis efter 1960 - hvor loven blev gennemført - hvor utroskab ikke er anset for godtgjort, men det må bl.a. på baggrund af praksis fra før 1960 antages, at ægtemanden kun kan frifindes, hvis den samlede bevismæssige vægt imod hans faderskab er omkring 10.000 til 1, svarende til 99,99 %.

Levede ægtefællerne i konceptionsperioden separat, eller var samlivet mellem dem ophævet på grund af uoverensstemmelse, gælder den stærke pater est-regel i § 2, stk. 1, der er omtalt ovenfor, kun, hvis det godtgøres, at ægtefællerne i konceptionsperioden har haft samleje med hinanden. Det følger af den *modificerede pater est-regel* i § 2, stk. 2.

Bestemmelsen indebærer, at der i sådanne tilfælde ikke gælder nogen samlejeformodning. Føres der bevis for samleje, finder den stærke pater est-regel dog tilsvarende anvendelse med hensyn til faderskabsformodningen, jf. herom ovenfor.

c. Passivitetsreglen

Efter lovens § 3, 1. pkt., anses et barn, der fødes, efter at moderen har indgået ægteskab, men som må være avlet forinden, som barn af ægtemanden. Rejses der faderskabssag, gælder dette dog kun, såfremt ægtemanden efter reglen i § 6 om børn uden for ægteskab kunne anses som far til barnet, jf. § 3, 2. pkt.

I modsætning til pater est-reglen i lovens § 2, hvor alene forholdene i konceptionsperioden er afgørende, lægger passivitetsreglen i § 3 navnlig vægt på forholdene på fødselstidspunktet. Bestemmelsen gælder, selv om det må anses for åbenbart, at ægtemanden ikke kan være faderen.

En gift kvindes barn får således automatisk status som barn af ægtemanden. Denne status er imidlertid langt lettere at anfægte end den ægtebarnsstatus, der følger af § 2. Anlægges der faderskabssag, gælder der således hverken en samlejeformodning eller en faderskabsformodning. I stedet skal sagen afgøres efter reglerne i § 6 om faderskab til børn uden for ægteskab, jf. herom nedenfor pkt. 2.4.1.

d. Virkningerne af et sagsanlæg

Retssager om faderskab til børn, der er omfattet af §§ 2 eller 3, vil blive anlagt med det formål at fastslå, at ægtemanden ikke er far til barnet, og eventuelt at en anden mand i stedet er barnets far.

Virkningerne af et sagsanlæg er imidlertid forskellige.

I tilfælde, der er omfattet af § 2, stk. 1 (den stærke pater est-regel), vedbliver ægtemanden således at være barnets far, indtil han eventuelt frifindes i retten.

I tilfælde, der er omfattet af § 3 (passivitetsreglen), bortfalder formodningen om ægtemandens faderskab derimod straks ved sagsanlægget. Ægtemanden kan herefter kun anses for barnets far, hvis han opfylder betingelserne i § 6 om faderskab til børn uden for ægteskab, jf. § 3, 2. pkt.

Om gældende ret henvises i øvrigt nærmere til betænkningen, side 27 ff. og 87 ff.

e. Særligt om registrering af fødsel og faderskab

Efter lov nr. 225 af 31. maj 1968 om anmeldelse af fødsler og dødsfald skal fødsler uden for de sænderyske landsdele anmeldes til den kirkebogsførende sognepræst.

Anmeldelsespligten påhviler efter lovens § 2, stk. 1, barnets forældre.

Anmeldelse skal ske senest to hverdage efter fødslen, jf. § 1, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 562 af 15. november 1977 om anmeldelse af fødsler og dødsfald.

Når fødselsanmeldelsen indeholder oplysning om, at moderen er gift, registreres ægtemanden som far i kirkebogen og derefter i CPR.

Om registreringsordningen henvises i øvrigt til betænkningen, side 204 ff.

2.3.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har ved sine overvejelser om faderskab til gifte kvinders børn taget udgangspunkt i, at pater est-reglens automatiske funktion er egnet til at forenkle sagsbehandlingen og undgå sager ved statsamtterne og retterne, ligesom den er udtryk for, at ægtemandens faderskab er langt det mest sandsynlige og derfor kan fastslås uden sag.

Hertil kommer efter udvalgets opfattelse, at pater est-reglen i det stille kan løse forskellige familiemæssige problemer. Hustruen skal - i modsætning til, hvad der gælder for ugifte kvinder - ikke give oplysning om sine seksuelle forhold i den periode, hvor hun blev gravid. Noget sådant ville dels kunne mistænkeliggøre hendes forhold, dels være ødelæggende for ægtefællernes forhold. Har ægtemanden mistanke om, at han ikke er barnets far, eller ved han dette, men vælger at undlade en konfrontation derom i form af en fader-

F. t. Børnelov

skabssag, kan han blot forholde sig passiv. Ved hustruen, at der er en anden faderskabsmulighed, men ønsker hun ikke at udsætte ægteskabet for risiko, kan også hun forholde sig passiv. Endelig kan ægtefællerne i fællesskab og med åbne øjne vælge at lade ægtemanden blive retlig far, selv om de ved eller må antage, at det er en anden mand, der er genetisk far. Det sociale og det retlige faderskab vil herefter falde sammen, hvilket efter udvalgets opfattelse vil kunne være til barnets fordel.

Bl.a. på den baggrund har pater est-reglens automatiske funktion efter udvalgets opfattelse en ægteskabsstabiliserende virkning.

Udvalget foreslår, at pater est-reglens statusfunktion bevares, men kun inden for et tilpas skarpt afgrænset område, hvor det ægteskabelige samliv ikke er ophævet.

Udvalget foreslår således, at den, der på fødselstidspunktet er gift med moderen, skal registreres som far til hustruens barn, medmindre ægtefællerne ved barnets fødsel var separerede eller havde ophævet samlivet på grund af uoverensstemmelse. Det foreslås endvidere, at registrering ikke skal ske, hvis en af ægtefællerne fravælger dette ved at anmode om, at der rejses faderskabssag. Endelig skal registrering efter udvalgets opfattelse ikke finde sted, såfremt moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med eller levet sammen med en anden mand.

Endvidere foreslår udvalget, at hustruen skal have adgang til at lade en afdød ægtemand registrere som far, hvis ægtemanden er afdød ved døden inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, og ægtefællerne ikke dengang var separerede eller havde ophævet samlivet på grund af uoverensstemmelse.

Efter udvalgets opfattelse er en fortrydelsesmulighed for ægtefællerne nødvendig, således at den nævnte registrering ikke er endelig. Udvalget foreslår derfor, at parterne, uanset at registrering er sket, inden seks måneder skal kunne rejse faderskabssag ved henvendelse til statsamtet. Fristen er gjort kort, fordi faderskabet bør fastslås endeligt så tidligt som muligt, således at der kan skabes stabilitet om barnets forhold.

Endvidere peger udvalget bl.a. på, at udviklingen i de retsgenetiske muligheder for at fastslå faderskab er løbet fra pater est-reglens udviklede bevisregler. Når det i dag er muligt med en bevismæssig vægt på 10.000 til 1 eller eventuelt 100.000 til 1 at fastslå, om ægtemanden er eller ikke er far til barnet, er der efter udvalgets opfattelse ikke behov for bevismæssige formodningsregler. Den mand, der efter sådanne undersøgelser udpeges som barnets far, bør efter udvalgets

opfattelse uden videre kunne anerkende sit faderskab for statsamtet.

Udvalget forslår dog en lille rest af pater est-reglens bevisfunktion opretholdt. Kan retsgenetisk bevis undtagelsesvis ikke optages under en sag for retten, og er der efter de traditionelle bevismidler tvivl om faderskabet, kan retten efter udvalgets forslag tillægge det betydning, om moderen har været gift med en af de mulige fædre i den periode, hvor hun blev gravid.

Endelig har udvalget foreslået en særlig regel til beskyttelse af ægtemandens retsstilling i tilfælde, hvor han ikke er blevet registreret som barnets far. Efter denne bestemmelse skal en ægtemand eller en tidligere ægtemand, som moderen har været gift med inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, under faderskabssagen have skriftlig meddelelse om barnets fødsel samt om hans ret til at få prøvet, om han er barnets far.

Udvalget forslår samtidig, at betegnelsen ægtebarn afskaffes.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 28 ff. og 207 ff.

2.3.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Børnelovsudvalget i, at pater est-reglen - der indebærer, at faderskab i visse afgrænsede tilfælde kan registreres, uden at der skal rejses faderskabssag - har en række værdifulde virkninger.

På den baggrund er Justitsministeriet enig i, at denne del af pater est-reglen bør bevares, men i en mere tidssvarende udformning.

Justitsministeriet er som udgangspunkt enig i den afgrænsning, som udvalget har foreslået, hvor ægtemanden anses for far til et barn, der fødes af en gift kvinde, men hvor dette ikke gælder, såfremt ægtefællerne ved barnets fødsel er separerede eller har ophævet samlivet på grund af uoverensstemmelse, moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med eller levet sammen på fælles bopæl med en anden mand, eller en af ægtefællerne anmoder om, at der rejses faderskabssag. Efter Justitsministeriets opfattelse er forslaget bl.a. egnet til at afgrænse de tilfælde, hvor der - uanset at ægteskabet formelt består - erfaringsmæssigt vil være betydelig tvivl om, hvorvidt ægtemanden er barnets genetiske far.

Det kan imidlertid - som bl.a. påpeget af Den Danske Dommerforening i et høringssvar over betænkningen - anføres, at det forhold, at bestemmelsen ikke gælder, hvor en af parterne anmoder om, at der rejses faderskabssag, vil indebære, at moderen kan få forældremyndigheden alene ved blot at anmode om rejs-

ning af faderskabssag. I sådanne tilfælde vil ægtemanden først skulle gennem en faderskabssag, før han i givet fald kan anses for far til barnet. Ægtemanden vil i den mellemliggende periode end ikke have ret til samvær med barnet, fordi han ikke kan anses som far til det.

Dommerforeningen har givet udtryk for samme betænkelse med hensyn til bestemmelserne om, at ægtemanden ikke anses for far til barnet, hvis ægtefællernes samliv er ophævet på grund af uoverensstemmelse, eller hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har levet sammen på fælles bopæl med en anden mand. Moderen kan således ved at hævde, at hun f.eks. inden for den angivne periode har boet sammen med en anden mand, forhindre, at ægtemanden umiddelbart kan blive far til barnet.

Justitsministeriet er enig i, at udvalgets forslag kan åbne mulighed for misbrug fra moderens side. Selv om denne risiko for en praktisk betragtning næppe kan anses for væsentlig, har Justitsministeriet på den baggrund udformet lovforslaget i overensstemmelse med bl.a. Dommerforeningens synspunkter. Herfor taler også, at en ordning, der bygger på registrering af faderskab inden for to dage efter barnets fødsel (som det kræves efter reglerne om anmeldelse af fødsler og dødsfald), bør bygge på let konstaterbare kendsgerninger.

Endvidere finder Justitsministeriet ikke, at det forhold, at moderen i konceptionsperioden har været separeret fra den mand, som hun tidligere har været gift med, bør afskære den ægtefælle, som moderen har ved fødslen, fra at få faderskabet registreret.

Det foreslås herefter i § 1, stk. 1 og 2, at ægtemanden skal anses som far til et barn, der fødes af hans ægtefælle, men at dette ikke gælder, hvis ægtefællerne ved barnets fødsel er separerede, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret, eller hvis begge ægtefæller anmoder om, at der rejses faderskabssag.

Denne ordning vil indebære, at undladelse af at registrere ægtemanden som far til ægtefællens barn vil være knyttet til objektivt konstaterbare kendsgerninger. Den vil omvendt også indebære, at ægtemanden vil kunne registreres som far til barnet, selv om det f.eks. er ubestridt, at moderen har haft samlivsforhold med tredjemand i konceptionsperioden. Indvilliger ægtemanden i en sådan situation ikke i, at der rejses faderskabssag, jf. § 1, stk. 2, nr. 3, må samleveren i stedet henvises til at rejse sag efter den foreslåede bestemmelse i § 6 om mænd, der i konceptionsperioden

har haft seksuelt forhold til barnets mor. Moderen vil også kunne rejse faderskabssag efter § 5, stk. 1.

Justitsministeriet er enig i udvalgets forslag om, at moderen, hvis hun er enke, skal have adgang til at lade den afdøde ægtemand registrere som far, hvis han er afgået ved døden inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel. Der bør hertil gælde undtagelser af samme karakter som vedrørende tilfælde, hvor ægtemanden lever. Lovforslagets § 1, stk. 3 og 4, er affattet i overensstemmelse hermed.

De nærmere regler om fremgangsmåden ved anmeldelse og registrering af en ægtemand som far vil blive fastsat administrativt i medfør af bemyndigelsesbestemmelsen i lovforslagets § 33.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at ægtefællerne, når registrering af faderskabet har fundet sted, bør have en fortrydelsesmulighed. De to dage efter fødslen, som der efter lovgivningen må gå, inden anmeldelse og registrering af faderskab finder sted, vil således i visse tilfælde ikke være tilstrækkeligt til, at parterne grundigt kan overveje, om der er behov for rejnsning af faderskabssag.

Den frist, der i disse tilfælde skal gælde for, at parterne frit kan anmode om, at der rejses faderskabssag, bør imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse - af hensyn til stabiliteten omkring barnets forhold - være så kort som mulig. Justitsministeriet er enig i, at en frist på seks måneder regnet fra barnets fødsel må anses for rimelig. Rejser der inden for denne frist faderskabssag, anses ægtemanden som far, indtil det modsatte måtte blive udfaldet af faderskabssagen. Der henvises til lovforslagets § 5 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Overskrides seks måneders-fristen, vil der kun kunne gennemføres en faderskabssag, hvis betingelserne for genoptagelse i lovforslagets kapitel 4 er opfyldt. Der henvises herom til pkt. 2.12 nedenfor.

Med hensyn til pater est-reglens bevisfunktion er Justitsministeriet enig i, at udviklingen i de retsgenetiske undersøgelser og den heraf følgende mulighed for med en til vished grænsende sandsynlighed at fastslå, om en bestemt mand er eller ikke er barnets far, er løbet fra de komplicerede bevis- og formodningsregler, som den gældende lov bygger på. Der henvises nærmere til pkt. 2.11 nedenfor og til lovforslagets § 20.

Justitsministeriet er endelig bl.a. enig med udvalget i, at betegnelsen ægtebørn bør afskaffes i børneloven. Lovgivningen har gennem de sidste mange år gradvis fjernet de retlige forskelle mellem børn født af gifte og børn født af ugifte kvinder, og det tidligere negative omdømme ved ikke at være ægtebørn kan ikke længe anses for en realitet. Den formelle sondring mellem

ægtebørn og børn uden for ægteskab (»uægte børn«) bør derfor efter Justitsministeriets opfattelse ikke længere afspejles i lovgivningen om faderskab.

2.4. Faderskab til ugifte samlevende forældres børn

2.4.1. Gældende ret

Børneloven indeholder ikke særlige regler om fastslåelse af faderskab til børn af forældre, som lever sammen uden at være gift. Det indebærer, at de almindelige regler om faderskab til børn uden for ægteskab finder anvendelse.

Der skal således altid rejses faderskabssag ved statsamtet, jf. lovens § 7, stk. 1, og § 9. Efter § 10, stk. 1, har moderen under sagen som udgangspunkt pligt til at give oplysning om, hvem der er eller kan være barnets far. En samlever kan ikke selv rejse sag og vil alene blive inddraget i sagen, hvis moderen op giver ham som faderskabsmulighed.

Efter lovens § 11, stk. 1, anses faderskabet for fastslået, hvis den opgivne far i en skriftlig erklæring til statsamtet anerkender, at han er far til barnet, og at han inden anerkendelsen har modtaget skriftlig vejledning om retsvirkningerne heraf og om, at han kan kræve sagen afgjort ved domstolene. Underskriften skal være bekræftet af en advokat eller to vitterlighedsvidner.

Efter bestemmelsens stk. 2 skal faderskabet endvidere anses for fastslået, hvis den opgivne far under personligt møde for statsamtet anerkender at være far til barnet. Inden en eventuel anerkendelse skal den pågældende gøres bekendt med retsvirkningerne heraf og med, at han kan kræve sagen afgjort ved domstolene.

Anerkendelse kan ske før barnets fødsel, jf. § 8, stk. 1.

Hvis der ikke ved statsamtet opnås anerkendelse af faderskabet, skal sagen henvises til afgørelse ved retten, jf. § 11, stk. 4. Det samme gælder efter bestemmelsen, hvis det er oplyst, at moderen i konceptionsperioden har haft samleje med flere mænd, eller det i øvrigt findes betænkeligt at modtage den opgivne faders anerkendelse af faderskabet.

Ved retten kan der foretages retsgenetiske undersøgelser. En samlever kan her anerkende faderskabet, hvis han er den eneste oplyste faderskabsmulighed, hvis han er den eneste faderskabsmulighed, der ikke bliver udelukket ved retsgenetiske undersøgelser, eller hvis han ved retsgenetiske undersøgelser selv udpeges som faderen.

Ønsker samleveren ikke at anerkende faderskabet, kan han dømmes som far efter bestemmelsen i § 6. Har han i konceptionsperioden haft samleje med moderen, anses han efter § 6, stk. 1, som far, medmindre

der foreligger omstændigheder, som gør det lidet sandsynligt, at han er barnets far. Har moderen i konceptionsperioden haft samleje med flere mænd, kan samleveren dog kun anses som far til barnet, såfremt der er væsentlig større sandsynlighed for, at barnet er avlet af ham end af en anden, jf. § 6, stk. 2.

Når faderskab er fastslået, giver statsamtet meddelelse herom til folkeregisteret og ministerialbogsførelsen m.v. med henblik på registrering heraf, jf. faderskabsbekendtgørelsens § 11.

Om gældende ret henvises i øvrigt til betænkningen, side 33 f. og 100 ff.

Særligt om registrering af fødsel og faderskab i disse tilfælde bemærkes, at pligten til at anmelde fødslen påhviler moderen, jf. § 2, stk. 1, i lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald. Der henvises herom nærmere til betænkningen, side 204.

2.4.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har taget udgangspunkt i, at Justitsministeriets Ægteskabsudvalg i en række betænkninger fra midten af 1970'erne anlagde den familieretlige »strategi«, at man ikke burde sigte mod at forbedre ugifte samlevende pars retsstilling ved at tilvejebringe en samlet retlig regulering af samlivsforholdene til en slags »ægteskab af 2. klasse« eller ved at skabe en fælles lovgivning for ægteskab og andre samlivsforhold.

Udvalget peger på, at retsstillingen siden da er blevet betragteligt forbedret for ugifte samlevende par. Udvalget peger endvidere på, at antallet af ugifte samlevende personer fra 1974 til 1980 steg fra ca. 200.000 til ca. 400.000, og at tallet i 1990 var op mod 600.000 (eller godt 20 % af alle personer, der lever i et samlivsforhold) og siden da har været nogenlunde konstant.

Endelig peger udvalget på, at antallet af børn, der fødes af ugifte kvinder, er steget meget væsentligt, bl.a. således at tallet i 1996 var 31.302, svarende til ca. 46 % af alle levendefødte børn. I det samme år blev 36.336 børn, svarende til ca. 54 % af alle levendefødte børn, født af gifte kvinder.

På den baggrund har udvalget anset det for ønskeligt, at reglerne om, hvordan faderskab fastslås, og så vidt muligt også retsvirkningerne af faderskab, gøres ens for ugifte samlevende forældre og gifte forældre.

Udvalget har i den forbindelse peget på, at det kan virke krænkende for en kvindes samlever, at han positivt skal anerkende, at han er far til det barn, der fødes under et samlivsforhold, mens ægtefæller automatisk, enkelt og hurtigere får konstateret mandens faderskab, at det kan virke krænkende for en ugift samlevende kvinde - og give familiemæssige problemer - at hun

under en faderskabssag i princippet skal give oplysninger om sine seksuelle forhold i den periode, hvor hun blev gravid, mens den gifte kvinde som hovedregel ikke skal give sådanne oplysninger, og at kravet om, at der positivt skal finde en anerkendelse sted i stedet for en automatisk konstatering, bl.a. kan opfattes som en nedsættende vurdering af karakteren af parternes forhold.

En ligestilling af ugifte samlevende forældre og deres børn med ægtepar og deres børn i relation til faderskabsreglerne vil efter udvalgets opfattelse forudsætte, at samleverens faderskab kan fastslås ved konstatering og registrering i forbindelse med fødslen. Dette støder imidlertid efter udvalgets opfattelse på den vanskelighed, at samlivsforhold ikke, som ægteskaber, er fastslået ved offentlig registrering.

Udvalget har overvejet denne vanskelighed meget indgående og er kommet til den opfattelse, at en tilpas skarp afgrænsning af, hvad der i relation til faderskabsreglerne skal anses for et samlivsforhold, kan opnås ved at gøre bedømmelsen fremadrettet med vægten lagt på parternes ønske om i fællesskab at varetage omsorgen og ansvaret for barnet, i stedet for bagudrettet med en prøvelse af, hvorledes, hvor længe og med hvilke afbrydelser parterne har levet eller boet sammen.

Udvalget foreslår herefter, at ugifte samlevende par får adgang til at få mandens faderskab registreret ved fødslen, såfremt de erklærer, at de lever sammen, at det er deres fælles barn, og at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

En sådan erklæring bør efter udvalgets opfattelse kunne afgives, selv om parterne endnu ikke har nået at flytte sammen. Udvalget peger i den forbindelse på, at parterne dybest set bedst selv ved, om de lever sammen, og at dette i faderskabsmæssig henseende netop vil være tilfældet, hvis de i fællesskab ønsker at varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

En ordning som den skitserede vil ifølge udvalget ligestille ugifte samlevende par med ægtefæller. Faderskabet vil endvidere blive fastslået hurtigere end ved en anerkendelse, og et antal anerkendelsessager - formentlig omkring 20.000 sager om året - vil falde bort ved statsamtterne.

Udvalget finder, at der bør gøres en undtagelse i tilfælde, hvor moderen inden for de sidste 10 måneder før fødslen har været gift med eller levet sammen på fælles bopæl med en anden mand. I sådanne tilfælde bør den pågældende efter udvalgets opfattelse have oplysning om, at der er født et barn, således at vedkommende kan få prøvet, om han er barnets far. Der bør efter udvalgets opfattelse heller ikke kunne ske re-

gistrering, hvis manden på erklæringstidspunktet er under 18 år.

Endvidere foreslår udvalget, at en samlevers faderskab også skal kunne registreres i forbindelse med barnets fødsel på grundlag af en særlig anerkendelse af faderskabet ved statsamtet før fødslen. En sådan anerkendelse skal efter udvalgets opfattelse ske ved, at forældrene afgiver en tilsvarende samlivs erklæring, som derefter sammen med fødselspapirerne kan danne grundlag for en registrering af faderskabet, når barnet er født. Udvalget har i den forbindelse peget på, at samleveren i 1996 i ca. 10.000 tilfælde anerkendte faderskabet før barnets fødsel.

Endelig peger udvalget på, at ugifte samlevende par ligesom ægtefæller ikke bør være retligt bundet af en konstatering og registrering af faderskabet. Udvalget foreslår derfor, at både den registrerede far og moderen inden seks måneder efter barnets fødsel skal kunne rejse faderskabssag ved statsamtet.

Registreres en samlevende mand ikke som far, skal statsamtet efter udvalgets opfattelse have oplysning herom, således at statsamtet selv kan rejse faderskabssag.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 34 ff. og 209 ff.

2.4.3. Justitsministeriets overvejelser

Af de grunde, som Børnelovsudvalget har anført, er Justitsministeriet enig i, at der er behov for at tage reglerne om faderskab til børn født af ugifte forældre op til overvejelse.

Justitsministeriet er således enig i, at de gældende forskelle - ikke mindst under hensyn til det meget betragtelige antal ugifte par, som i dag får børn - kan forekomme utidssvarende. Det kan f.eks. være vanskeligt at forklare, at der i sådanne i dag helt sædvanlige forhold altid formelt skal rejses faderskabssag i statsamtet, og at moderen i den forbindelse i princippet skal være forpligtet til at afgive oplysninger til en offentlig myndighed om sine seksuelle forhold. Justitsministeriet er også enig i, at de gældende regler kan opfattes som en »værdidom« over ugifte par i forhold til ægtefæller, som der i dag ikke er holdningsmæssigt belæg for.

Endvidere er det Justitsministeriets opfattelse, at de værdifulde familiemæssige virkninger, der i ægteskaber er knyttet til pater est-reglen, også med fordel kan gælde for ugifte par.

På den baggrund er det Justitsministeriets opfattelse, at der bør indføres adgang for ugifte forældre til at få mandens faderskab fastslået ved registrering i forbindelse med barnets fødsel.

En sådan ordning vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke give anledning til betænkeligheder. Det kan næppe antages, at muligheden for registrering i for vidt omfang vil blive udnyttet i tilfælde, hvor der ikke er tale om parternes fælles (genetiske) barn, og det vil under alle omstændigheder være muligt for en anden mand, som i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, at få prøvet, om det i stedet er ham, der er far til barnet, jf. nærmere pkt. 2.8 nedenfor. Hertil kommer, at parterne vil have fortrydelsesret, jf. nedenfor, og at adgangen til registrering bl.a. ikke vil gælde i tilfælde, hvor moderen inden for de sidste 10 måneder inden barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret.

Som anført af udvalget støder en ordning med en »samlivserklæring« imidlertid på den vanskelighed, at der ikke kan gives en præcis og generel definition på, hvad et samlivsforhold er. Justitsministeriet er i den forbindelse enig med udvalget i, at der hverken bør stilles krav til samlivsperiodens længde eller om fælles bopæl. Sådanne krav ville medføre væsentlige afgrænsningsproblemer og ville efter Justitsministeriets opfattelse heller ikke ramme det, der i dag må anses for centralt: at lette ordningen for ugifte par, som sammen ønsker at varetage omsorgen og ansvaret for deres barn.

Justitsministeriet kan på den anførte baggrund tilslutte sig udvalgets forslag om, at vurderingen af, om faderskabet skal kunne registreres i forbindelse med fødslen, gøres fremadrettet med vægten lagt på parternes hensigt om sammen at varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

Justitsministeriet finder i den forbindelse ikke, at parterne som foreslået af udvalget skal erklære, at de »lever sammen«. Et sådant krav - der efter udvalgets forslag reelt er uden selvstændigt indhold - vil efter Justitsministeriets opfattelse kunne give anledning til misforståelser, idet mange formentlig vil opfatte det således, at der stilles krav om f.eks. fælles adresse i et vist tidsrum. Det centrale er, at parterne påtager sig sammen at varetage omsorgen og ansvaret for barnet, og denne pligt kan efter omstændighederne også opfyldes af par, som opretholder hver sin bopæl.

Også udvalgets forslag om, at parterne skal erklære, at barnet er deres fælles barn, vil efter Justitsministeriets opfattelse kunne misforstås. Mange vil formentlig, hvad der ikke har været udvalgets hensigt, opfatte dette således, at der skal være tale om parternes fælles genetiske barn. Det foreslås derfor, at også denne del af erklæringen udgår.

Sammenfattende foreslås det herefter, at en mand i tilfælde, hvor et barn fødes af en ugift kvinde, skal an-

ses som far til barnet, hvis parterne skriftligt erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Der henvises nærmere til lovforslagets § 2, stk. 1, og bemærkningerne til denne bestemmelse. Med en sådan ordning vil et stort antal anerkendelsessager i statsamtene falde bort.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at den foreslåede ordning ikke bør gælde, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand (uden at være separeret), jf. lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 1. Ligesom i relation til ægtepar (jf. ovenfor pkt. 2.3.3) har Justitsministeriet ikke medtaget udvalgets forslag om, at registrering heller ikke må finde sted, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har levet sammen på fælles bopæl med en anden mand uden at være gift med den pågældende. Ugifte forældre vil således ligesom ægtepar ikke være afskåret fra at få manden registreret som far i forbindelse med fødslen, selv om moderen inden for de sidste 10 måneder inden barnets fødsel har haft et samlivsforhold med en anden mand. I givet fald må den tidligere samlever henvises til at rejse faderskabssag efter den foreslåede bestemmelse i § 6.

Det foreslås endvidere, at manden ikke må registreres som far, hvis parterne eller en af dem på tidspunktet for erklæringen er umyndig, jf. lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 2. Det samme bør efter Justitsministeriets opfattelse gælde, såfremt en eller begge parter er under værgemål. I sådanne tilfælde er det efter Justitsministeriets opfattelse rimeligt, at faderskabsspørgsmålet - uanset hvilken form for værgemål der er tale om - afgøres under mere grundige forhold, end proceduren efter § 2 giver mulighed for.

Justitsministeriet kan endelig tiltræde udvalgets forslag om, at en mands faderskab også skal kunne registreres i forbindelse med barnets fødsel på grundlag af en anerkendelse af faderskabet ved statsamtet før barnets fødsel. En sådan registrering kan efter lovforslagets § 3 bl.a. ske ved, at forældrene over for statsamtet afgiver en tilsvarende erklæring, jf. § 14, stk. 1, som derefter sammen med fødselspapirerne kan danne grundlag for en registrering af faderskabet, når barnet er født. Som anført af udvalget bør også par, som allerede før fødslen ønsker at få bragt spørgsmålet om faderskab i orden, kunne få dette registreret i forbindelse med fødslen.

De nærmere regler om fremgangsmåden ved anmeldelse og registrering af en ugift mand som far vil blive fastsat administrativt i medfør af bemyndigelsesbestemmelsen i lovforslagets § 33.

Justitsministeriet er endelig enig med udvalget i, at hver af parterne, når registrering er sket, ligesom ægtefæller bør kunne rejse faderskabssag inden seks måneder efter barnets fødsel, jf. lovforslagets § 5. Rejses der faderskabssag, anses den registrerede mand som far, indtil andet måtte følge af sagen.

2.5. Faderskab til ugifte enlige kvinders børn

2.5.1. Gældende ret

Som anført ovenfor under pkt. 2.4.1 sonderer børneloven ikke mellem børn født af ugifte mødre, som lever i et samlivsforhold, og børn født af ugifte enlige mødre.

Sager om faderskab til børn født af ugifte enlige mødre skal derfor behandles efter de almindelige regler om børn uden for ægteskab. Der henvises til pkt. 2.4.1.

2.5.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har peget på, at behandlingen af de ca. 3.500 årlige sager om faderskab til ugifte enlige kvinders børn bør tilrettelægges mere sikkert. Udvalget foreslår derfor, at statsamtet altid skal have meddelelse, såfremt ingen registreres som far i forbindelse med fødslen, og at statsamtet da selv skal rejse sag.

Efter udvalgets opfattelse bør kompetencefordelingen mellem statsamterne og retterne tilrettelægges således, at sagen kan afsluttes ved anerkendelse for statsamtet, hvis der efter optagelse af retsgenetisk bevis ikke er tvivl om, hvem der er barnets far. Dette hænger sammen med udvalgets almindelige synspunkt om, at det så vidt muligt kun skal være sager med egentlige tvister m.v., der indbringes for retten.

I øvrigt har udvalget navnlig koncentreret sig om spørgsmålet om, hvorvidt der - som det foreslås for ugifte samlevende, jf. ovenfor pkt. 2.4 - bør åbnes mulighed for, at ugifte enlige kvinder sammen med en mand, der ønsker at anerkende faderskabet, kan få faderskabet registreret allerede i forbindelse med fødslen.

Udvalget foreslår ikke en sådan regel indført og peger i den forbindelse bl.a. på, at den i givet fald formentlig ville få yderst ringe praktisk betydning. Det anføres endvidere, at adgangen til registrering af faderskab for ugifte samlevende par hviler på en forudsætning om, at parterne sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Noget sådant vil typisk ikke gælde i tilfælde, hvor moderen er - og fortsat forventes at være - enlig. Her foreligger efter udvalgets opfattelse netop ikke det ægteskabslignende forhold, der berettiger til faderskabsmæssig ligestilling med et egentligt ægteskab.

Endelig har udvalget bl.a. peget på, at en faderskabssag - herunder eventuelt med retsgenetiske undersøgelser - i disse tilfælde er bedst egnet til at skabe stabilitet om barnets forhold. Udvalget har herunder anført, at den pågældende mand i forbindelse med en faderskabssag vil have mulighed for at anerkende faderskabet efter den foreslåede bestemmelse i § 13, stk. 2 (lovforslagets § 14, stk. 2).

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 38 ff. og 216 ff.

2.5.3. Justitsministeriets overvejelser

Som anført ovenfor under pkt. 2.4.3 finder Justitsministeriet, at adgangen til at få faderskabet registreret i forbindelse med fødslen bør omfatte alle ugifte par, der erklærer sammen at ville varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

Justitsministeriet er derimod enig med Børnelovsudvalget i, at der i tilfælde, hvor moderen er ugift, og hvor faderskabet ikke i forbindelse med fødslen kan registreres på grundlag af en sådan erklæring, bør rejses faderskabssag ved statsamtet. En egentlig faderskabssag må i disse tilfælde antages at være bedst egnet til afklaring af faderskabsspørgsmålet og dermed til at skabe den fornødne stabilitet om barnets forhold.

Det forslås derfor i § 7, stk. 1, at faderskabssag i alle tilfælde skal rejses af statsamtet, såfremt der ikke er sket registrering efter §§ 1-3, og faderskabssag ikke er rejst af andre.

2.6. Kompetencefordelingen mellem domstolene og statsamterne

2.6.1. Gældende ret

Efter gældende ret skal sager om faderskab til børn født uden for ægteskab behandles i statsamtet.

Sager om faderskab til ægtebørn rejses derimod umiddelbart ved domstolene.

Kan en faderskabssag om børn uden for ægteskab ikke afsluttes ved anerkendelse over for statsamtet, f.eks. fordi den opgivne fadermulighed ikke ønsker at anerkende faderskabet, eller fordi moderen i konceptionsperioden har haft samleje med flere mænd, indbringes sagen for retten. Der kan her - i modsætning til i statsamtet - iværksættes retsgenetiske undersøgelser.

Om gældende ret i øvrigt henvises til pkt. 2.3.1 og 2.4.1 ovenfor.

2.6.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Ved sine overvejelser om den fremtidige kompetencefordeling mellem statsamterne og domstolene har Børnelovsudvalget taget udgangspunkt i, at det med de retsgenetiske muligheder, der foreligger i dag,

med en bevismæssig vægt af 10.000 til 1 (eller eventuelt 100.000 til 1) kan fastslås, om en bestemt mand er eller ikke er barnets far.

Udvalget finder på den baggrund, at den gældende kompetencefordeling mellem statsamterne og domstolene ikke er hensigtsmæssig. Udvalget har herunder også peget på, at forestillingerne om, at ægtebarnsstatus er så værdifuld for et barn, at den kun bør kunne anfægtes ved domstolene, ikke længere er tidsvarende. De tidligere meget væsentlige retlige forskelle mellem ægtebørn og børn født uden for ægteskab er nu stort set fjernet i lovgivningen, og efter udvalgets opfattelse bør også de uligheder, der følger af de gældende kompetenceregler i børneloven, så vidt muligt fjernes.

Udvalget har derfor fundet, at kompetencereglerne ikke bør bygge på en principiel sondring mellem ægtebørn og børn født uden for ægteskab, men alene på retlige og praktiske realiteter.

På den baggrund foreslår udvalget, at alle egentlige faderskabssager skal begynde ved statsamtet og ikke ved domstolene. Derved opnås efter udvalgets opfattelse bl.a., at statsamtet kan tilvejebringe de nødvendige oplysninger, at alle ukomplicerede sager kan afsluttes hurtigt ved skriftlig eller mundtlig anerkendelse for statsamtet, at der med parternes tiltrædelse kan indhentes retsgenetisk bevis med deraf følgende mulighed for anerkendelse af faderskabet, og at muligheden for en hurtig og uformel afslutning af sagen dermed i det hele forbedres betydeligt.

Efter udvalgets opfattelse bør en sag herefter kun indbringes for retten, hvis den ikke kan afsluttes i mindelighed ved statsamtet, navnlig fordi ingen faderskabsmulighed er oplyst, faderskabsmulighederne er udelukket ved retsgenetisk bevis, parterne er uenige om, hvorvidt der har været seksuelt forhold i konceptionsperioden og ikke vil medvirke til retsgenetiske undersøgelser, parterne ikke vil acceptere udfaldet af retsgenetiske undersøgelser, sådanne undersøgelser ikke har kunnet foretages, eller der i øvrigt foreligger en sådan tvivl eller usikkerhed, at sagen ikke bør afsluttes ved anerkendelse for statsamtet.

Med hensyn til behandlingen af faderskabssager ved retten er det udvalgets opfattelse, at sagen, hvis den er indbragt for retten, bør færdigbehandles dér, selv om betingelserne for at færdigbehandle den i statsamtet (på ny) måtte komme til at foreligge. Parterne bør således efter udvalgets opfattelse ikke udsættes for, at sagen mere end én gang overføres fra en myndighed til en anden. Efter udvalgets opfattelse bør statsamtet dog kunne anmode retten om at give en part, der ikke frivilligt giver møde i statsamtet eller

medvirker ved retsgenetiske undersøgelser, pålæg herom. Udvalget har i den forbindelse peget på, at mere end 500 sager om året i dag indbringes for retten alene på grund af en parts udeblivelse fra indkaldelse til møde i statsamtet.

Når sagen er indbragt for retten, skal retten efter udvalgets opfattelse foranstalte retsgenetiske undersøgelser i det omfang, det må anses for nødvendigt. Sagen skal efter udvalgets opfattelse kunne afsluttes ved anerkendelse for retten. Er dette ikke muligt, skal retten afsige dom. Kan ingen dømmes som far, skal retten efter udvalgets opfattelse hæve sagen.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 40 ff.

2.6.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Børnelovsudvalget i, at der er behov for en revision af den gældende kompetencefordeling mellem statsamterne og domstolene i faderskabssager.

Der er herved navnlig lagt vægt på, at det med de nye retsgenetiske muligheder må antages i meget vidt omfang at være muligt at afslutte faderskabssager ved anerkendelse. Sådanne anerkendelsessager vil ud fra en række hensyn bedre kunne behandles i statsamterne end ved domstolene. Justitsministeriet er herunder enig med udvalget i, at statsamterne fremover - med parternes tiltrædelse - bør kunne iværksætte retsgenetiske undersøgelser, jf. den foreslåede bestemmelse i § 11.

Endvidere har Justitsministeriet ligesom udvalget lagt vægt på, at de gældende kompetenceregler - hvorefter ægtebørnssager behandles ved domstolene, mens sager om børn uden for ægteskab som udgangspunkt behandles ved statsamterne - kan ses som udtryk for en principiel forskelsbehandling mellem de nævnte børn, som der ikke er grundlag for at opretholde, jf. herved også pkt. 2.4.3 ovenfor.

Bl.a. på den baggrund kan Justitsministeriet tiltræde udvalgets forslag om, at alle faderskabssager fremover begynder i statsamterne, jf. de foreslåede bestemmelser i §§ 7 og 15. En sådan ordning vil også være egnet til at sikre, at en række faderskabssager kan løses på en hurtigere og mere uformel måde end i dag.

Efter Justitsministeriets opfattelse må det på den anden side fastholdes, at statsamtets kompetence skal være forbeholdt sager, hvor det ikke giver anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, at de behandles og afsluttes uden for retssystemet. Fastslåelse af faderskab er noget helt afgørende for alle implicerede parter og bør derfor henlægges til domstolene i

alle tilfælde, hvor sagernes karakter og omstændighederne i øvrigt taler for det.

På den baggrund foreslås det i § 13, at statsamtet bl.a. skal indbringe sagen for retten, hvis en af sagens parter anmoder om det, statsamtet finder det betænkeligt at fortsætte behandlingen af sagen, eller sagen i øvrigt ikke kan afsluttes ved anerkendelse eller henlæggelse ved statsamtet. Bestemmelsen er udtryk for det generelle princip, at en sag skal indbringes for domstolene, hvis blot en af sagens parter anmoder om det, eller hvis sagen af anden grund ikke er så enkel, at den bør behandles i statsamtet.

Justitsministeriet er endvidere enig i, at en faderskabssag, når den er indbragt for retten, i alle tilfælde bør færdigbehandles dér. Justitsministeriet har i den forbindelse ikke medtaget udvalgets forslag om, at retten skal kunne pålægge en part at møde i statsamtet eller at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser ved statsamtet. I sådanne sager foreligger der - som også påpeget af Den Danske Dommerforening i et hørings-svar over betænkningen - en sådan usikkerhed med hensyn til parternes vilje til at afslutte sagen i mindelighed, at sagen bør henvises til domstolene. Ud fra samme synspunkt har Justitsministeriet ikke medtaget bestemmelsen i betænkningssudkastets § 17, stk. 2, hvorefter retten - mens sagen verserer i statsamtet - skulle kunne træffe bestemmelse om særlig bevissikring.

Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets øvrige synspunkter.

2.7. Moderens oplysningspligt

2.7.1. Gældende ret

Efter børnelovens § 10, stk. 1, skal moderen til et barn uden for ægteskab inden en måned efter barnets fødsel over for kommunen, amtskommunen eller statsamtet opgive, hvem der er eller kan være barnets far.

Efter bestemmelsens stk. 2 kan statsamtet dog fritage moderen for oplysningspligt, medmindre det må anses for stridende mod barnets tarv, at faderskabet ikke oplyses. Om denne fritagelsesmulighed anføres i Justitsministeriets cirkulære nr. 194 af 28. oktober 1963, at der bl.a. bør gives fritagelse, hvis der foreligger en kønsfrihedsforbrydelse, hvis faderen er berygtet på grund af sin livsførelse, eller hvis andre særlige grunde taler for det, og det sandsynliggøres, at moderen på betryggende måde selv kan tage sig af barnet under dets opvækst.

Praksis efter bestemmelsen har været liberal. Fritagelse er således i almindelighed meddelt i tilfælde, hvor moderen er fyldt 25 år, og hendes økonomiske og

sociale forhold er rimelige. Er moderen under 25 år, er fritagelse i almindelighed kun meddelt, såfremt hendes sociale forhold er særligt gode. Praksis vedrørende kvinder over 25 år er dog i de seneste år strammet noget op, således at der normalt ikke meddeles fritagelse, uden at moderen har været søgt motiveret til at give oplysningerne. Fastholder moderen herefter fortsat, at hun ikke vil give oplysninger, fritages hun efter de nævnte retningslinier.

Sanktionen over for en mor, der ikke vil give oplysning om faderskabsmulighederne, er bøde, jf. lovens § 20. I praksis udmåles bøden i almindelighed i størrelsesordenen 500-2.000 kr. Moderens nægtelse af at give oplysning har ikke socialretlige konsekvenser, heller ikke for så vidt angår retten til børnetilskud.

Det fremgår af de statistiske undersøgelser, som Børnelovsudvalget har foretaget, at der meddeles fritagelse i omkring 100 sager om året. I omkring 50 sager om året sendes sagen til politiet med henblik på udfærdigelse af bødeforelæg.

Indbringes en faderskabssag for domstolene, er moderen altid forpligtet til at afgive forklaring om, hvem hun har haft samleje med i konceptionsperioden, jf. retsplejelovens § 456 i, stk. 2. Nægter hun at udtale sig, finder de almindelige vidnesanktionsregler anvendelse, jf. § 456 l. Disse sanktioner anvendes i praksis lempeligt.

Det anførte tager sigte på ugifte mødre. For gifte mødre gælder efter retsplejelovens § 456 a, stk. 2, bl.a., at moderen ikke har oplysningspligt, hvis barnet er ægtebarn efter børnelovens § 2, stk. 1, og faderskabssagen anlægges af ægtemanden.

Om gældende ret henvises i øvrigt til betænkningen, side 100 ff.

2.7.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

For at sikre, at et barn så vidt muligt får en far, har Børnelovsudvalget foreslået, at moderen over for statsamtet skal have pligt til at oplyse, hvem der er eller kan være barnets far.

Udvalget har samtidig foreslået visse begrænsninger i oplysningspligten. Er moderen gift, eller lever hun i et parforhold, skal pligten således efter udvalgets opfattelse først indtræde, hvis det fastslås, at ægtefællen eller samleveren ikke er barnets far. Udvalget har herved lagt vægt på, at en ægtemand eller samlever ellers - ved at rejse faderskabssag - ville have mulighed for at få moderen afhørt under vidneansvar i retten om spørgsmål vedrørende utroskab m.v.

Udvalget har overvejet, hvilken nærmere karakter moderens oplysningspligt over for statsamtet bør have. Udvalget finder i den forbindelse, at den gældende

ordning, hvorefter moderen kan straffes med bøde, ikke er hensigtsmæssig. Udvalget finder heller ikke, at der bør være knyttet socialretlige konsekvenser til en manglende opfyldelse af oplysningspligten. Målet må efter udvalgets opfattelse i stedet være at motivere moderen til frivilligt at give oplysninger.

På den baggrund foreslår udvalget, at en mor, der ikke umiddelbart vil give de omhandlede oplysninger, skal indkaldes til et møde i statsamtet, hvor hun af særligt sagkyndige gøres bekendt med, hvilken betydning hendes nægtelse senere vil kunne få for barnet. Moderen skal derved motiveres til frivilligt at give oplysningerne. Hun skal efter udvalgets opfattelse forinden være orienteret om, at en mand ikke kan blive barnets far, hvis afgørende hensyn taler imod det.

Udvalget foreslår i den forbindelse, at der etableres en ordning, hvorefter moderens oplysninger kan afgives i fortrolighed, således at disse kun kan indgå i statsamtets senere sagsbehandling, hvis hun giver samtykke til det. Udvalget anfører i den forbindelse, at en tilsvarende ordning gælder i sager om forældremyndighed og samvær, jf. § 19 i bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995 om forældremyndighed og samvær.

Møder moderen ikke, eller fastholder hun sin nægtelse, skal statsamtet efter udvalgets opfattelse indbringe sagen for retten, såfremt statsamtet har det indtryk, at moderen ikke har givet alle de oplysninger, hun har kendskab til. Har statsamtet derimod det indtryk, at hun har givet alle oplysninger, som hun har kendskab til, kan sagen efter udvalgets opfattelse henlægges af statsamtet.

Efter at sagen er indbragt for domstolene, skal moderen efter udvalgets opfattelse efter de almindelige vidneregler afgive forklaring om faderskabsmulighederne.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 46 f.

2.7.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Børnelovsudvalget i, at moderen som udgangspunkt over for statsamtet skal oplyse, hvem der er eller kan være barnets far. Hovedreglen herom findes i lovforslagets § 8, stk. 1.

Justitsministeriet er endvidere enig i, at der - af hensyn til beskyttelse af moderen - bør være visse begrænsninger i det anførte udgangspunkt. Disse begrænsninger bør efter Justitsministeriets opfattelse ikke som i dag bero på statsamtets skøn, men på regler i selve loven.

Det foreslås derfor i § 8, stk. 2, at oplysningspligten i tilfælde, hvor faderskab er registreret efter §§ 1 eller

2 eller efter § 3, jf. § 14, stk. 1, eller hvor der efter barnets fødsel er sket anerkendelse efter § 14, stk. 1, kun gælder, hvis det fastslås eller må anses for væsentligt bestyret, at den mand, der er registreret som far, ikke er barnets far.

Endvidere foreslås det, at der ikke er oplysningspligt, hvis parterne ønsker at anerkende faderskabet efter reglen i § 14, stk. 1. Der henvises nærmere til denne bestemmelse og bemærkningerne hertil.

Lovforslaget indeholder ikke en bestemmelse svarende til den gældende lovs § 10, stk. 2, om fritagelse for oplysningspligt, og den foreslåede bestemmelse i § 8, stk. 2, gør således udtømmende op med, i hvilke tilfælde moderen ikke skal give oplysninger om sine seksuelle forhold. Hensynet til moderen i situationer, hvor graviditeten f.eks. skyldes en sædelighedsforbrydelse, varetages i stedet af den foreslåede bestemmelse i § 10, hvorefter en mand ikke kan blive barnets far, hvis afgørende hensyn til barnet taler imod det. Om denne bestemmelse henvises til pkt. 2.9 nedenfor.

Sammenfattende indebærer den foreslåede ordning bl.a. en stramning af ugifte mødres oplysningspligt i forhold til gældende praksis. Det bemærkes i den forbindelse, at Justitsministeriet løbende har overvejet administrativt at skærpe praksis. Justitsministeriet har imidlertid fundet, at en afklaring af spørgsmålet burde ske i forbindelse med en samlet lovmæssig stillingtagen til reglerne om faderskab.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at moderens manglende opfyldelse af sin oplysningspligt ikke bør sanktioneres med straf. De grunde, der typisk vil ligge bag, at en mor ikke ønsker at give oplysning om faderskabsmulighederne, er af en sådan karakter, at løsningen efter Justitsministeriets opfattelse ikke er at straffe den pågældende, men derimod gennem rådgivning og vejledning om, hvilken betydning det vil kunne have for hende og barnet, at der ikke kan findes en far, at motivere moderen til frivilligt at give oplysningerne.

Det foreslås derfor i § 8, stk. 3, at moderen i givet fald skal indkaldes til et møde i statsamtet. Justitsministeriet finder på den anden side ikke, at der er grundlag for at etablere en særlig fortrolighedsordning som foreslået af udvalget. Giver moderen under eller efter det nævnte møde oplysninger om faderskabsmulighederne, vil disse oplysninger således kunne indgå i faderskabssagen.

Udebliver moderen efter flere indkaldelser fra mødet, eller skønner statsamtet, at hun tilbageholder oplysninger om faderskabsmulighederne, bør statsamtet indbringe sagen for retten. Her finder de almindelige

vidneregler m.v. anvendelse, jf. den foreslåede bestemmelse i § 16 og bemærkningerne hertil.

2.8. Faderens ret til at få sit faderskab fastslået

2.8.1. Gældende ret

Efter de gældende regler bliver en ægtemand i de fleste tilfælde uden videre far til de børn, som hustruen føder, jf. børnelovens §§ 2 og 3 og ovenfor pkt. 2.3.1.

Efter lovens § 5, stk. 1, kan sag om faderskab til børn som omtalt i lovens §§ 2-3 rejses af ægtemanden, moderen, barnet eller en for barnet beskikket værge.

Angivelsen af, hvem der kan rejse faderskabssag vedrørende ægtebørn, er udtømmende. Andre mænd, der har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, kan således ikke anfægte ægtemandens faderskab. Sådanne mænd kan kun få dom for deres faderskab, hvis de inddrages i en sag, der allerede er rejst af de ovenfor nævnte personer.

Efter lovens § 12 kan faderskabssag til børn uden for ægteskab rejses af moderen, barnet eller dettes værge eller en af de personer og institutioner, der nævnes i § 18, stk. 2 (dvs. den, der afholder udgifterne ved barnets forsørgelse m.v.). Heller ikke her har mænd, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, således adgang til at få faderskabsspørgsmålet prøvet.

Statsamtet kan ikke selv undersøge, hvem moderen har haft samleje med i konceptionsperioden. Oplyser moderen ingen faderskabsmulighed, bliver barnet derfor faderløst.

Verserer faderskabssagen allerede for retten, vil en mand, der har kendskab til sagen, eventuelt kunne inddrages ved over for retten at oplyse, at han har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden, jf. retsplejelovens § 456 h, stk. 1, 2. pkt. Efter denne bestemmelse skal enhver, der efter de i sagen fremkomne oplysninger kan have besvangret moderen, af retten inddrages under sagen som sagsøgt. Der ses ikke at foreligge trykt retspraksis om spørgsmålet.

Om gældende ret henvises i øvrigt til betænkningen, side 47.

2.8.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har fundet, at en mand, som har været gift med moderen i den periode, hvor hun blev gravid, eller som senere har indgået ægteskab med hende, fortsat bør have ret til at få fastslået, om han er barnets far. Det foreslås derfor, at den gældende søgsmålsret for ægtemænd videreføres.

Med hensyn til mænd, som uden at være gift med moderen har levet sammen med hende i den periode, hvor hun blev gravid, eller lever sammen med hende

på fødselstidspunktet, foreslår udvalget, at disse mænd fremover skal have ret til at få prøvet, om de er barnets far. Udvalget har i den forbindelse anført, at det forhold, at en sådan ret ikke allerede findes, først og fremmest skyldes, at der på tidspunktet for den gældende lovs gennemførelse næsten ikke fødtes børn i samlivsforhold, og at faderen til en ugift enlig kvindes barn erfaringsmæssigt har søgt at undgå at få faderskabet fastslået.

Udvalget har imidlertid fundet at måtte konstatere, at tiden er løbet fra de forestillinger, som den gældende ordning hviler på.

På den baggrund er det udvalgets opfattelse, at en mand, som inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har levet sammen med moderen på fælles bopæl, skal have meddelelse om, at barnet er født, og om hans ret til at søge sit faderskab fastslået.

Udvalget har endvidere overvejet, om også andre mænd end ægtemænd og samleverer bør tillægges ret til at få prøvet, om de er barnets far.

Efter udvalgets opfattelse kan en sådan ret i givet fald kun forventes at få yderst beskedne praktisk betydning. Den, der har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, uden at være gift med hende eller leve sammen med hende, vil således efter udvalgets opfattelse erfaringsmæssigt normalt prøve at undgå faderskabet og den deraf følgende bidragspligt.

Udvalget har imidlertid ikke ment at kunne udelukke, at der i givet fald vil blive rejst enkelte sager.

Udvalget har for det første peget på, at hensynet til, at et barn får to forældre, i tilfælde, hvor moderen ikke har villet give oplysning om faderskabsmulighederne, bør føre til, at der tillægges den pågældende ret til at få prøvet faderskabsspørgsmålet. I modsat fald vil barnet blive faderløst.

Med hensyn til tilfælde, hvor alternativet er, at en anden mand bliver barnets far, kan der efter udvalgets opfattelse peges på en række synspunkter såvel for som imod, at der tillægges den pågældende ret til at få prøvet faderskabsspørgsmålet.

Til støtte for en sådan ret har udvalget bl.a. peget på hensynet til barnets ret til at kende sit ophav, på at en fastslåelse af faderskab kan være egnet til at skabe stabilitet om barnets forhold, og på at den, der har »afgivet sine gener«, bør have ret til at få fastslået, om han er far, og til socialt samvær med sit afkom. Udvalget har endvidere peget på, at det ikke vil være muligt at opstille praktikable afgrænsninger mellem de tilfælde, hvor der skal være en søgsmålsret, og de tilfælde, som skal undtages, medmindre der opstilles så rummelige

skønselementer, at afgørelsen i realiteten overlades til den enkelte dommer.

Heroverfor står efter udvalgets opfattelse bl.a., at det vil kunne være ødelæggende for den pågældende kvindes ægteskab eller samlivsforhold, hvis tredjemand skal have prøvet, om han er barnets far, at den, der alene har haft et enkelt eller nogle få tilfældige forhold til moderen, ikke kan have en berettiget forventning om at kunne blive barnets far, og at en generel ret til at få prøvet spørgsmålet om faderskab vil kunne anvendes i chikaneøjemed.

Over for disse modhensyn har udvalget bl.a. anført, at den ægtemand, der har haft et forhold til en anden kvinde, efter de gældende regler ikke er beskyttet mod at blive inddraget i en faderskabssag, og at mænd og kvinder bør ligestilles i dette spørgsmål. Med hensyn til chikanespørgsmålet har udvalget peget på, at mænd, der har haft et forhold til den pågældende kvinde, under alle omstændigheder vil kunne give oplysning herom til hendes ægtefælle eller samlever.

Udvalget har efter en samlet afvejning fundet, at der bør indføres en generel ret for mænd, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, til at få prøvet faderskabsspørgsmålet, og at denne ret kun bør begrænses i tilfælde, hvor afgørende hensyn taler imod, at den pågældende mand kan blive barnets far.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 48 ff.

2.8.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Børnelovsudvalget i, at ægtemænd fortsat bør have ret til at få prøvet spørgsmålet om faderskab til ægtefællens børn, og at det samme bør gælde for mænd, der samlever med moderen uden at være gift med hende.

Særligt med hensyn til samleverne bemærkes, at en ret til at få prøvet faderskabsspørgsmålet må anses for naturlig i lyset af lovforslagets almindelige princip om ligestilling af gifte og ugifte samlevende. Også under hensyn til antallet af børn, som i dag fødes i samlivsforhold, finder Justitsministeriet det rigtigt, at mænd i sådanne forhold får samme ret som ægtemænd. Som udvalget peger på, må det forhold, at en sådan ret ikke allerede findes i dag, i væsentlig grad tilskrives, at der på tidspunktet for den gældende lovs gennemførelse (1960) kun i mere begrænset omfang blev født børn uden for ægteskab. Gældende ret fører således til, at moderen i princippet f.eks. kan forhindre en fast og mangeårig samlever i at få fastslået faderskabet til hans barn.

Det er derimod efter Justitsministeriets opfattelse et spørgsmål, om mænds ret til at få prøvet faderskabsspørgsmål også bør gælde i tilfælde, hvor der hverken foreligger ægteskab eller samlivsforhold mellem moderen og den pågældende mand.

Det kan anføres, at spørgsmålet for en praktisk betragtning må antages at være af begrænset betydning. At en mand, som ikke er gift eller lever sammen med moderen, i strid med, hvad moderen ønsker, skulle anmode om at få fastslået sit faderskab med deraf følgende forsørgelsespligt m.v., kan - som også anført af udvalget - næppe antages at være særligt ofte forekommende.

Justitsministeriet er for så vidt enig i de argumenter, som udvalget anfører til støtte for, at de omtalte mænd ikke bør kunne rejse faderskabssag. Det er imidlertid samtidig Justitsministeriets opfattelse, at de hensyn, som udvalget anfører imod disse argumenter, må anses for meget væsentlige.

Det må således bl.a. fremhæves, at en mand, som har haft et forhold til en anden kvinde, efter de gældende regler uden videre kan blive inddraget i en faderskabssag, såfremt moderen opgiver ham som faderskabsmulighed. Det er i den forbindelse uden betydning, om der f.eks. alene har været tale om et enkeltstående forhold, og om den pågældende mand allerede er gift eller lever sammen med en anden kvinde. At moderen som foreslået af udvalget må tåle, at det i stedet er manden, der ønsker faderskabet fastslået, er ud fra denne betragtning blot en ligestilling mellem mænd og kvinder.

Det må endvidere bl.a. konstateres, at den, der efter udvalgets forslag måtte rejse faderskabssag i chikaneøjemed, allerede i dag har mulighed for at »bryde ind« i et bestående ægteskab eller samliv ved at oplyse moderens ægtefælle eller samlever om det forhold, som har bestået.

Hertil kommer, at det, som udvalget peger på, ville være meget vanskeligt at drage en præcis grænse mellem tilfælde, hvor den pågældende mand har haft et sådant samlivsforhold til moderen, at han bør kunne få faderskabsspørgsmålet prøvet, og tilfælde, hvor dette ikke gælder.

Sammenfattende er Justitsministeriet herefter enig med udvalget i, at mest taler for en generel ret for mænd, som i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, til at få prøvet faderskabsspørgsmålet, og at denne ret kun bør begrænses i tilfælde, hvor afgørende hensyn taler imod, at den pågældende kan blive barnets far, jf. herom pkt. 2.9 nedenfor.

Afviser moderen, at der har været et seksuelt forhold, må statsamtet indbringe sagen for retten. Her må

spørgsmålet afgøres ved en sædvanlig bevisvurdering, der bl.a. må bero på, om der består eller har bestået et samlivsforhold mellem parterne.

Der henvises til lovforslagets §§ 6 og 17 og til bemærkningerne til disse bestemmelser.

2.9. Afgørende hensyn taler imod, at en mand kan blive barnets far

2.9.1. Gældende ret

Der findes ikke i gældende ret regler om, at en mand ikke kan blive far til et barn, fordi afgørende hensyn til barnet taler imod det.

Derimod findes der regler, som fritager moderen for pligten til at give oplysning om faderskabsmuligheder. Efter lovens § 10, stk. 2, kan moderen således fritages for oplysningspligt, medmindre det må anses for stridende mod barnets tarv, at faderskabet ikke oplyses. Bestemmelsen, der bl.a. finder anvendelse i tilfælde, hvor moderen er blevet gravid ved en sædelighedsforbrydelse, er nærmere omtalt ovenfor under pkt. 2.7.1.

2.9.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har fundet, at der under hensyn til, at moderens oplysningspligt gøres generel, og at der indføres en generel »søgsmålsret« for mænd, er behov for regler om, hvornår en mand undtagelsesvis ikke kan blive barnets far.

Efter udvalgets opfattelse bør vægten her lægges på, om manden har begået et strafbart forhold i forbindelse med barnets undfangelse, jf. straffelovens § 210 (incest) og §§ 216-224 (voldtægt og andre kønsfrie forbrydelser).

Efter udvalgets opfattelse bør faderskab i incesttilfælde afskæres, uanset om moderen fremsætter begæring om det. I tilfælde af voldtægt eller andre tilsvarende kønsfrie forbrydelser bør afskærelse af faderskab efter udvalgets opfattelse bero på, om moderen ønsker det. Udvalget har herved lagt vægt på, at der f.eks. i parforhold forekommer tilfælde af voldtægt, hvor samlivet efterfølgende genoptages.

Efter udvalgets opfattelse bør andre strafbare forhold som f.eks. manddrab ikke afskæres fra fastslåelse af faderskab. Udvalget har i den forbindelse peget på, at den omstændighed, at faderskab fastslås, ikke er ensbetydende med, at de forskellige retsvirkninger heraf indtræder i fuldt omfang. Udvalget anfører som eksempel, at retten til samvær efter § 17, stk. 3, i lov om forældremyndighed og samvær kan nægtes, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt nærmere til betænkningen, side 52 ff.

2.9.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i, at der med den foreslåede ordning - hvorefter moderen pålægges en skærpet oplysningspligt, og mænd, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, tillægges ret til at få prøvet faderskabsspørgsmålet - er behov for regler om, at faderskab i særlige tilfælde kan afskæres.

Endvidere er Justitsministeriet enig i, at afskæring alene bør kunne finde sted, hvor afgørende hensyn til barnet taler for det. Lovgivningen bør således efter Justitsministeriets opfattelse kun i ganske særlige tilfælde afskæres en mand, der genetisk er barnets far, fra at få sit faderskab fastslået.

Justitsministeriet kan på den baggrund tiltræde, at en sådan bestemmelse kun bør finde anvendelse, hvor barnet er undfanget ved et strafbart forhold fra faderens side. Det må her bl.a. komme i betragtning, hvilken karakter det strafbare forhold har, og hvilken indstilling barnets mor har til spørgsmålet. Er barnet undfanget ved incest, jf. straffelovens § 210, vil afgørende hensyn formentlig altid tale imod, at den pågældende bliver far til barnet.

Der henvises i øvrigt til den foreslåede bestemmelse i § 10 og bemærkningerne hertil.

Det må, som anført af udvalget, fremhæves, at den omstændighed, at faderskabet fastslås, ikke er ensbetydende med, at de forskellige retsvirkninger af faderskabet altid vil indtræde fuldt ud. Samvær kan f.eks. nægtes efter § 17, stk. 3, i lov om forældremyndighed og samvær, hvis dette er påkrævet af hensyn til barnet.

2.10. Socialt og genetisk faderskab

2.10.1. Gældende ret

Børneloven indeholder ikke i dag udtrykkelige regler om såkaldt socialt faderskab, jf. om dette begreb ovenfor pkt. 2.1.

I vidt omfang er de gældende regler imidlertid ikke til hinder for, at en mand, som ikke er barnets genetiske far, men som fungerer - eller påtænkes at skulle fungere - som barnets sociale far, også bliver dets retlige far.

Pater est-reglen i lovens § 2 og navnlig passivitetsreglen i § 3 indebærer således, at ægtefæller kan vælge at lade ægtemanden blive barnets retlige far, selv om en eller begge parter ved eller må gå ud fra, at en anden mand er den genetiske far.

På samme måde har moderen til et barn uden for ægteskab i princippet mulighed for at vedtage faderskabet med en hvilken som helst mand. Oplyser moderen over for statsamtet, at hun i konceptionsperioden kun har haft samleje med én bestemt mand, og anerkender denne faderskabet, bliver han far til bar-

net. Kun hvis statsamtet i særlige tilfælde måtte få mistanke om, at anerkendelsen i givet fald vil ske på et urigtigt grundlag, skal sagen indbringes for retten.

Den tredjemand, som mener at være barnets genetiske far, har som nærmere omtalt ovenfor under pkt. 2.8.1 ikke i dag mulighed for at få spørgsmålet prøvet.

2.10.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Efter Børnelovsudvalgets opfattelse må det antages at forekomme, at gifte eller ugifte samlevende forældre med åbne øjne lader ægtemanden eller samleveren blive barnets retlige far, selv om de ved, at en anden kan være den genetiske far. Udvalget har i den forbindelse peget på, at denne anden mand i praksis kun sjældent vil ønske selv at blive barnets retlige far.

På den baggrund må det efter udvalgets opfattelse overvejes, om den faktiske adgang, som der i dag er til »i det stille« at lade navnlig en ægtemand eller samlever blive retlig far, bør legaliseres, selv i tilfælde, hvor oplysningerne om moderens seksuelle forhold til tredjemand er kommet frem for myndighederne. En sådan regel må efter udvalgets opfattelse forudsætte dels, at ægtefællen eller samleveren erklærer sammen med moderen at ville varetage omsorgen og ansvaret for barnet, dels at den eller de tredjemænd, der er parter i sagen, tiltræder ikke at blive barnets far.

Udvalget har i princippet fundet en sådan regel ønskelig, fordi det vil kunne være en fordel for barnet, at dets sociale far også er dets retlige far. Udvalget har således fundet, at en sådan regel vil kunne være gavnlig for barnet i et - formentlig meget beskedent - antal sager.

Udvalget har i den forbindelse videre overvejet, om den nævnte regel bør være anvendelig, uanset at det ved retsgenetiske undersøgelser er fastslået, at tredjemand er barnets genetiske far.

Til støtte for, at bestemmelsen også - eller eventuelt udelukkende - bør være anvendelig, når retsgenetiske undersøgelser har været foretaget, har udvalget bl.a. peget på, at sådanne undersøgelser i et antal sager vil vise, at det faktisk er ægtemanden eller samleveren, der er barnets far, og at problemet herved vil løse sig selv. Endvidere har udvalget bl.a. peget på, at ordningen i tilfælde, hvor det er fastslået, at tredjemand er barnets genetiske far, vil svare til en uformel stedbarnsadoption.

Heroverfor står efter udvalgets opfattelse bl.a., at et socialt faderskab i almindelighed må antages at fungere bedst, hvis den, der fungerer som barnets sociale far, i hvert fald også kan være dets genetiske far.

Udvalget har sammenfattende foreslået, at den skitserede bestemmelse også kan anvendes efter, at der er

foretaget retsgenetiske undersøgelser, og uanset hvad udfaldet af disse undersøgelser har været. Udvalget har samtidig forudsat, at der fra statsamtets eller retens side ydes parterne indgående vejledning om de hensyn, der kan have betydning for deres valg, og om retsvirkningerne af en anerkendelse.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 56 ff.

2.10.3. Justitsministeriets overvejelser

De foreslåede almindelige bestemmelser i §§ 1 og 2 om registrering af faderskab i forbindelse med fødslen indebærer, at faderskab vil kunne registreres, uanset om en anden mand er barnets genetiske far. Den samme adgang eksisterer - i realiteten også for ugifte - i dag, jf. pkt. 2.10.1 ovenfor.

På den baggrund er Justitsministeriet enig med udvalget i, at en udtrykkelig bestemmelse om anerkendelse for statsamtet, selv hvor det ligger fast, at moderen i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til tredjemand, må anses for hensigtsmæssig.

Statsamtet har ganske vist ikke i dag mulighed for under sådanne omstændigheder at modtage en anerkendelse, men under hensyn til, at moderen som omtalt blot kan undlade at oplyse, at der er andre faderskabsmuligheder, må det efter Justitsministeriets opfattelse anses for mere rigtigt og betryggende, at en sådan proces kan forløbe i statsamtets regi, bl.a. således at statsamtet kan yde parterne indgående rådgivning og vejledning om retsvirkningerne af deres beslutning, om muligheden for at få foretaget retsgenetiske undersøgelser og om muligheden for at få sagen indbragt for retten.

Som anført af udvalget må en sådan anerkendelse forudsætte, at parterne afgiver en erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Det må endvidere være en betingelse, at de øvrige mulige fædre tiltræder ikke at blive barnets far.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det et spørgsmål, om adgangen til at anerkende faderskabet også bør gælde i tilfælde, hvor det ved retsgenetiske undersøgelser er fastslået, at den, der vil anerkende, ikke er barnets genetiske far.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at der er hensyn, som taler for og imod en sådan ordning. Justitsministeriet er samtidig enig i, at mest taler for ikke at afskære muligheden for anerkendelse i de omhandlede tilfælde, og at det således overlades til parterne selv at tage stilling til, om man ønsker sagen afsluttet ved anerkendelse. Justitsministeriet har i den forbindelse bl.a. lagt vægt på, at helt den samme mulighed efter §§ 1 og 2 består i forbindelse med fødslen i til-

fælde, hvor parterne på anden måde ved eller formoder, at manden ikke er barnets far.

En anerkendelse for statsamtet efter den foreslåede ordning vil - som andre anerkendelser for statsamtet - være foreløbig, idet der efter den almindelige bestemmelse i § 5, stk. 1, vil kunne rejses faderskabssag indtil seks måneder efter barnets fødsel. Efter udløbet af denne frist vil der bl.a. kunne ske genoptagelse efter § 22, hvis moderen, barnet eller dets værge og faderen eller hans dødsbo i enighed anmoder om det. I så fald vil den genetiske far også blive retlig far.

Efter Justitsministeriets opfattelse må det i øvrigt antages, at den foreslåede ordning vil få et meget begrænset anvendelsesområde.

Der henvises til den foreslåede bestemmelse i § 14, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

2.11. Betingelserne for dom til faderskab

2.11.1. Gældende ret

Som far til et barn *uden for ægteskab* anses efter børnelovens § 6, stk. 1, den, der inden for konceptionsperioden har haft samleje med moderen, medmindre der foreligger omstændigheder, som gør det lidet sandsynligt, at han er barnets far. Har moderen inden for denne periode haft samleje med flere mænd, kan en sagsøgt dog kun anses som far til barnet, såfremt der er væsentlig større sandsynlighed for, at barnet er avlet af ham end af en anden, jf. § 6, stk. 2.

Det følger af bestemmelsen, at en mand ikke kan dømmes som far, såfremt det ikke kan lægges til grund, at han i konceptionsperioden har haft samleje med moderen.

Må det derimod lægges til grund, at moderen kun har haft samleje med én mand i konceptionsperioden, skal denne mand dømmes som far til barnet, medmindre der foreligger omstændigheder, som gør det »lidet sandsynligt«, at han er faderen.

En udelukkelse med en bevismæssig vægt på ca. 99,9 pct. imod faderskab vil formentlig altid være tilstrækkelig til ikke at blive dømt som far. Det må efter retspraksis antages, at »udelukkelsesgrænsen« også kan ligge lidt lavere, formentlig i størrelsesordenen 99,5 % mod 0,5 %.

Må det lægges til grund, at moderen i konceptionsperioden har haft samleje med to eller flere mænd, men er der alene én af disse, hvis faderskab ikke er »lidet sandsynligt«, dømmes den pågældende som far til barnet. Det er dog en betingelse, at der er væsentlig større sandsynlighed for den pågældende mands faderskab end for den eller de øvrige mænds. Er flere af mændene ikke »lidet sandsynlige« fædre, kan en af dem kun dømmes, såfremt der er væsentlig større

sandsynlighed for, at den pågældende er faderen dels i forhold til de andre, dels i forhold til enhver anden mand, som moderen kan antages at have haft samleje med i konceptionsperioden, men som ikke har været underkastet retsgenetiske undersøgelser m.v.

Det må antages, at den samlede bevismæssige vægt mellem to mænd i sådanne tilfælde skal være på mindst 95 % for den ene og højst 5 % for den anden for, at domfældelse af den ene kan ske.

Med hensyn til *ægtebørn* gælder, at der skal et meget stærkt bevis til, for at ægtemanden ikke anses for far til barnet. Der henvises herom nærmere til pkt. 2.3.1.b ovenfor vedrørende pater est-reglen i lovens § 2, stk. 1.

Om gældende ret henvises i øvrigt til betænkningen, side 58 f., 88 ff. og 106 ff.

2.11.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har fundet, at de gældende regler om, hvilken sandsynlighed der skal til for at dømme en mand til faderskab, bør sættes i relation til det nye DNA-bevis.

Efter udvalgets opfattelse bør sådant bevis altid søges indhentet i sager, hvor der skal afsiges dom. Heraf følger efter udvalgets opfattelse, at der altid skal afsiges dom over en mand, såfremt DNA-beviset har udpeget ham som far med en bevismæssig vægt på 10.000 til 1 eller mere.

Kan retsgenetisk bevis i enkelte tilfælde ikke indhentes, f.eks. fordi manden er død eller forsvundet, må andet bevis efter udvalgets opfattelse tages i brug.

Udvalget har foreslået, at dette »andet bevis« som hidtil skal kunne bestå af oplysninger om samlejets placering i konceptionsperioden, sterilitetsbevis eller bevis mod, at seksuelt forhold har fundet sted m.v.

Lægges det til grund, at moderen kun har haft forhold til én ikke undersøgt mand i konceptionsperioden (eventuelt således at andre mænd er blevet udelukket ved retsgenetisk bevis), foreslår udvalget, at denne mand dømmes som far, medmindre det må anses for usandsynligt, at han er barnets far. Beviset mod hans faderskab forudsættes af udvalget i disse tilfælde at skulle være stærkt.

Har moderen i konceptionsperioden haft forhold til flere ikke undersøgte mænd, foreslår udvalget, at en af disse kun kan dømmes, hvis hans faderskab ikke er usandsynligt, og det endvidere er overvejende sandsynligt, at han - og ikke en anden mand - er faderen. Udvalget forudsætter i den forbindelse, at »overvejende sandsynligt« er udtryk for en bevismæssig vægt i størrelsesordenen 95 % mod 5 % eller mere, som i retspraksis hidtil har været anset for tilstrækkelig til

at dømme en mand efter kriteriet »væsentlig større sandsynlighed« i lovens § 6, stk. 2.

Endelig har udvalget foreslået, at der skal kunne tages hensyn til, om moderen var gift med eller levede sammen med en af de mænd, som hun har haft seksuelt forhold til i konceptionsperioden.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 59.

2.11.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Børnelovsudvalget i, at de gældende bevis- og formodningsregler m.v. i børneloven bør sættes i relation til de nye retsgenetiske muligheder.

På den baggrund bør der efter Justitsministeriets opfattelse gælde de samme regler for fastslåelse af faderskab til børn af ugifte forældre som for børn af gifte forældre, og der er efter Justitsministeriets opfattelse som udgangspunkt ikke grundlag for at opretholde de gældende - komplicerede - bevis- og formodningsregler i børneloven.

I overensstemmelse hermed foreslås det i lovforslagets § 20, stk. 1, at en mand skal dømmes som far, hvis han efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser utvivlsomt (dvs. med en sandsynlighed på 10.000 til 1 eller mere) er barnets far. Heraf følger også, at der ikke kan afsiges dom til faderskab over en mand, som efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser utvivlsomt ikke er barnets far.

Der bør altid iværksættes retsgenetiske undersøgelser i tvivlstilfælde, eller hvis en part anmoder om det.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at der fremover normalt kun vil kunne være anledning til at tage andre bevismidler i brug i de sjældne tilfælde, hvor det ikke er muligt at foretage retsgenetiske undersøgelser af en bestemt mand. Sådant bevis vil som hidtil bl.a. kunne bestå i oplysning om det seksuelle forholds placering inden for konceptionsperioden, sterilitetsbevis eller bevis mod, at seksuelt forhold har fundet sted.

Justitsministeriet kan tiltræde de overvejelser om beviskrav m.v., som udvalget for disse tilfældes vedkommende har givet udtryk for. På den baggrund foreslås det i § 20, stk. 2, 1. pkt., som en grundlæggende betingelse for, at der i disse tilfælde kan afsiges dom til faderskab, at den pågældende mand har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, og at der ikke foreligger omstændigheder, som gør det usandsynligt, at han er barnets far. I tilfælde, hvor moderen i denne periode også har haft seksuelt forhold til andre mænd, er det efter den foreslåede bestemmelses 2. pkt. endvidere en betingelse, at ingen

af disse efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser er barnets far, eller at det er overvejende sandsynligt, at ingen af disse er barnets far.

I sidstnævnte tilfælde kan det efter den foreslåede bestemmelse i § 20, stk. 3, tillægges betydning, om moderen har været gift eller levet sammen med en af de pågældende mænd i den periode, hvor hun blev gravid. Herved opretholdes i disse helt særlige tilfælde - og i overensstemmelse med udvalgets forslag - en lille rest af pater est-reglens bevisfunktion.

Der henvises i øvrigt nærmere til bemærkningerne til § 20.

2.12. Genoptagelse m.v.

2.12.1. Gældende ret

Sag om faderskab til et *ægtebarn*, jf. børnelovens §§ 2 og 3, kan efter lovens § 5, stk. 1, rejses af ægtemanden, moderen, barnet eller en for barnet beskikket værge.

Sag skal efter § 5, stk. 2, rejses senest tre år efter barnets fødsel. Det gælder dog ikke en sag, som anlægges af barnet, efter at det er fyldt 18 år. Efter § 5, stk. 3, kan landsretten tillade, at sag anlægges efter udløbet af den nævnte frist, hvis der anføres ganske særlige grunde for, at faderskabssagen ikke er anlagt tidligere, omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for, at faderskabssag anlægges, og det endvidere må antages, at sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

En yderligere begrænsning i adgangen til at rejse faderskabssag følger af den såkaldte anerkendelseslære. Denne lære, som var lagt til grund i retspraksis allerede før den gældende børnelov, og som er forudsat i dens forarbejder, indebærer, at ægtemanden eller moderen i tilfælde, hvor de med kendskab til eller formodning om, at ægtemanden ikke er barnets genetiske far, har behandlet barnet som barn af ægtemanden, ikke senere vilkårligt kan anfægte denne status. Anvendelsen af læren beror på en konkret vurdering i hver enkelt sag, men betyder, at en part, selv hvor de lovbestemte frister ikke er udløbet, kan afskæres fra at anlægge faderskabssag.

Med hensyn til *børn uden for ægteskab* gælder efter lovens § 12, at der i tilfælde, hvor faderskabssag ikke har været rejst - og hvor barnet derfor ikke har fået en far - er fri adgang til at rejse sag for moderen, barnet eller dennes værge m.v. Er moderen efter § 10, stk. 2, blevet fritaget for at give oplysning om faderskabsmulighederne, er det dog i praksis antaget, at sag ikke kan rejses uden hendes samtykke.

Der findes ikke trykt retspraksis om anvendelse af anerkendelseslæren i sager om børn uden for ægteskab.

Er faderskabssag afsluttet ved anerkendelse for statsamtet, ved forlig for retten eller ved upåankelig dom, kan sagen ikke frit genoptages, jf. retsplejelovens § 456 r. Denne bestemmelse gælder både for ægtebørn og børn uden for ægteskab.

Efter bestemmelsens stk. 1 kan genoptagelse ske på begæring af en af parterne, når andrageren godtgør senere at være kommet til kundskab om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller at der i øvrigt foreligger særlig anledning til at antage, at sagen efter en genoptagelse vil få et andet udfald.

Begæring må efter stk. 3 fremsættes senest tre år efter barnets fødsel, medmindre begæringen fremsættes af et barn over 18 år.

Er tre års-fristen udløbet, kan genoptagelse kun ske efter tilladelse fra landsretten, jf. bestemmelsens stk. 4, og tilladelse kan kun gives, når der anføres ganske særlige grunde for, at kravet om prøvelse ikke er rejst tidligere, omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse, og det endvidere må antages, at fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

Praksis efter bestemmelsen er restriktiv, og det er bl.a. tillagt betydning, om det i givet fald kan forventes, at en anden mand i stedet bliver barnets far. Det er i retspraksis forekommet, at en sag er tilladt genoptaget alene med henvisning til, at moderen, barnet og den retlige far har været enige om det, idet det samtidig måtte forventes, at en anden mand ville blive barnets far.

Om gældende ret henvises i øvrigt til betænkningen, side 60, 96 f. og 109 ff.

2.12.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har fundet, at genoptagelsesreglerne bør gøres ens for sager om faderskab til gifte og ugifte kvinders børn. Udvalget har endvidere fundet, at reglerne med fordel kan opbygges på en anden måde.

Udvalget foreslår således, at det tidsmæssige »omdrejningspunkt«, som efter de gældende regler er afgørende for, om en sag frit kan rejses, rykkes frem fra tre år til seks måneder efter barnets fødsel. Udvalget lægger herved vægt på, at reglerne bør indrettes således, at der så hurtigt som muligt skabes varig stabilitet om barnets forhold.

Det er samtidig udvalgets opfattelse, at det grundlæggende hensyn til, at et barn så vidt muligt kan få en

far, taler for, at en sag frit og uden tidsbegrænsning kan genoptages, såfremt den første sag faldt ud til, at barnet blev faderløst, blot der nu foreligger oplysninger, som antagelig gør, at en bestemt mand kan være barnets far.

Det er endvidere - bl.a. i lyset af nyere retspraksis - udvalgets opfattelse, at en sag frit skal kunne genoptages, såfremt alle parter er enige om det. Efter udvalgets opfattelse bør det dog også her være en forudsætning, at det må antages, at en anden mand kan blive barnets far. Efter udvalgets opfattelse bør faderskab således i almindelighed ikke blot kunne ophæves, uden at barnet får en ny far. Udvalget foreslår, at bestemmelsen gennemføres med tilbagevirkende kraft, således at den også omfatter børn født før lovens ikrafttræden.

Herudover er det udvalgets opfattelse, at en sag skal kunne genoptages, såfremt der er begået fejl i forbindelse med registreringen af faderskabet, f.eks. ved at der er sket personforveksling, således at en forkert mand er registreret som far. Efter udvalgets opfattelse må det dog her være en forudsætning, at den pågældende mand ikke med kendskab eller formodning om fejlen har anerkendt barnet ved at behandle det som sit, eller at moderen med tilsvarende kendskab eller formodning har ladet den registrerede far behandle barnet som sit.

Genoptagelsesfristen foreslås af udvalget fastsat til tre år fra barnets fødsel, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.

En yderligere regel om genoptagelse foreslås af udvalget for tilfælde, hvor moderens ægtemand eller tidligere ægtemand eller samlever ved en fejl ikke har fået meddelelse om barnets fødsel og derfor ikke har haft mulighed for at udnytte sin søgsmålsret. Fristen for genoptagelse er efter forslaget også her tre år fra barnets fødsel, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.

Hvad endelig angår tilfælde, hvor faderskab er fastslået ved registrering, anerkendelse eller dom, og hvor en part nu påberåber sig, at der foreligger nye omstændigheder, som kan medføre, at sagen kan få et andet udfald, er det udvalgets opfattelse, at en nogenlunde udtømmende regulering af de tilfældegrupper, der vil kunne opstå i praksis, ikke er mulig. Udvalget foreslår derfor, at bestemmelsen herom opregner en række af de hensyn, som der i givet fald skal lægges vægt på, men at afgørelsen om genoptagelse i øvrigt beror på en skønsmæssig vurdering. Også her skal anerkendelseslæren efter udvalgets opfattelse finde anvendelse.

Udvalget foreslår ikke en videreførelse af den gældende regel om, at barnet selv, når det er fyldt 18 år,

F. t. Børnelov

frit kan forlange en faderskabssag, hvor det har fået en far, genoptaget. Udvalget har i den forbindelse lagt vægt på, at sådanne anmodninger om genoptagelse ikke ses at være forekommet i praksis, og at en retstilstand, hvorefter et barn frit kan »kassere« en far, som det har haft i 18 år, ikke kan anses for ønskelig.

Kompetencen til at træffe afgørelse om genoptagelse foreslås af udvalget henlagt til statsamtet, også i tilfælde, hvor sagen oprindeligt er afsluttet i retten. Efter udvalgets forslag skal en sag, der genoptages, endvidere i alle tilfælde behandles efter de almindelige regler, dvs. i første omgang i statsamtet.

Endelig foreslås det, at en mand, der tidligere har været inddraget i sagen uden at blive barnets far, ikke mod sin vilje kan inddrages på ny, medmindre han under den første sag har afgivet falsk forklaring for retten om forhold af betydning for sagen, eller der med hans viden er sket identitetsforveksling, ombytning af genetisk materiale eller anden tilsvarende fejl.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 60 ff.

2.12.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet kan i det hele tilslutte sig Børnelovsudvalgets overvejelser og forslag.

Justitsministeriet er således enig i, at også genoptagelsesreglerne bør være ens i sager om ægtebørn og sager om børn uden for ægteskab.

Endvidere kan Justitsministeriet tilslutte sig de overvejelser vedrørende genoptagelsesgrunde, som udvalget har anført. Justitsministeriet er herunder enig i, at den tidsfrist, inden for hvilken der frit kan rejses faderskabssag, bør indsnævres fra de gældende tre år til seks måneder. Herved skabes de bedste forudsætninger for varig stabilitet om barnet. Justitsministeriet er endvidere enig i, at den ulovbestemte anerkendelseslære bør lovfæstes, og at den bør gælde både for børn født i og uden for ægteskab.

Bestemmelserne i lovforslagets §§ 21-25 er affattet i overensstemmelse hermed. Der henvises til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Justitsministeriet har særligt overvejet, om kompetencen til at træffe afgørelse om genoptagelse i alle tilfælde - dvs. også, hvor den oprindelige faderskabssag er afgjort i retten - som foreslået af udvalget bør tilkomme statsamtet. Det kan således - som Den Danske Dommerforening har anført i et hørings svar over betænkningen - gøres gældende, at genoptagelsessager er vanskelige og betydningsfulde, da det er her, hensynet til at finde den genetiske far skal afbalanceres over for bl.a. hensynet til stabilitet om barnets forhold,

og at genoptagelsesspørgsmål derfor i tilfælde af uenighed mellem parterne skal afgøres af retten.

Efter Justitsministeriets opfattelse taler væsentlige praktiske hensyn for den ordning, som udvalget har foreslået. Hertil kommer, at det i ordningen netop ligger, at statsamtet skal indbringe spørgsmålet om genoptagelse for retten, hvis en af parterne inden fire uger efter statsamtets afgørelse anmoder om det. På den baggrund er bestemmelsen udformet i overensstemmelse med udvalgets forslag.

Indbringes genoptagelsessagen for retten, er Justitsministeriet enig med udvalget i, at retten alene skal tage stilling til spørgsmålet om genoptagelse. Skal genoptagelse herefter ske, skal den nye faderskabssag behandles efter lovforslagets almindelige regler, dvs. i første omgang af statsamtet.

Om inddragelse af barnets synspunkter i genoptagelsessagen henvises til bemærkningerne til § 25.

2.13. Beregning af konceptionsperioden og gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser i faderskabssager

Den periode, hvor moderen er blevet gravid (konceptionsperioden), fastsættes i dag ved indhentelse af en såkaldt avlingstidsattest fra den stedlige embedslæge. Eventuelt kan spørgsmålet forelægges for Retslægerådet. I København indhentes attesten umiddelbart fra Retslægerådet.

De nærmere regler herom er fastsat i Justitsministeriets cirkulære nr. 124 af 30. august 1928.

Den nævnte attest bygger på den statistiske erfaring, at svangerskabstiden for et normalt udviklet barn med en fødselsvægt på 3.500 gram og en længde på 52 cm gennemsnitligt er 270 dage. Det sandsynligste tidspunkt for, hvornår moderen er blevet gravid, findes herefter ved at regne 270 dage tilbage fra fødslen.

Den periode, hvor moderen må antages at være blevet gravid, beregnes herefter ved at lægge en måned til på hver side af det nævnte tidspunkt, dvs. i alt ca. 60 dage. Efter lægevidenskabelig erfaring er sandsynligheden for, at graviditeten er indtrådt i den periode, der herefter fremkommer, mere end 99 %.

Børnelovsudvalget har peget på, at det i dag ved scanning af fosteret omkring tredje graviditetsmåned er muligt at angive konceptionsperioden til et væsentligt kortere interval. Efter udvalgets opfattelse vil en forkortning af den mulige konceptionsperiode betragteligt kunne forenkle behandlingen af faderskabssager, hvor der foreligger mere end én faderskabsmulighed.

Udvalget har derfor fundet, at det nærmere bør undersøges, hvilken bevismæssig vægt der kan tillægges

de nævnte scanningsresultater. Der henvises til betænkningen, side 64 f.

Retslægerrådet har i forbindelse med høringen over betænkningen bl.a. anført, at man er enig i, at beregning af konceptionsperioden bør diskuteres i lyset af de nye undersøgelsesmetoder.

På det foreliggende grundlag foreslår Justitsministeriet ikke ændring i reglerne om, hvordan konceptionsperioden skal beregnes. De nærmere regler vil i revideret form blive fastsat med hjemmel i den foreslåede bestemmelse i § 33, stk. 1. Viser det sig på et tidspunkt, at graviditetstidspunktet mere præcist og hensigtsmæssigt kan beregnes på en anden måde, jf. ovenfor, vil Justitsministeriet tage spørgsmålet op til fornyet overvejelse.

Med hensyn til den nærmere gennemførelse af rets genetiske undersøgelser m.v. henvises til betænkningen, side 169 ff. Som her anført har Børnelovsudvalget foreslået en række foranstaltninger med henblik på at sikre kvaliteten og sikkerheden m.v. i rets genetiske undersøgelser. Det drejer sig bl.a. om forbedret sikring af parternes identitet, forbedret sikring af blodprøver og forbedret information om særlige forhold, der kan have betydning ved den rets genetiske undersøgelser, herunder vedrørende etniske forhold og slægtskabsforhold m.v.

Der vil med udgangspunkt i udvalgets forslag blive fastsat nærmere regler herom, jf. lovforslagets § 33, stk. 1.

2.14. Forholdet til adoptionsreglerne

2.14.1. Gældende ret

Hvis moderen i forbindelse med fødslen tilkendegiver, at hun ønsker at bortadoptere barnet, vil hun normalt blive fritaget for at oplyse, hvem der er eller kan være dets far, jf. børnelovens § 10, stk. 1 (omtalt nærmere ovenfor under pkt. 2.7.1). Er der allerede indledt en faderskabssag, vil denne normalt blive sat i bero på adoptionssagen. Når adoptionen er gennemført, vil faderskabssagen blive henlagt.

Efter adoptionscirkulærets § 20 gælder det anførte ikke, hvis det er muligt, at moderens nuværende eller tidligere ægtefælle kan være far til barnet, eller hvis en mand under faderskabssagen kræver at blive anerkendt som far og har mulighed for det efter de gældende regler. I sådanne tilfælde sættes adoptionssagen i bero på faderskabssagen, medmindre den pågældende mand samtykker i adoptionen.

Den nævnte bestemmelse har i praksis meget begrænset betydning. Det skyldes, at børn, der ønskes bortadopteret ved fødslen, normalt er født uden for ægteskab, og at en ugift far efter gældende ret kun kan

inddrages i faderskabssagen, hvis moderen oplyser ham som faderskabsmulighed. Der henvises nærmere til pkt. 2.8.1 ovenfor.

I praksis gennemføres langt de fleste bortadoptionssager således uden, at faderskabet fastslås.

Bortadoption kan som udgangspunkt kun ske, hvis indehaveren af forældremyndigheden giver samtykke, jf. adoptionslovens § 7, stk. 1. Samtykke kan efter lovens § 8, stk. 2, tidligst gives tre måneder efter barnets fødsel, medmindre der foreligger ganske særlige forhold.

Har en af forældrene ikke del i forældremyndigheden, kræves der ikke samtykke fra den pågældende. Vedkommende skal i stedet efter adoptionslovens § 13 afgive en erklæring. Det gælder dog ikke, hvis dette skønnes at ville kunne være til væsentlig skade for barnet eller at ville medføre en væsentlig forsinkelse af sagen.

Protesterer den pågældende mod adoptionen, nægtes den som altovvejende hovedregel, hvis vedkommende inden for de seneste syv-otte år har haft kontakt med barnet. Denne praksis er navnlig udviklet i sager om stedbarns- og familieadoptioner, dvs. sager, hvor den, der har forældremyndigheden, ønsker, at vedkommendes ægtefælle, registrerede partner eller nære slægtninge m.v. skal adoptere barnet. Det hænger sammen med, at faderskabet til børn, som ønskes bortadopteret, som nævnt ovenfor normalt ikke fastslås.

Børn, der ønskes bortadopteret, opholder sig i almindelighed på en institution, indtil adoptionen gennemføres. I disse tilfælde gennemføres adoptionen af hensyn til barnet så hurtigt som muligt efter, at der er givet samtykke (normalt når barnet er tre-fire måneder gammelt, jf. ovenfor).

2.14.2. Justitsministeriets overvejelser

a. Problemstillingen

Lovforslaget ændrer til dels de forudsætninger, der ligger til grund for den gældende praksis i bortadoptionssager. Følgende kan særligt fremhæves:

Statsamtet får pligt til at rejse faderskabssag, hvis faderskabet ikke er registreret ved fødslen, og sag ikke rejses af andre. Der henvises bl.a. til pkt. 2.5 ovenfor.

Moderens pligt til at oplyse, hvem der er eller kan være far til hendes barn, skærpes. Bl.a. vil enlige mødre have ubetinget oplysningspligt. Der henvises til pkt. 2.7 ovenfor.

Mænd, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, får ret til at få prøvet deres faderskab. Der henvises til pkt. 2.8 ovenfor.

Mulighederne for genoptagelse af faderskabssager udvides i visse tilfælde. Der henvises til pkt. 2.12 ovenfor.

På den baggrund har Justitsministeriet fundet at burde tage den nævnte praksis op til overvejelse. Justitsministeriet foreslår herefter følgende ordning:

b. Skal bortadoption afvente faderskabssagens afslutning?

Efter Justitsministeriets opfattelse bør bortadoption som udgangspunkt først gennemføres, når faderskabssagen er afsluttet. Herved sikres det, at barnets far får mulighed for at afgive erklæring om adoptionspørgsmålet, jf. adoptionslovens § 13. Det sikres endvidere, at faderskabet så vidt muligt registreres, således at barnet senere - hvis det ønsker det - kan få oplyst, hvem dets genetiske far er.

Som anført taler vægtige hensyn til barnet imidlertid for, at bortadoption gennemføres så hurtigt som muligt efter, at det er fyldt tre måneder (og samtykke derfor kan gives, jf. adoptionslovens § 8, stk. 2).

Det er på den baggrund vigtigt, at faderskabssagen i disse tilfælde afsluttes hurtigt. Det må antages, at dette i almindelighed ikke vil give anledning til vanskeligheder, idet der i de fleste sager formentlig kun vil være én mulig far, som herefter vil anerkende faderskabet. Også hvor moderen ikke måtte være i stand til at identificere den eller de mulige fædre, og hvor faderskabssagen derfor må henlægges, vil sagen i almindelighed kunne afsluttes hurtigt.

I tilfælde, hvor faderskabssagen undtagelsesvis måtte trække ud, vil adoptionen - som i dag, jf. adoptionscirkulærets § 20 - kunne gennemføres uden at afvente faderskabssagens afslutning, hvis den eller de mænd, der er parter i sagen, erklærer sig indforstået med det.

Er de nævnte parter ikke indforstået med, at adoptionen gennemføres, må den som udgangspunkt sættes i bero, jf. ovenfor. Adoptionen vil imidlertid efter omstændighederne kunne gennemføres, såfremt det allerede under faderskabssagen undtagelsesvis må anses for klart, at den eller de pågældende mænd ikke kan eller ønsker at få forældremyndigheden over barnet. I sådanne tilfælde bør en mulig far efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed ikke kunne hindre gennemførelse af bortadoptionen. Afgørelsen herom må imidlertid bero på en samlet vurdering af det enkelte tilfælde, herunder af baggrunden for, at den pågældende ikke er indforstået med adoptionen.

Gennemføres bortadoption efter de nævnte retningslinier, uanset at faderskabssagen ikke er afsluttet, vil faderskabssagen i almindelighed blive henlagt,

såfremt den eller de mulige fædre er indforstået med det. Ønskes faderskabssagen gennemført, vil dette ske. Fastslåelse af faderskabet vil imidlertid ikke berøre adoptionens gyldighed og vil - som følge af adoptionen - ikke have nogen retsvirkning for den pågældende mand, der f.eks. ikke vil have ret til samvær med eller arveret efter barnet.

c. Skal bortadoption afvente eventuel begæring efter § 6?

Efter den foreslåede bestemmelse i § 6 har en mand, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, ret til at få prøvet, om han er far til hendes barn. Anmodning herom skal efter bestemmelsen fremsættes senest seks måneder efter barnets fødsel, medmindre der på tidspunktet for anmodningen verserer en faderskabssag.

Justitsministeriet har overvejet, om den nævnte bestemmelse bør indebære, at bortadoption i alle tilfælde må afvente udløbet af seks måneders-fristen. Det kan således anføres, at den ret, der hjemles i § 6, gøres illusorisk i det omfang, bortadoption gennemføres inden fristens udløb.

Heroverfor står hensynet til, at bortadoptionen gennemføres så hurtigt som muligt, jf. ovenfor. Det må også komme i betragtning, at antallet af tilfælde, hvor en »§ 6-sag« rejses mere end tre-fire måneder efter barnets fødsel (hvor bortadoption kan gennemføres, jf. ovenfor), formentlig vil være meget lille.

På den baggrund finder Justitsministeriet, at bortadoption kun bør afvente udløbet af seks måneders-fristen i § 6, hvis helt særlige forhold tyder på, at der kan være en mand, som ønsker at udnytte sin ret efter bestemmelsen.

Det tilføjes, at det anførte tager sigte på tilfælde, hvor retten efter § 6 ikke allerede er gjort gældende. I tilfælde, hvor en mand *har* anmodet om at få prøvet sit faderskab efter bestemmelsen, følges de retningslinier, der er omtalt ovenfor under pkt. b.

At bortadoption er gennemført, afskærer ikke en mand fra at få prøvet faderskabsspørgsmålet, såfremt betingelserne i § 6 er opfyldt. En eventuel fastslåelse af den pågældendes faderskab vil imidlertid også her være uden retlig betydning og vil herunder ikke berøre adoptionens gyldighed, jf. pkt. b ovenfor.

d. Betydningen af protest fra barnets far

I tilfælde, hvor faderskabet er fastslået, før bortadoptionen er gennemført, skal der efter adoptionslovens § 13 indhentes en erklæring fra barnets far, såfremt han ikke har del i forældremyndigheden. Den generelle praksis vedrørende betydningen af en protest fra faderen er omtalt under pkt. 2.14.1 ovenfor.

Som anført er den nævnte praksis imidlertid navnlig udviklet i sager om familie- og stedbarnsadoptioner. I disse sager vil barnet normalt allerede være hos den familie, der skal drage omsorg for det. Dette er ikke tilfældet i de her omhandlede bortadoptionssager, hvor barnet normalt opholder sig på en institution.

Ønsker barnets far at få forældremyndigheden over barnet, vil det klare udgangspunkt herefter være, at adoptionen ikke kan gennemføres, medmindre det fastslås, at han ikke kan få medhold i dette. Ønsker faderen derimod ikke at få forældremyndigheden - og er der derfor ingen af forældrene, der vil påtage sig ansvaret for barnet - vil hensynet til barnets tarv normalt tilsi, at det bortadopteret. Afgørelsen herom må imidlertid bero på en samlet vurdering af det enkelte tilfælde, herunder af baggrunden for, at den pågældende protesterer mod adoptionen. Det må også komme i betragtning, hvem der i givet fald ellers vil skulle tage sig af barnet.

e. Genoptagelse af faderskabssager

Som anført under pkt. a ovenfor udvides mulighederne for genoptagelse af faderskabssager i et vist omfang med lovforslaget. Der vil bl.a. være fri adgang til genoptagelse i tilfælde, hvor faderskabet aldrig er blevet fastslået ved registrering, anerkendelse eller dom, såfremt det nu antageliggøres, at en bestemt mand kan blive barnets far. Der henvises nærmere til den foreslåede bestemmelse i § 21 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Den omstændighed, at barnet er bortadopteret, vil ikke i sig selv indebære, at faderskabssagen ikke kan genoptages. Heller ikke i disse tilfælde vil en eventuel fastslåelse af det genetiske faderskab imidlertid have retlig betydning, jf. pkt. b ovenfor.

f. Særligt om bevarelse af anonymiteten i bortadoptionssager

Det må sikres, at anonymiteten i bortadoptionssager bevares, også i en eventuel senere faderskabssag. De biologiske forældre må derfor ikke ved f.eks. en genoptagelsessag kunne få kendskab til, hvem der har adopteret barnet, og adoptanterne må ikke få kendskab til, hvem der er barnets biologiske forældre.

Statsamtet må tilrettelægge sagsbehandlingen således, at de nævnte personer ikke får kendskab til hinandens identitet. Det forudsættes i den forbindelse, at retten til aktindsigt m.v. i nødvendigt omfang begrænses efter forvaltningslovens og offentlighedslovens almindelige regler.

Om sikring af adoptanternes anonymitet i faderskabssager, der verserer ved retten, henvises til den

foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 456 m, stk. 4, og bemærkningerne hertil.

g. Særligt om stedbarns- og familieadoptioner

Det, der er anført under pkt. b og c ovenfor, tager navnlig sigte på bortadoptioner.

Er der tale om en stedbarns- eller familieadoption, vil barnet normalt allerede være i den familie, hvor det skal vokse op. Her er der således ikke et tilsvarende behov for, at adoptionen gennemføres hurtigt. Det forudsættes derfor, at stedbarns- eller familieadoptioner ikke gennemføres før seks måneder efter barnets fødsel, eller før en verserende faderskabssag er afsluttet, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.

Protesterer barnets far mod adoptionen, vil vurderingen af, om denne alligevel skal gennemføres, ske i overensstemmelse med hidtidig praksis, jf. pkt. 2.14.1 ovenfor.

3. Moderskab ved forbytning m.v. af børn

Børnelovsudvalget har overvejet, om der bør fastsættes nærmere regler for, hvordan en mor kan få fastslået, at et barn, der måtte blive forbyttet på en fødeklinik m.v. eller i øvrigt bortkomme, er hendes.

Udvalget peger i den forbindelse på, at sådanne regler bl.a. kunne indebære, at moderen og faderen havde ret til ved retsgenetiske undersøgelser at få fastslået, at et barn, som de mener er forbyttet, er deres. Heroverfor står efter udvalgets opfattelse, at sådanne regler ville give anledning til næsten uløselige problemer, hvis forholdet først blev opdaget efter en årrække. Der måtte i givet fald bl.a. tages stilling til, under hvilke omstændigheder »tilbagebytning« af barnet da skulle kunne ske, og herunder om der skulle fastsættes frister for, hvornår anmodning herom skulle fremsættes.

Bl.a. under hensyn til, at sådanne sager endnu ikke er forekommet her i landet, har udvalget ikke foreslået regler om spørgsmålet. Der henvises til betænkningen, side 70.

Justitsministeriet er enig i udvalgets synspunkt. Lovforslaget indeholder derfor ikke regler om forbytning m.v.

4. Faderskab og moderskab ved kunstig befrugtning

4.1. Faderskab ved kunstig befrugtning

4.1.1. Gældende ret

a. Lov om kunstig befrugtning

Efter § 1, stk. 1, i lov nr. 460 af 10. juni 1997 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig be-

handling, diagnostik og forskning m.v. gælder loven for kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v., der foretages af en læge eller under en læges ansvar. Ved kunstig befrugtning forstås etablering af graviditet hos en kvinde på anden måde end ved samleje mellem en kvinde og en mand.

Kunstig befrugtning, der ikke foretages af en læge eller under en læges ansvar (privat insimination), er ikke reguleret i loven. I § 18 er det dog bestemt, at kunstig befrugtning med anvendelse af sædceller, der er manipulerede, herunder sorterede, ikke må foretages af personer, der ikke er læger, eller som ikke er under en læges ansvar.

Kunstig befrugtning må efter lovens § 3 kun tilbydes kvinder, som er gift, eller som lever sammen med en mand i et ægteskabslignende forhold. Der kan således ikke foretages kunstig befrugtning af enlige.

Før behandling med kunstig befrugtning indledes, skal der indhentes skriftligt samtykke til behandlingen fra kvinden og dennes ægtemand eller partner, jf. lovens § 23. Den behandlende læge skal påse, at samtykket fortsat er gyldigt, når behandlingen påbegyndes.

b. Ægtemænds faderskabsretlige stilling

Er befrugtningen af kvinden sket *med ægtemandens sæd og under en læges ansvar*, skal der foreligge et samtykke fra ægtemanden, jf. pkt. a ovenfor.

Det antages, at ægtemanden i disse tilfælde i overensstemmelse med pater est-reglen i børnelovens § 2, stk. 1, skal anses som far til barnet. Det er således almindeligt antaget, at ægtemanden ikke har mulighed for at fralægge sig sit faderskab med henvisning til, at han ikke har haft samleje med barnets mor (ægtefællen).

Foretages befrugtningen *ikke under en læges ansvar*, gælder loven om kunstig befrugtning ikke, jf. ovenfor pkt. a. Også i disse tilfælde er det imidlertid antaget, at ægtemanden, når befrugtningen er sket med hans sæd, efter børneloven skal anses for far til barnet. Det er dog uafklaret, hvad der måtte gælde i den situation, at kunstig befrugtning med ægtemandens sæd er sket efter hans død eller uden hans viden.

Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft *samleje med andre mænd end ægtemanden*, må spørgsmålet om faderskab i forhold til disse afgøres efter de almindelige regler.

Sker befrugtningen ikke med ægtemandens sæd, men med *donorsæd og under en læges ansvar*, skal

der også foreligge samtykke fra ægtemanden, jf. pkt. a ovenfor.

I disse tilfælde antages det, at ægtemanden skal anses for far til barnet, og at dette gælder, uanset om ægtemanden - før eller efter barnets fødsel - måtte ønske at fragå sit samtykke.

Er kunstig befrugtning *ikke sket under en læges ansvar*, og foreligger der ikke samtykke fra ægtemanden, antages det, at ægtemanden efter almindelige regler kan undgå at blive far, såfremt der kan føres bevis mod faderskabsformodningen, jf. børnelovens § 2, stk. 1, 2. pkt.

Har moderen i den periode, hvor hun er blevet gravid, haft *samleje med andre mænd*, må spørgsmålet om, hvem der skal anses som far til barnet, afgøres efter de almindelige regler.

c. Ugifte samlevendes (partneres) faderskabsretlige stilling

Som anført ovenfor under pkt. a kan kunstig befrugtning af en ugift samlevende kvinde under en læges ansvar kun ske med samleverens (partnerens) samtykke, jf. § 23 i loven om kunstig befrugtning.

Foretages befrugtningen *med partnerens sæd*, er det antaget, at denne skal anses som far efter børnelovens § 6, fordi han er barnets genetiske far. Partneren antages således ikke - før eller efter fødslen - at kunne fragå sit samtykke. Det er derimod uafklaret, hvad der gælder, hvor partnerens sæd måtte være anvendt uden hans viden eller efter hans død.

Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft *samleje med tredjemand*, må det afgøres efter de almindelige regler, jf. børnelovens § 6, stk. 2, hvem der er far til barnet.

Er befrugtningen sket *med donorsæd* under en læges ansvar, skal der også foreligge samtykke fra partneren, jf. ovenfor. Det fremgår for disse tilfældes vedkommende af Sundhedsministeriets cirkulæreskrivelse af 22. september 1997, at den behandlende læge samtidig med indhentelse af dette samtykke skal indhente en skriftlig erklæring fra partneren om, at han vil anerkende faderskabet. Den pågældende kan herefter anerkende faderskabet over for statsamtet.

Fortryder partneren sit samtykke, er det antaget, at han er bundet af samtykket, således at han kan dømmes som far. Det er endvidere antaget, at partneren er afskåret fra at få genoptaget sagen efter de almindelige regler, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 1, hvis han har anerkendt faderskabet over for statsamtet.

Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft *samleje med tredjemand*, må spørgsmålet om fa-

derskab afgøres efter de almindelige regler, jf. børnelovens § 6.

Det er uafklaret, hvad retsstillingen er i tilfælde, hvor den kunstige befrugtning *ikke er foretaget under en læges ansvar*.

d. Særligt om sæddonors anonymitet

Det er i forarbejderne til loven om kunstig befrugtning forudsat, at sæddonors anonymitet skal sikres. De etablerede sædbanker skal derfor sikre donor fuld anonymitet, således at den pågældende ikke senere kan opspores, jf. § 15 i Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 728 af 17. september 1997 om kunstig befrugtning.

Det må på den anden side anses for uafklaret, om sæddonors anonymitet kan beskyttes i tilfælde, hvor kunstig befrugtning med donorsæd finder sted i privat regi, dvs. uden at det sker under en læges ansvar. Her gælder loven om kunstig befrugtning som nævnt ikke, jf. ovenfor pkt. a.

Om gældende ret henvises i øvrigt til betænkningen, side 99 f. og 111 ff.

4.1.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har foreslået, at moderens ægtemand eller samlever skal være barnets far, hvis han har givet skriftligt samtykke til den kunstige befrugtning, og barnet er blevet til ved denne. Samtykket skal ifølge forslaget indeholde en erklæring om, at den pågældende bliver barnets far.

Udvalget foreslår samtidig, at lovforslagets almindelige regler i kapitel 1-4 finder tilsvarende anvendelse. Det betyder efter udvalgets opfattelse bl.a., at faderskabet kan registreres for ægtemænd eller samlevere, anerkendes efter de almindelige regler eller fastslås ved dom.

Under hensyn til de forudsætninger om sæddonors anonymitet, som ligger til grund for loven om kunstig befrugtning, foreslår udvalget endvidere, at sæddonor ikke kan dømmes som far til et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning af en anden kvinde end hans hustru eller samlever med hans sæd, hvis sæden er blevet doneret med henblik på en læges anvendelse ved kunstig befrugtning eller til en offentlig eller privat sædbank, som drives under en læges ansvar.

Er sæden ikke doneret på den anførte måde, skal sæddonor efter udvalgets opfattelse kunne dømmes som barnets far, medmindre sæden er anvendt uden hans vidende eller efter hans død. Udvalget har herved lagt vægt på, at der ved kunstig befrugtning, som udføres i privat regi, ikke kan opstilles en retsteknisk brugbar sondring mellem seksuelt forhold og insemination.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen, side 70 f.

4.1.3. Justitsministeriets overvejelser

Efter Justitsministeriets opfattelse bør der i et samlet regelsæt om faderskab også fastsættes udtrykkelige regler om faderskab til børn, som er blevet til ved kunstig befrugtning.

Sådanne regler må selvsagt udformes i sammenhæng med bestemmelserne i og forudsætningerne bag loven om kunstig befrugtning.

Justitsministeriet kan på denne baggrund tiltræde Børnelovsudvalgets forslag.

Det foreslås derfor i § 27, at hvis en kvinde er blevet kunstigt befrugtet hos en læge eller under en læges ansvar, skal hendes ægtemand eller partner (samlever) anses som barnets far, hvis han har givet samtykke til behandlingen, og barnet må antages at være blevet til ved denne. Det foreslås samtidig, at det nævnte samtykke skal være skriftligt og indeholde en erklæring om, at manden skal være barnets far.

Det er efter den foreslåede bestemmelse uden betydning, om befrugtningen er sket med ægtemandens eller partnerens sæd, eller der er tale om donorsæd. Det afgørende er alene, om der foreligger det nævnte samtykke med tilhørende erklæring om påtagelse af faderskabet.

Der henvises i øvrigt nærmere til bemærkningerne til § 27.

Endvidere foreslås det - i overensstemmelse med udvalgets overvejelser om sæddonors anonymitet - i § 28, at en sæddonor ikke kan dømmes som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved kunstig befrugtning af en anden kvinde end hans ægtefælle eller partner, hvis sæden er doneret med henblik på en læges anvendelse ved kunstig befrugtning eller til en offentlig eller privat sædbank, der opfylder sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd.

Herved sikres også i faderskabsretlig henseende princippet om sæddonors anonymitet i tilfælde, hvor befrugtningen er omfattet af loven om kunstig befrugtning. Er sæden derimod doneret på anden måde, foreslås det, at sæddonor skal anses for barnets far, medmindre sæden er anvendt uden hans vidende eller efter hans død. Justitsministeriet er i den forbindelse enig med udvalget i, at der i tilfælde, hvor befrugtningen ikke foretages hos en læge eller under en læges ansvar, næppe kan opstilles en brugbar bevismæssig sondring mellem samleje og kunstig befrugtning.

Der henvises i øvrigt nærmere til bemærkningerne til § 28.

Endelig foreslås det i § 29, at bestemmelserne i lovens kapitel 1-4 i øvrigt finder tilsvarende anvendelse. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

4.2. Moderskab ved kunstig befrugtning

Moderne reagensglasteknik gør det muligt, at en kvinde kan blive gravid med æg fra en anden kvinde (ægdonation).

Sådan graviditet må kun etableres med sæd fra kvindens ægtemand eller partner. Efter § 5 i loven om kunstig befrugtning må der således ikke etableres kunstig befrugtning, medmindre ægcellen stammer fra den kvinde, der skal føde barnet, eller sæden stammer fra hendes partner. Ægdonation kan derfor inden for lovens område ikke lovligt foretages, når ægget er befrugtet med donorsæd.

Kunstig befrugtning med et æg doneret af en anden kvinde må efter lovens § 14, stk. 2, ikke finde sted, hvis den donerende kvindes identitet på forhånd er kendt af det modtagende par, ligesom det modtagende par ikke på forhånd må bestemme ægdonors identitet.

Der skal i øvrigt foreligge samtykke efter de almindelige regler i §§ 23 og 24, jf. pkt. 4.1.1.a ovenfor.

Der findes ikke i dag bestemmelser om, hvem der skal anses som mor i tilfælde, hvor barnet er blevet til ved en ægdonation. I praksis anses den kvinde, der føder barnet, som mor.

Børnelovsudvalget har i overensstemmelse hermed foreslået, at moderen til et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, skal være den kvinde, der føder barnet, jf. betænkningen, side 71.

Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag. Det foreslås derfor i § 30, at den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, skal anses som mor til barnet.

5. Surrogatmoderskab

5.1. Gældende ret

Ved en aftale om surrogatmoderskab forstås en aftale om, at den kvinde, der føder barnet, ikke skal beholde det. Surrogatmoderen føder således barnet for - og til - en anden kvinde, f.eks. fordi den anden kvinde ikke selv er i stand til at få et barn. Der kan f.eks. være tale om, at den anden kvindes ægtefælle eller samlever m.v. befrugter surrogatmoderen, eller at surrogatmoderen befrugtes med donorsæd fra en udenforstående tredjemand.

Aftaler om surrogatmoderskab er, så vidt det er Justitsministeriet bekendt, relativt sjældent forekommende i Danmark.

Der findes ikke i dag et samlet regelsæt om surrogatmoderskab, og der er ikke efter gældende ret noget forbud mod at virke som surrogatmor. Der er imidlertid enkelte steder i lovgivningen fastsat særlige bestemmelser om spørgsmålet.

Efter adoptionslovens § 33, stk. 1, må der således ikke ydes eller modtages hjælp med henblik på at opnå forbindelse mellem en kvinde og en anden, der ønsker, at kvinden skal føde et barn til denne. Efter bestemmelsens stk. 2 må der heller ikke foretages annoncering med henblik på at opnå en sådan forbindelse. Bestemmelsen skal ses på baggrund af et ønske om at begrænse surrogatmoderskab til tilfælde, hvor der er en så nær, typisk familiemæssig, tilknytning mellem surrogatmoderen og »aftagerne«, at der ikke er behov for mellemmandsvirksomhed.

Aftaler om surrogatmoderskab mod vederlag er endvidere søgt forhindret ved i administrative bestemmelser udtrykkeligt at fastsætte, at statsamtet ikke må godkende aftaler om overførsel af forældremyndighed eller meddele bevilling til adoption, såfremt der skal ydes vederlag eller betaling for tabt arbejdsfortjeneste til indehaveren af forældremyndigheden eller den bortadopterende. Der henvises til § 5, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995 om forældremyndighed og samvær med senere ændringer og til § 19, stk. 1, nr. 6, og § 20 i adoptionsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 597 af 5. september 1986 med senere ændringer).

Endelig kan nævnes § 13 i lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v. Efter denne bestemmelse må kunstig befrugtning ikke finde sted, når der foreligger en aftale mellem den kvinde, hos hvem graviditet søges etableret, og en anden om, at kvinden skal føde et barn til denne.

Det er almindeligt antaget i dansk ret, at en aftale om surrogatmoderskab er ugyldig. Surrogatmoderen vil derfor altid være barnets retlige mor, og hun vil ikke i noget tilfælde kunne forpligtes til at udlevere barnet. På tilsvarende måde må det antages, at »aftageren« ikke vil kunne forpligtes til at aftage barnet. Dette kan være relevant, såfremt aftageren fortryder den indgåede aftale, mens surrogatmoderen ønsker at fastholde den.

Skal aftalen om surrogatmoderskab derimod føres ud i livet, kan det efter omstændighederne ske i kraft af reglerne om anerkendelse af faderskab, adoption og overførelse af forældremyndighed. Der henvises herom nærmere til betænkningen, side 116 ff.

5.2. Børnelovsudvalgets overvejelser

Børnelovsudvalget har lagt til grund, at en aftale om surrogatmoderskab allerede efter gældende ret formeltlig må anses for ugyldig.

Udvalget har imidlertid anset det for ønskeligt, at der fastsættes en udtrykkelig bestemmelse herom. Udvalget har i den forbindelse peget på, at en sådan bestemmelse kan få betydning for krav om udlevering af børn, der opholder sig i Danmark, som følge af en aftale om surrogatmoderskab, der er gyldigt indgået i et andet land.

Udvalget har ikke herudover fundet anledning til at foreslå regler om surrogatmoderskab.

Om udvalgets overvejelser henvises til betænkningen, side 72.

5.3. Justitsministeriets overvejelser

Efter Justitsministeriets opfattelse må det antages, at en aftale om surrogatmoderskab allerede efter gældende ret er ugyldig.

Samtidig er Justitsministeriet enig med Børnelovsudvalget i, at det må anses for naturligt at fastsætte en udtrykkelig bestemmelse herom. Som anført af udvalget vil en sådan bestemmelse også have betydning for muligheden for her i landet at få anerkendt og fuldbyrret en aftale om surrogatmoderskab, der er indgået i udlandet.

Der henvises til den foreslåede bestemmelse i § 31 og bemærkningerne hertil.

Justitsministeriet finder ikke i øvrigt grundlag for at foreslå bestemmelser om surrogatmoderskab.

6. Statsamternes vejledningspligt

Efter Børnelovsudvalgets opfattelse er det en afgørende forudsætning for, at forslagene om registrering af faderskab m.v. vil kunne fungere efter hensigten, at der etableres en sikker sagsgang, og at de implicerede parter så vidt muligt allerede inden fødslen er vejledt grundigt, korrekt og ensartet om virkningerne af deres handlinger.

Udvalget har derfor forudsat, at der udarbejdes overskuelige og let forståelige blanketter samt andet informationsmateriale til forældre og myndigheder med udførlig omtale af reglerne og af retsvirkningerne af parternes valg. Materialet forudsættes udleveret af jordemødrene i forbindelse med fødselsforberedelsen. Efter udvalgets opfattelse bør der ikke herved pålægges jordemødrene en egentlig vejledningspligt, idet jordemødrene i givet fald må henvise parterne til at rette henvendelse til statsamtet. På tilsvarende måde bør ministerialbogsføreren m.v. kunne forelægge tvivlsspørgsmål for statsamtet.

Der henvises til betænkningen, side 72.

Justitsministeriet er enig i udvalgets principielle synspunkter om behovet for information m.v. Udfærdigelsen af blanketter, jf. lovforslagets § 33, stk. 2, vil ske med udgangspunkt heri. Der vil endvidere blive udarbejdet relevant informationsmateriale til forældre m.v. om den nye ordning.

Der foreslås i § 32 en udtrykkelig bestemmelse om statsamternes vejledningspligt. Der henvises til bemærkningerne til bestemmelsen.

7. Administrative og økonomiske konsekvenser m.v.

Gennemførelse af lovforslaget vil medføre, at statsamtene friholdes for ca. 17.000 relativt enkle anerkendelsessager om året og for et mindre antal sager om fritagelse af moderen for oplysningspligt om faderskabsmulighederne.

Til gengæld overtager statsamtene ca. 1.000 sager fra domstolene, hvor statsamtene efter omstændighederne skal indhente retsgenetiske undersøgelser. Disse sager vil være mere komplicerede end de sagskategorier, statsamtene fritages for, og vil derfor indebære en mere omfattende sagsbehandling. De tilførte sager vil således medføre merudgifter til sagsbehandlingen i statsamtene, herunder fordi sagerne vil blive behandlet ved dyrere arbejdskraft end de mere enkle sagskategorier, statsamtene fritages for. Endvidere overtager statsamtene et mindre antal genoptagelsessager. Statsamtene skal endelig vejlede og rådgive alle implicerede parter i faderskabssagerne. Denne vejledning skal også finde sted i en del sager, der ikke længere behandles ved statsamtet, men afsluttes ved registrering i forbindelse med anmeldelsen af fødslen.

Merudgifterne til den øgede sagsbehandling i statsamtene vil udgøre 0,5 mio. kr. (lønsam) i 2001 og herefter 1,0 mio. kr. årligt (lønsam).

Det samlede omfang af arbejdet med faderskabssager i Justitsministeriet (Civilretsdirektoratet) må forventes at blive uændret. Der skal imidlertid udarbejdes et omfattende sæt af nye administrative forskrifter om sagsbehandlingen. Endvidere skal Civilretsdirektoratet udarbejde et nyt blanketsystem samt et betydeligt informationsmateriale m.v. til vordende forældre og berørte myndigheder. De samlede udgifter vil udgøre 1,0 mio. kr., heraf lønsam 0,6 mio. kr., i 2001.

Domstolene vil umiddelbart blive fritaget for ca. 1.000 faderskabssager årligt, som fremover skal begynde i statsamtet. På den anden side vil et antal faderskabssager blive indbragt for retten af statsamtene. Et skøn herover er forbundet med meget betydelig usikkerhed, og de sager, som indbringes, må i almindelighed forventes at være relativt komplicerede. Samlet set kan det næppe antages, at domstolene vil

blive mindre belastet af faderskabssager som følge af lovforslaget.

Ministerialbogsføreren m.v. vil få et vist beskedent merarbejde. Merarbejdet for jordemødrene må anses for ubetydeligt.

Omfanget af arbejdet med at foretage retsgenetiske undersøgelser ved Retsgenetisk Afdeling vil muligvis blive lidt mere omfattende.

På baggrund af ovenstående skønnes de samlede udgifter ved lovforslaget at udgøre 1,5 mio. kr. i år 2001 og herefter 1,0 mio. kr. årligt.

Lovforslaget har ingen erhvervsmæssige eller miljømæssige konsekvenser. Det indeholder ikke EU-retlige aspekter.

8. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Børnelovsudvalgets betænkning har været sendt til høring hos: Foreningen af Statsamtmand, Foreningen

af Statsamtsjurister, Den Danske Dommerforening, Advokatrådet, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Retslægerådet, Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Københavns Byret, Præsidenten for Retten i Odense, Præsidenten for Retten i Roskilde, Præsidenten for Retten i Ålborg, Præsidenten for Retten i Århus, Danmarks Kordegneforening, HK/Landsklubben Indenrigsministeriet, HK/Landsklubben Dommerkontorerne, Politiets og Domstolenes Tjenestemandsförening, Dommerfuldmægtigforeningen, Ligestillingsrådet, Foreningen Mor til Støtte for Børns Trivsel, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Børnerådet, Det Centrale Handicapråd, Mødrehjælpen af 1983, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, Dansk Kvindesamfund, Børns Vilkår, Danske Kvinders Nationalråd, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Arbejderbevægelsens Børnemiljøråd og Far & Børn.

Samlet vurdering af lovforslagets konsekvenser

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	1,5 mio. kr. i år 2001 og herefter 1,0 mio. kr. årligt
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Begrænset	Begrænset
Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til kapitel 1

Registrering af faderskab i forbindelse med fødslen

Kapitlet indeholder regler om, i hvilke tilfælde en mands faderskab kan registreres i forbindelse med barnets fødsel.

I forhold til ægtemænd består ændringen i forhold til gældende ret navnlig i, at pater est-reglen og den såkaldte passivitetsregel moderniseres og forenkles.

I forhold til ugifte forældre er reglerne derimod nye.

Hovedsynspunktet bag bestemmelserne er, at spørgsmålet om registrering af faderskab i forbindelse

med fødslen så vidt muligt bør løses ens for gifte og ugifte forældre.

Ugifte forældre vil således som udgangspunkt blot skulle afgive en erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. En efterfølgende faderskabssag vil herefter ikke være nødvendig.

Registrering af faderskab sker på grundlag af oplysningerne i fødselspapirene m.v. Er betingelserne for registrering opfyldt, vil registrering af faderskab derfor ske samtidig med, at barnets fødsel registreres i ministerialbogen m.v.

Kan registrering af faderskab i forbindelse med fødslen ikke ske, sendes en kopi af fødselsanmeldelsen til statsamtet. Statsamtet skal herefter rejse faderskabssag efter de nærmere regler i kapitel 2.

Til § 1

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om faderskab til et barn, der fødes af en gift kvinde.

Efter *stk. 1* anses ægtemanden i disse tilfælde som udgangspunkt som barnets far.

Afgørende for, om bestemmelsen finder anvendelse, er alene, om ægteskabet består på det tidspunkt, hvor barnet fødes. Forholdene i bl.a. konceptionsperioden er derimod uden betydning.

Registrering af ægtemandens faderskab finder sted i forbindelse med registrering af barnets fødsel. Registreringen er imidlertid foreløbig indtil udløbet af seks måneders-fristen for rejsning af faderskabssag, jf. nærmere § 5, stk. 1, og § 6, stk. 1.

I *stk. 2* opregnes en række tilfælde, hvor bestemmelsen i *stk. 1* ikke gælder, dvs. hvor moderens ægtemand alligevel ikke anses for far til barnet.

Efter *nr. 1* anses ægtemanden ikke som barnets far, hvis ægtefællerne på tidspunktet for barnets fødsel er separerede. Det er derimod uden betydning, om samlivet mellem ægtefællerne på fødselstidspunktet er eller har været ophævet, herunder på grund af uoverensstemmelse. I sådanne tilfælde gælder hovedreglen i *stk. 1*.

Efter *nr. 2* anses ægtemanden heller ikke som barnets far, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret. Bestemmelsen finder også anvendelse, hvis moderen i denne periode måtte have været gift med flere (andre) mænd.

Endelig må registrering efter *nr. 3* ikke finde sted, hvis begge ægtefæller anmoder om, at der rejses faderskabssag. Det er ikke tilstrækkeligt, at den ene ægtefælle anmoder om, at der rejses sag. I sådanne tilfælde skal der altså ske registrering af ægtemandens faderskab. Vedkommende må i stedet henvises til efterfølgende at rejse sag ved statsamtet, jf. § 5, stk. 1.

Der gælder efter bestemmelsen ikke særlige formkrav til ægtefællernes anmodning om rejsning af faderskabssag. I almindelighed bør der ske påførsel om anmodningen i fødselspapirerne, jf. herved nedenfor om det nye blanketsystem. Er dette ikke sket, vil der i stedet f.eks. kunne rettes henvendelse til ministerialbogsføreren m.v.

Det afgørende er, om anmodningen fremsættes, før registrering er sket. Efter at registrering er sket, må ægtefællerne (eller en af dem) henvises til selv at rejse faderskabssag efter reglerne i kapitel 2.

Afgår ægtemanden ved døden, efter at barnet er født, kan dødsboet ikke forhindre, at registrering sker, men boet kan i stedet rejse faderskabssag efter be-

stemmelsen i § 5, stk. 2. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Bestemmelsen i *stk. 3* angår tilfælde, hvor moderen har været gift, men hvor ægtemanden er død inden for de seneste 10 måneder før fødslen. I sådanne tilfælde skal den afdøde ægtemand anses for far til barnet.

I *stk. 4* opregnes en række undtagelser til denne regel. Undtagelserne svarer til dem, der efter *stk. 2* gælder, hvor barnet fødes, mens ægtemanden lever. Registrering kan således ikke finde sted, hvis ægtefællerne på dødstidspunktet var separerede, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret, eller hvis moderen anmoder om, at der rejses faderskabssag.

Det forudsættes, at der udarbejdes et blanketsystem, der er afpasset efter de nye regler, jf. § 33, stk. 2. Afkrydsning vil i almindelighed ske efter moderens oplysninger, men kan også ske efter ægtemandens. Finder registrering af ægtemandens faderskab sted, sendes kopi af anmeldelsesblanketten til ægtemanden eller dennes dødsbo.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.

Til § 2

Bestemmelsen angår faderskab til børn i tilfælde, hvor moderen på fødselstidspunktet ikke er gift, men hvor hun og en mand skriftligt erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

I sådanne tilfælde anses den pågældende mand efter *stk. 1* som udgangspunkt som far til barnet. Registrering heraf sker i forbindelse med registrering af fødslen.

Det følger af bestemmelsens ordlyd, at den ikke kan anvendes i tilfælde, hvor moderen på fødselstidspunktet er gift, herunder separeret. I så fald anvendes bestemmelsen i § 1. Det er derimod uden betydning, om den pågældende mand er gift (med en anden kvinde).

Det, parterne skal erklære, er, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Det må antages, at påtagelsen af en sådan pligt i almindelighed kun vil ske, hvis parterne har fælles bopæl eller agter at etablere sådan bopæl. Der er imidlertid efter bestemmelsen ikke noget til hinder for, at parterne kan have til hensigt sammen at varetage omsorgen og ansvaret for barnet, selv om de opretholder hver deres bopæl.

Har en anden mand i konceptionsperioden haft seksuelt forhold til moderen, vil han kunne få efterprøvet, om det i stedet er ham, der er barnets far, jf. § 6, stk. 1. Endvidere er registreringen også i forhold til parterne

foreløbig, idet begge inden for seks måneder frit kan rejse faderskabssag over for statsamtet, jf. § 5, stk. 1.

Efter *stk. 2, nr. 1*, gælder bestemmelsen i stk. 1 ikke, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med en anden mand uden at være separeret.

Bestemmelsen svarer til, hvad der gælder for ægte-mænd, jf. § 1, stk. 2, nr. 2, og gælder således også, hvis moderen i denne periode har været gift med flere mænd. Registrering kan derimod ske, selv om moderen i perioden har boet sammen med en anden mand uden at være gift. Den anden mand må i givet fald henvises til at rejse faderskabssag efter § 6, stk. 1. Det samme gælder andre mænd, der måtte have haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden.

Efter *stk. 2, nr. 2*, gælder bestemmelsen i stk. 1 heller ikke, hvis en eller begge parter på tidspunktet for erklæringens afgivelse er umyndig eller under værge-mål.

Ønsker de nævnte personer at anerkende faderska-bet til et barn født uden for ægteskab, således at fader-skabet kan registreres i forbindelse med fødslen, kan det efter omstændighederne i stedet ske ved, at der før barnets fødsel i statsamtet afgives en tilsvarende erklæring, hvorved faderskabet anerkendes, jf. § 14, stk. 1. Parterne kan derefter vedlægge anerkendelsen til fødselsanmeldelsen, hvorefter registrering af fader-skab kan ske efter bestemmelsen i § 3. Der henvises nærmere til bemærkningerne til § 14, stk. 1 og 5.

Der vil blive udarbejdet særlige blanketter til brug for afgivelse af erklæring efter bestemmelsen, jf. § 33, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.4.

Til § 3

Efter bestemmelsen kan faderskab, der før barnets fødsel er anerkendt efter § 14, stk. 1, eller stk. 2, nr. 1, anvendes som grundlag for registrering af faderskabet i forbindelse med registreringen af barnets fødsel. Der henvises til bemærkningerne til § 14.

Anvendes anerkendelsen efter den nævnte bestem-melse ikke som grundlag for registrering af faderska-bet i forbindelse med anmeldelsen af fødslen, vil stats-amtet fra ministerialbogsføreren m.v. modtage oplys-ning om, at faderskab ikke er registreret, jf. bemærk-ningerne nedenfor til § 7, stk. 1. I så fald anmelder statsamtet til ministerialbogsføreren m.v., at der er sket anerkendelse efter § 14, stk. 1, eller stk. 2, nr. 1, og at faderskab derfor kan registreres. Der vil blive fastsat nærmere regler herom, jf. § 33.

Bestemmelsen omfatter kun anerkendelser efter § 14, stk. 1, og stk. 2, nr. 1, men ikke efter § 14, stk. 2, nr. 2, og stk. 3. Det hænger sammen med, at sådanne anerkendelser først kan afgives efter barnets fødsel, jf. § 14, stk. 7.

Til kapitel 2

Faderskabssag ved statsamtet

Kapitlet regulerer behandlingen af faderskabssager ved statsamtet, herunder hvordan det i statsamtet kan fastslås, hvem der er barnets far.

Alle faderskabssager - herunder de hidtidige ægte-barnssager - skal fremover begynde ved statsamtet og kan således aldrig indledes direkte ved retten.

Statsamterne vil fremover med parternes samtykke kunne iværksætte retsgenetiske undersøgelser. Den mand, der udpeges som barnets far, kan herefter aner-kende faderskabet, selv om moderen f.eks. i koncepti-onsperioden har haft seksuelt forhold til flere mænd. Bestemmelserne indebærer en udvidelse i forhold til gældende ret i statsamternes adgang til at modtage anerkendelser af faderskab.

Ved altid at lade en sag begynde ved statsamtet op-nås, at det først vil blive undersøgt, om den kan løses i mindelighed (ved anerkendelse). Domstolene forbeholdes således de sager, hvor der foreligger en egentlig tvist, eller hvor det af andre grunde ikke er muligt eller ubetænkeligt at afslutte sagen ved statsamtet.

Der henvises til lovforslagets almindelige bemærk-ninger, pkt. 2.6.

Sagens begyndelse

Til § 4

Bestemmelsen angiver, hvem der før barnets fødsel kan rejse faderskabssag ved statsamtet. Kapitlets øvri-ge bestemmelser (§§ 5-7) drejer sig om rejsning af fa-derskabssag efter, at barnet er født.

Beføjelsen til at rejse faderskabssag før fødslen til-kommer efter den foreslåede bestemmelse barnets mor og statsamtet.

Bestemmelsen er udtømmende. Faderskabssag kan således f.eks. ikke inden barnets fødsel rejses af en mand, der er omfattet af § 6, stk. 1, fordi han har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden. Sådanne faderskabssager kan først rejses efter barnets fødsel.

Det forhold, at der før fødslen rejses faderskabssag, er i sig selv uden betydning for ægtemandens adgang til at få sit faderskab registreret efter § 1.

Til § 5

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om rejsning af faderskabssag i tilfælde, hvor faderskabet er registreret efter bestemmelserne i §§ 1-3, herunder på grundlag af en anerkendelse efter § 14, eller hvor der efter § 14 er sket anerkendelse i statsamtet efter barnets fødsel.

Bestemmelsen gælder derimod ikke, hvor faderskabet er anerkendt over for retten efter § 19. Sådanne anerkendelser er - med forbehold for reglerne om genoptagelse i kapitel 4 - endelige.

Registreringer og anerkendelser, der er omfattet af bestemmelsen, er foreløbige i seks måneder efter, at barnet er født. Inden for denne periode kan moderen, faderen eller en særlig værge for barnet efter *stk. 1* rejse faderskabssag ved statsamtet. Adgangen er fri og er således bl.a. ikke betinget af, at det sandsynliggøres, at en anden mand er barnets far. Den såkaldte anerkendelseslære finder heller ikke anvendelse.

Fristen regnes efter bestemmelsen fra barnets fødsel og ikke fra registreringen eller anerkendelsen. Den afbrydes ved statsamtets modtagelse af anmodningen. Overskrides fristen, kan faderskabssag ikke rejses efter bestemmelsen. Der må i så fald gås frem efter reglerne om genoptagelse i kapitel 4.

Rejses der inden for fristen faderskabssag, anses den mand, der er registreret som far eller har anerkendt faderskabet, som far til barnet, indtil andet måtte følge af statsamtets eller rettens behandling af sagen. Det er således i de nævnte tilfælde ikke muligt for en mand at frigøre sig fra faderskabet alene ved at rejse faderskabssag, ligesom det ikke er muligt for moderen at fratage manden hans faderskab alene ved at rejse sag.

Efter *stk. 2* omfatter retten til at rejse faderskabssag også faderens dødsbo i tilfælde, hvor faderskab er registreret efter § 1 om ægtemænds faderskab. Det vil navnlig kunne være relevant, hvis ægtemanden er død før barnets fødsel, jf. den foreslåede bestemmelse i § 1, *stk. 3*. Bestemmelsen er imidlertid ikke begrænset til disse tilfælde. Har ægtemanden inden sin død selv rejst sag, indtræder dødsboet i sagen.

Dødsboets adgang til at rejse faderskabssag gælder efter bestemmelsen ikke, hvis den afdøde må anses for at have anerkendt barnet som sit. Dødsboets adgang til at rejse sag er således mere begrænset end mandens egen.

Den afdøde må anses for at have anerkendt barnet som sit, hvis han udtrykkeligt eller stiltiende over for omverdenen har behandlet barnet som sit eget. Om dette er tilfældet, må bero på en konkret vurdering af de foreliggende oplysninger. Reglen bygger på den

såkaldte anerkendelseslære, jf. lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.12.

Dødsboet efter andre fædre end dem, der er nævnt i bestemmelsen - herunder mænd, hvis faderskab er registreret på grundlag af en erklæring efter § 2 - kan ikke rejse faderskabssag. Sådanne dødsboer kan indtræde i faderskabssager, som faderen allerede har rejst før sin død, eller rejse sag om genoptagelse efter de nærmere regler i kapitel 4.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.3 og 2.4.

Til § 6

Efter bestemmelsens *stk. 1* kan faderskabssag over for statsamtet rejses af en mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden. Bestemmelsen har praktisk betydning for mænd, som ikke allerede er inddraget i faderskabssagen i kraft af reglerne i §§ 4 og 5, jf. § 9, *stk. 1*, nr. 4.

Det er efter bestemmelsen uden betydning, om det i forvejen er registreret, hvem der er barnets far.

Efter bestemmelsen er adgangen til at rejse faderskabssag imidlertid begrænset af den foreslåede bestemmelse i § 10. Sag kan således ikke rejses, hvis afgørende hensyn til barnet taler imod, at manden kan blive barnets far. Der henvises nærmere til bemærkningerne til den nævnte bestemmelse.

Den ret, der hjemles i bestemmelsen, kan anvendes til selv at rejse sag, hvis sag ikke tidligere er rejst, til at indtræde i en verserende sag og til at få »genbehandle« en sag, der allerede har været rejst i statsamtet, uanset om faderskab her er fastslået.

Retten til at rejse faderskabssag afskæres ikke af, at barnet er bortadopteret. Der henvises til de almindelige bemærkninger, pkt. 2.14.

Anmodning om, at der rejses sag, skal efter *stk. 1*, 2. pkt., være skriftlig, og den skal indgives inden seks måneder efter barnets fødsel. Verserer der imidlertid på tidspunktet for anmodningen fortsat en faderskabssag, kan manden indtræde i denne sag, selv om fristen er overskredet.

Er fristen i øvrigt overskredet, må anmodningen afvises. Spørgsmålet vil i så fald kun kunne prøves, såfremt der sker genoptagelse efter de nærmere regler i kapitel 4.

Retten til at få prøvet spørgsmålet om faderskab tilkommer efter bestemmelsen den, der har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid. Bekræfter moderen, at der har været et sådant forhold, må statsamtet i almindelighed lægge oplysningen herom til grund og inddrage den pågældende mand i sagen.

Bestrider moderen derimod, at der har været et seksuelt forhold, og fastholder manden sin påstand, må sagen indbringes for retten, jf. § 13, nr. 2 og 4. Der er imidlertid ikke noget til hinder for, at statsamtet efter omstændighederne - og med moderens samtykke - iværksætter retsgenetiske undersøgelser af, om den pågældende mand er barnets far. Vedgår moderen på baggrund af disse undersøgelser at have haft seksuelt forhold til manden, kan sagen fortsætte i statsamtet.

Efter bestemmelsens *stk. 2* skal en mand, der inden for de sidste 10 måneder før fødslen har været gift med barnets mor uden at være separeret, snarest muligt have skriftlig meddelelse om barnets fødsel med vejledning om sin ret efter *stk. 1* til at få prøvet faderskabsspørgsmålet. Det gælder dog ikke, hvis han allerede er part i sagen, f.eks. fordi moderen har oplyst ham som faderskabsmulighed.

Bestemmelsen gælder kun for ægtemænd. Det følger imidlertid af princippet i § 6, *stk. 1*, at også samlevere m.v. - ved over for statsamtet at anmode om, at der rejses faderskabssag - i almindelighed vil kunne få oplyst, om den pågældende kvinde har født et barn.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.8.

Til § 7

Bestemmelsen regulerer statsamtets pligt til af egen drift at rejse faderskabssag.

Efter *stk. 1* skal statsamtet altid rejse faderskabssag, hvis faderskab ikke er registreret i forbindelse med barnets fødsel, jf. §§ 1-3, og der ikke er rejst sag af andre, jf. §§ 4-6.

Der vil efter § 33, *stk. 1*, blive fastsat regler om, at ministerialbogsføreren m.v. i alle tilfælde, hvor faderskabet ikke registreres i forbindelse med registreringen af barnets fødsel, skal sende en kopi af fødselspapirerne direkte til statsamtet.

Efter *stk. 2* gælder, at faderskabet, hvis barnet er død, kun skal søges fastslået, såfremt moderen eller nogen, som har retlig interesse i det, anmoder om det. Det afgørende er, om barnet lever på det tidspunkt, hvor sagen kan afsluttes. Bestemmelsen kan således også anvendes til at henlægge en allerede rejst faderskabssag, hvis barnet dør under behandlingen af sagen.

En retlig interesse (for andre end moderen) i at få faderskabet fastslået kan navnlig være af arvemæssig karakter, f.eks. hvor et barn, der ved testamente er indsat som arving, fødes levende, men herefter dør. I sådanne tilfælde vil det kunne være afgørende for de arveretlige spørgsmål, hvem der er barnets far.

Sagens behandling

Til § 8

Bestemmelsen regulerer, i hvilke tilfælde moderen skal oplyse, hvem der er eller kan være barnets far.

Efter *stk. 1* er pligten som udgangspunkt ubetinget. Der er således ikke hjemmel for statsamtet til skønmæssigt at fritage moderen for at afgive oplysning, heller ikke i tilfælde som nævnt i § 10, hvor afgørende hensyn taler imod, at den pågældende mand bliver barnets far. Oplysningspligten gælder også i de tilfælde, hvor moderen ønsker at bortadoptere barnet.

I *stk. 2* opregnes to undtagelser til hovedreglen om moderens oplysningspligt.

Efter *1. pkt.* gælder oplysningspligten i *stk. 1* ikke ved anerkendelse efter § 14, *stk. 1*. Det gælder, uanset om anerkendelsen afgives før eller efter barnets fødsel.

Ønsker moderen og en mand således at anerkende faderskabet efter den nævnte bestemmelse, skal der ikke gives oplysninger om moderens seksuelle forhold i konceptionsperioden, og statsamtet skal ikke stille spørgsmål herom.

Efter *2. pkt.* gælder endvidere, at moderen som udgangspunkt er fritaget for oplysningspligt, hvis der rejses faderskabssag efter, at faderskab er registreret efter §§ 1 eller 2 eller efter § 3, jf. § 14, *stk. 1*, eller faderskabet efter barnets fødsel er anerkendt efter § 14, *stk. 1*. Bestemmelsen har til formål at beskytte den mor, der lever i et ægteskab eller samlivsforhold m.v., mod at skulle give oplysninger om sine seksuelle forhold til andre mænd.

Fritagelsen for oplysningspligten er imidlertid betinget. Fastslås det således under faderskabssagen, at den mand, der er registreret som far, ikke er barnets far, har moderen oplysningspligt. I disse tilfælde vil det følge af de retsgenetiske undersøgelser m.v., at moderen må have haft seksuelt forhold til andre mænd i konceptionsperioden. Tilsvarende gælder fritagelsen ikke, hvis det af andre grunde må anses for væsentligt bestyrket, at den registrerede mand ikke er barnets far.

I *stk. 3* bestemmes det, at moderen, såfremt hun ikke giver oplysninger efter *stk. 1*, under et møde i statsamtet skal vejledes om, hvilken betydning dette vil kunne have for hende og barnet.

En overtrædelse af oplysningspligten efter *stk. 1* er således ikke sanktioneret med straf. Samtalen i statsamtet har derimod til formål - gennem en klagøring af, hvilken betydning det senere vil kunne have for hende og barnet ikke at vide, hvem der er barnets far - at motivere moderen til frivilligt at give oplysning om faderskabsmulighederne. Det må i den forbindelse

bero på den konkrete sags omstændigheder, hvem der fra statsamtets side skal stå for samtalen.

Udebliver moderen efter indkaldelse fra møder i statsamtet, eller skønner statsamtet, at hun tilbageholder oplysninger om faderskabsmulighederne, følger det af § 13, nr. 2 og 4, at statsamtet skal indbringe sagen for retten. Er forholdet derimod det, at moderen må antages ikke at være i stand til at identificere faderskabsmulighederne, skal sagen ikke indbringes for retten. I sådanne tilfælde må statsamtet henlægge sagen. Endvidere bør der efter afholdelsen af det nævnte møde gives moderen en rimelig »tænkepause«, før indbringelse for retten eventuelt sker.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.7.

Til § 9

Bestemmelsen angiver i *stk. 1*, hvem der - i relation til lovens bestemmelser - er part i en faderskabssag i statsamtet. Betydningen af at være part er bl.a., at den pågældende kan opfordres til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser (§ 11, stk. 1.), at den pågældende kan forlange sagen indbragt for retten (§ 13, nr. 1), og at den pågældende skal samtykke for, at der kan ske anerkendelse af faderskab efter § 14, stk. 3.

Efter *nr. 1 og 2* er barnet og moderen part i sagen.

Efter *nr. 3* er også den hidtidige far part i sagen. Det gælder, hvad enten hans faderskab er registreret i forbindelse med fødslen, jf. §§ 1-3, eller fastslået ved anerkendelse, jf. § 14.

Efter *nr. 4* anses endvidere en mand, som moderen har oplyst som mulig far, som part i sagen, jf. herved § 8. Endelig anses en mand, der udnytter sin ret efter § 6, stk. 1, til at få prøvet, om han er barnets far, som part i sagen, jf. *nr. 5*.

Er den pågældende part død, indtræder dødsboet i vedkommendes retsstilling.

Den omstændighed, at moderen på fødselstidspunktet har været gift, uden at ægtemanden er blevet registreret som far, indebærer ikke, at statsamtet automatisk skal inddrage den pågældende i sagen. Han skal kun inddrages i sagen, hvis moderen oplyser ham som faderskabsmulighed, eller han selv - efter at have fået meddelelse om barnets fødsel, jf. § 6, stk. 2 - udnytter sin ret til efter § 6, stk. 1, at få prøvet faderskabsspørgsmålet. Det samme gælder i forhold til mænd, som moderen har været gift med i de seneste 10 måneder inden barnets fødsel.

Er moderen død, kan statsamtet efter *stk. 2* inddrage en mand som part i sagen, hvis barnets værge fremsætter anmodning om det, og det antageliggøres, at den pågældende er eller kan være barnets far.

I disse tilfælde, hvor moderen ikke selv kan give oplysninger, indebærer hensynet til, at barnet kan få en far, at der ikke bør stilles store krav til sandsynligheden for, at den pågældende kan være barnets far, som betingelse for at inddrage ham i sagen.

Til § 10

Bestemmelsen indebærer, at faderskabet i visse tilfælde ikke skal fastslås.

Efter bestemmelsen kan en mand ikke blive barnets far, hvis barnet er blevet til ved et strafbart forhold, og afgørende hensyn til barnet taler imod, at gerningsmandens faderskab fastslås. Afskæring af faderskab efter bestemmelsen kan finde sted såvel i tilfælde, hvor moderen efter § 8, stk. 1, har opgivet den pågældende som fadermulighed, som i tilfælde, hvor den pågældende mand selv måtte ønske sit faderskab fastslået, jf. § 6, stk. 1.

Reglen finder alene anvendelse, hvis barnet er blevet til ved et strafbart forhold fra den pågældendes side, f.eks. ved incest, jf. straffelovens § 210, eller voldtægt, jf. straffelovens § 216. Andre strafbare forhold er uden betydning for spørgsmålet om faderskab.

Anvendelse af bestemmelsen vil normalt forudsætte, at manden er dømt for det pågældende forhold, eller at han selv erkender det. Verserer der en straffesag, hvor der ikke er afgivet tilståelse, bør statsamtet i almindelighed udsætte faderskabssagen på straffesagens afslutning.

Det er endvidere en betingelse, at »afgørende hensyn« taler imod mandens faderskab. Det må her bl.a. komme i betragtning, hvilken karakter det strafbare forhold har, og hvilken indstilling barnets mor har til spørgsmålet.

Er barnet blevet til ved incest, vil afgørende hensyn formentlig altid tale imod, at den pågældende bliver far til barnet. Er der derimod tale om voldtægt m.v., vil det bero på en samlet vurdering, om afskæring bør finde sted. Der må i den forbindelse bl.a. lægges vægt på, om moderen selv ønsker faderskabet afskåret.

Tiltræder manden ikke, at hans faderskab afskæres, må statsamtet - selv om den pågældende ikke selv anmoder om det - indbringe sagen for retten, jf. § 13, nr. 2.

Selv om bestemmelsen ikke bringes i anvendelse, og den pågældende mand således bliver retlig far til barnet, er det efter omstændighederne ikke udelukket at begrænse de almindelige retsvirkninger af faderskabet. F.eks. vil retten til samvær med barnet kunne afslås eller ophæves, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet, jf. § 17, stk. 3, i lov om forældremyndighed og samvær.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.9.

Til § 11

Bestemmelsen indeholder en beføjelse for statsamtet til - med parternes samtykke - at iværksætte retsgenetiske undersøgelser med henblik på at fastslå faderskabet.

Efter *stk. 1* kan statsamtet opfordre moderen og de mænd, som er parter i sagen, til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser, hvis det kan have betydning for sagen.

Adgangen for statsamterne til at optage retsgenetisk bevis har sammenhæng med, at faderskab kan anerkendes over for statsamtet, selv om moderen f.eks. i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til flere mænd, jf. § 14, stk. 2, nr. 2.

Opfordring skal fremsættes, hvis retsgenetiske undersøgelser kan have betydning for sagen. Statsamtet bør således opfordre parterne til undersøgelser i alle sager, hvor der kan være tvivl om, hvem der er barnets far, f.eks. hvor der foreligger oplysninger om flere faderskabsmuligheder, hvor den eneste opgivne faderskabsmulighed ikke uden videre ønsker at anerkende faderskabet, eller hvor det skal efterprøves, om en ægtemand eller samlever, hvis faderskab er registreret efter §§ 1-3, er barnets far.

Efter *stk. 2* kan opfordring om at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser også fremsættes over for andre end sagens parter, hvis det må antages at være af afgørende betydning for sagen. Bestemmelsen forudsættes navnlig anvendt, hvor det nødvendige retsgenetiske bevis ikke kan indhentes, f.eks. fordi en eller flere faderskabsmuligheder enten er døde eller forsvundne. I sådanne tilfælde vil undersøgelser af mandens nære slægtninge - som ikke selv er faderskabsmuligheder - undertiden kunne være egnet til at tilvejebringe retsgenetisk bevis.

Statsamtet kan alene opfordre sagens parter til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser. Statsamtet kan derimod ikke gennemtvunge undersøgelserne. Medvirker den, der opfordres til retsgenetiske undersøgelser, ikke frivilligt, må statsamtet i almindelighed indbringe sagen for retten, jf. § 13, nr. 2 og 4. Her kan undersøgelser gennemtvinges efter de almindelige regler, jf. § 18 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 2.6.

Til § 12

Efter bestemmelsen kan statsamtet beslutte, at en mand, der utvivlsomt ikke er barnets far, skal udtræde af sagen. Bestemmelsen kan anvendes, hvis den pågældende mands faderskab ved retsgenetiske undersøgelser er udelukket med en sandsynlighed på 10.000 til 1 eller mere, eller der f.eks. foreligger sikkert bevis for, at den pågældende ikke har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden.

Udtræder den pågældende ikke frivilligt, må sagen indbringes for retten, jf. § 13, nr. 2.

Til § 13

Bestemmelsen angiver, i hvilke tilfælde statsamtet skal indbringe faderskabssagen for retten.

Efter *nr. 1* skal sagen indbringes for retten, såfremt en part anmoder om det.

En sådan anmodning kan fremsættes på ethvert tidspunkt i sagen og behøver ikke at være begrundet. Anmodningen vil, indtil sagen formelt er indbragt for retten, kunne trækkes tilbage med den virkning, at statsamtet kan fortsætte sin behandling af sagen.

Er sagen indbragt for retten, skal den færdigbehandles dér.

Efter *nr. 2* skal sagen indbringes for retten, hvis statsamtet finder det betænkeligt at fortsætte behandlingen. Bestemmelsen skal ses i lyset af princippet om, at statsamtet alene behandler sager, som er egnede til at blive afsluttet i »mindelighed« i det administrative system.

Bestemmelsen vil f.eks. kunne finde anvendelse, hvor oplysningerne om faderskabsmuligheder er så usikre, at der må antages at være behov for forklaringer i retten, hvor moderen må antages at tilbageholde oplysninger om faderskabsmulighederne, hvor en mand ikke accepterer at udtræde af sagen efter § 10 eller § 12, hvor der i øvrigt består en tvist mellem flere mulige fædre, hvor statsamtet vurderer, at den, der ønsker at anerkende et faderskab, er i en tilstand, som gør det uforsvarligt at modtage anerkendelsen, eller hvor en faderskabsmulighed opholder sig i udlandet.

Efter *nr. 3* indbringes sagen endvidere for retten, hvis der skal ske indkaldelse ved bekendtgørelse i Statstidende eller udfærdiges retsanmodning efter retsplejelovens § 158.

Efter *nr. 4* skal sagen indbringes for retten, hvis den ikke i øvrigt kan afsluttes ved anerkendelse eller henlæggelse i statsamtet. Det vil f.eks. i almindelighed gælde, hvis moderen ikke vil give oplysning om faderskabsmulighederne, og faderskabsmulighederne ikke ad anden vej inddrages i sagen, hvis sagens parter ikke frivilligt vil medvirke ved retsgenetiske undersøgel-

ser, hvis en mand - selvom han ved retsgenetiske undersøgelser er udpeget som barnets far - ikke frivilligt vil anerkende faderskabet, eller hvis en part efter flere indkaldelser ikke frivilligt giver møde i statsamtet.

Endelig skal sagen efter nr. 5 indbringes for retten, hvis en af parterne (eller begge parter) er frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6. Der henvises til § 14, stk. 5, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Anerkendelse af faderskab

Til § 14

Bestemmelsen regulerer - udtømmende - under hvilke omstændigheder faderskab kan anerkendes over for statsamtet. Bestemmelsens stk. 1-3 indeholder tre principielt forskellige materielle regler herom, mens stk. 4-8 indeholder en række formelle bestemmelser.

Det følger af § 5, stk. 1, at anerkendelser efter den foreslåede bestemmelse er foreløbige indtil seks måneder efter barnets fødsel. Efter dette tidspunkt kan faderskabsspørgsmålet kun prøves, såfremt betingelserne for genoptagelse er opfyldt, jf. kapitel 4.

Om de enkelte anerkendelsesgrunde m.v. bemærkes følgende:

Efter *stk. 1* kan en mand anerkende faderskabet til et barn, hvis han og moderen erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Der skal i så fald ikke gives oplysninger til statsamtet om moderens seksuelle forhold, jf. § 8, stk. 2, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Indholdet af erklæringen svarer til indholdet af den erklæring, der i forbindelse med barnets fødsel kan afgives efter § 2. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Erklæring kan afgives såvel før som efter barnets fødsel, jf. *stk. 7*. Afgivelse af erklæringen før barnets fødsel vil i almindelighed forudsætte, at moderen rejser faderskabssag, jf. § 4. Bestemmelsen vil her f.eks. kunne anvendes i de helt sædvanlige tilfælde, hvor ugifte parter allerede under graviditeten ønsker at få bragt faderskabsspørgsmålet i orden. Erklæringen vil i forbindelse med fødslen kunne anvendes som grundlag for registrering af faderskabet, jf. § 3.

Bestemmelsen vil også kunne anvendes til efter fødslen at afslutte en faderskabssag.

Bestemmelsen tager navnlig sigte på ugifte samle-vende, men finder i princippet også anvendelse på ægtefæller. Det indebærer f.eks., at ægtefæller, som i forbindelse med fødslen anmoder om rejsning af faderskabssag, jf. § 1, stk. 2, nr. 3, og hvor faderskab derfor

ikke bliver registreret ved fødslen, under statsamtets behandling af sagen kan »fortryde« og herefter afgive erklæring efter bestemmelsen.

Ligesom efter § 2 kan erklæring ikke afgives, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel (eller forventede fødsel) har været gift med en anden mand uden at være separeret.

Oplyser moderen, at hun har haft seksuelt forhold til andre i den periode, hvor hun blev gravid, eller kommer dette på anden måde frem, følger det af § 13, nr. 2, at anerkendelse efter *stk. 1* ikke kan modtages. I sådanne tilfælde må der i stedet ske anerkendelse efter *stk. 2* eller *3*, jf. nedenfor, eller sagen må indbringes for retten.

Efter bestemmelsen i *stk. 2* kan en mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, anerkende faderskabet, hvis moderen efter det oplyste ikke har haft seksuelt forhold til andre mænd i denne periode, eller den pågældende mand utvivlsomt er barnets far.

Bestemmelsen adskiller sig fra *stk. 1* ved, at det er oplyst, at moderen har haft seksuelt forhold til den pågældende. I sådanne tilfælde kan faderskabet anerkendes, uden at der - som efter *stk. 1* - skal afgives erklæring om, at parterne sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Det kan bl.a. være relevant at anvende bestemmelsen, hvor ingen af parterne bestrider, at det er deres fælles genetiske barn, men hvor de ikke agter sammen at tage sig af barnet.

Det er en forudsætning for anvendelse af bestemmelsen, at moderen efter det oplyste ikke har haft seksuelt forhold til andre i konceptionsperioden (nr. 1), eller at den pågældende mand utvivlsomt er barnets far (nr. 2).

Er det oplyst, at moderen ikke har haft seksuelt forhold til andre, kan anerkendelse ske efter nr. 1, uden at der foretages retsgenetiske undersøgelser. Er moderens oplysninger herom ikke tilstrækkeligt sikre, bør statsamtet opfordre parterne til at medvirke til retsgenetiske undersøgelser. Er parterne ikke indstillet på dette, må sagen indbringes for retten, jf. § 13, nr. 2.

Udpeges den pågældende mand ved retsgenetiske undersøgelser som far med en bevismæssig vægt på 10.000 til 1 eller mere, kan han utvivlsomt anses for barnets far og kan derfor - uanset at moderen har haft seksuelt forhold til andre - anerkende faderskabet efter nr. 2. Det er derimod - i modsætning til, hvad der gælder efter § 20 om dom til faderskab - ikke tilstrækkeligt, at de andre fadermuligheder efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser er udelukket som barnets fædre.

F. t. Børnelov

Endelig kan en mand efter *stk. 3* anerkende faderskabet, selv om det er oplyst, at moderen har haft seksuelt forhold til andre i den periode, hvor hun blev gravid, og selv om det ikke efter *stk. 2, nr. 2*, er fastslået, at den pågældende mand utvivlsomt er barnets far.

Anerkendelsen sker ved, at manden og moderen afgiver erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Erklæringen svarer til den, der afgives efter § 2 og § 14, *stk. 1*. Der henvises til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Det er en betingelse, at anerkendelsen tiltrædes af de faderskabsmuligheder, der er inddraget i sagen. Det har sammenhæng med, at disse mulige fædre er parter i sagen og derfor kan forlange sagen indbragt for retten, *jf. § 13, nr. 1*. Er disses faderskab imidlertid f.eks. udelukket ved retsgenetisk bevis, vil de ikke længere være parter i sagen, *jf. § 12*.

Det forhold, at det ved retsgenetiske undersøgelser eventuelt er fastslået, at den, der ønsker at anerkende faderskabet, ikke er barnets far, udelukker ikke anvendelse af bestemmelsen. Bestemmelsen bygger på den opfattelse, at det bør overlades til parterne selv at tage stilling til, om de ønsker faderskabssagen afsluttet i mindelighed på denne måde. Sker der anerkendelse, indtræder det retlige faderskab imidlertid fuldt ud, uanset om det ligger fast, at det er en anden mand, der er barnets genetiske far.

Om statsamtets vejledningspligt i disse tilfælde henvises til *stk. 6* og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger, *pkt. 2.10*.

Efter *stk. 4* skal anerkendelse efter *stk. 1-3* ske skriftligt. Det er således ikke muligt at anerkende mundtligt, men det er omvendt ikke nogen betingelse, at anerkendelse efter *stk. 1* og *2* afgives under møde i statsamtet. Derimod kan anerkendelse efter *stk. 3* - under hensyn til anerkendelsens særlige karakter - kun ske i forbindelse med et møde i statsamtet. Der vil blive fastsat nærmere regler herom, *jf. § 33, stk. 1*.

Efter *stk. 5, 1. pkt.*, kan der ikke ske anerkendelse af faderskab i statsamtet (eller retten, *jf. § 19*), hvis en af parterne er frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6. Sådanne sager vil derfor skulle indbringes for retten, *jf. § 13, nr. 5*.

Personer, der er under værgemål efter værgemålslovens § 5, er efter bestemmelsen ikke afskåret fra på egen hånd at anerkende faderskab. Det er dog en forudsætning, at den pågældende ikke er i en situation som beskrevet i værgemålslovens 46. Statsamtterne bør her udvise tilbageholdenhed, således at anerkendelse kun modtages, hvis det utvivlsomt må anses for forsvarligt. I andre tilfælde må sagen indbringes for

retten, *jf. § 13, nr. 2*. Værgens samtykke kan ikke træde i stedet.

For personer, der er umyndige som følge af mindreårighed, gælder efter bestemmelsens *2. pkt.*, at værgen skal samtykke i anerkendelsen.

Efter *stk. 6* skal den pågældende inden anerkendelse efter *stk. 1-3* gøres bekendt med retsvirkningerne heraf og med, at han kan kræve sagen afgjort ved retten.

I *stk. 7* fastsættes, at faderskab ikke inden barnets fødsel kan anerkendes efter *stk. 2, nr. 2*, eller *stk. 3*. Dette giver sig selv for så vidt angår *stk. 2, nr. 2*, da bestemmelsen kun kan anvendes, hvis det ved retsgenetiske undersøgelser er fastslået, at den pågældende er barnets far.

Også med hensyn til anerkendelse af det såkaldte sociale faderskab efter *stk. 3* er det - af hensyn til den, der ønsker at anerkende - fundet rigtigst at afskære anerkendelse før barnets fødsel. Herved sikres det, at anerkendelsen så vidt muligt hviler på grundige overvejelser hos den pågældende.

Endelig bemyndiges justitsministeren i *stk. 8* til at bestemme, at en anerkendelse, der er afgivet i udlandet, skal sidestilles med en anerkendelse for statsamtet.

En faderskabssag kan herefter afsluttes ved, at den pågældende i udlandet anerkender faderskabet efter dansk ret. Dette kan ske for en dansk repræsentation i udlandet eller undtagelsesvis for en udenlandsk myndighed. Det vil være en forudsætning, at den pågældende er gjort bekendt med dansk rets regler om faderskab, og at anerkendelsen er afgivet ved personligt fremmøde for dansk repræsentation eller udenlandsk myndighed.

Det vil endvidere være en betingelse, at faderskabssagen har en vis tilknytning til Danmark.

Der vil blive udfærdiget særlige blanketter til brug ved anerkendelse efter bestemmelsen, *jf. § 33, stk. 2*.

Til kapitel 3

Faderskabssag ved retten

I forlængelse af lovforslagets kapitel 1 om konstatering og registrering af faderskab i forbindelse med barnets fødsel og kapitel 2 om faderskabssag ved statsamtet indeholder kapitel 3 nogle bestemmelser om faderskabssager ved retten.

Der fastsættes således nogle procesuelle regler (§§ 16-18), en bestemmelse om anerkendelse af faderskab ved retten (§ 19) og en bestemmelse om, hvornår der kan afsiges dom til faderskab (§ 20).

De nævnte processuelle regler skal ses i sammenhæng med de almindelige regler om behandling af faderskabssager i retsplejelovens kapitel 42 a. Disse regler foreslås ved det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (ændringer som følge af børneloven m.v.) moderniseret og tilpasset reglerne om faderskab i dette lovforslag.

Sagens indbringelse

Til § 15

Bestemmelsen indebærer, at en faderskabssag kun kan indbringes for retten af statsamtet.

Det er således ikke længere muligt for parterne selv at anlægge faderskabssag ved domstolene. Det følger imidlertid af § 13, nr. 1, at statsamtet bl.a. skal indbringe sagen for retten, hvis en af parterne anmoder om det.

Bestemmelsen er en følge af reglerne i lovforslagets kapitel 2 om, at alle faderskabssager, herunder de hidtidige ægtebarnssager, fremover skal begynde ved statsamtet og aldrig kan indledes ved retten. Derved forbeholdes retten de sager, hvor der foreligger en egentlig tvist, eller hvor sagen af anden grund ikke kan eller bør sluttes ved statsamtet.

Når statsamtet har indbragt en sag for retten, skal sagen ikke tilbagesendes til statsamtet, selv om de grunde, der førte til indbringelsen, ophører med at gælde. Sagen skal således i alle tilfælde færdigbehandles ved retten.

Der forudsættes ikke udarbejdet stævning i forbindelse med oversendelsen til retten. Sagen kan således typisk blot oversendes med en kort redegørelse for det hidtidige forløb og for baggrunden for, at den nu indbringes for retten.

Der henvises i øvrigt til §§ 456 b-d i det samtidigt fremsatte forslag til ændring af retsplejelovens kapitel 42 a.

Sagens behandling

Til § 16

Bestemmelsen angår moderens oplysningspligt over for retten med hensyn til faderskabsmuligheder.

I bestemmelsens 1. pkt. fastsættes det, at moderen har pligt til at møde i retten og afgive forklaring om, hvem der er eller kan være barnets far.

I 2. pkt. fastsættes det, at § 8, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Henvisningen til § 8, stk. 2, indebærer, at moderen i givne tilfælde ikke har oplysningspligt. Der henvises

til den nævnte bestemmelse og bemærkningerne her-til.

Henvisningen til § 8, stk. 3, indebærer, at retten - ligesom statsamtet - i givet fald skal vejlede moderen om, hvilken betydning det vil kunne få for hende og barnet, at faderskabet ikke fastslås. Det må bero på rettens skøn over de konkrete omstændigheder, hvad den enkelte sag her giver anledning til. I retten kan moderens oplysningspligt imidlertid som efter gældende ret gennemtvinges efter reglerne om vidnetvang i retsplejelovens § 178.

Der henvises i øvrigt til § 456 i i det samtidigt fremsatte forslag til ændring af retsplejelovens kap. 42 a.

Til § 17

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om, hvilke mænd der skal inddrages i faderskabssagen.

Henvisningen til § 9 indebærer, at retten skal inddrage de mænd, der er nævnt i denne bestemmelse. Herudover skal retten inddrage andre mænd, som efter det oplyste kan være far til barnet. Dette led i bestemmelsen kan bl.a. have betydning, hvor en mand, hvis faderskab er registreret, rejser faderskabssag, jf. § 5, stk. 1, med den begrundelse, at en anden (navngiven) mand er far til barnet, og moderen benægter dette.

Det er uden betydning, hvem der har været inddraget som parter i statsamtets sag. Der er f.eks. ikke noget til hinder for, at en mand, som i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, efter de nærmere regler i § 6, stk. 1, først indtræder i sagen i retten, ligesom retten f.eks. skal inddrage eventuelle faderskabsmuligheder, som moderen har oplyst, selv om oplysningerne herom ikke har været fremme i statsamtet.

Særligt med hensyn til adgangen til faderskabsprøvelse for mænd, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, bemærkes, at statsamtet - som nærmere omtalt i bemærkningerne til § 6, stk. 1 - i almindelighed må indbringe sagen for retten, hvis moderen bestrider den pågældende mands oplysninger om et seksuelt forhold.

Retten må herefter foretage en samlet bevisvurdering af spørgsmålet som led i afgørelsen af, om manden kan få prøvet sit faderskab. Der må herved bl.a. lægges vægt på, om der i konceptionsperioden har bestået et samliv mellem parterne, ligesom det må tillægges betydning, i hvilket omfang manden er i stand til at konkretisere eller i øvrigt sandsynliggøre sin påstand om et seksuelt forhold, og med hvilken styrke moderen kan imødegå denne påstand.

Henvisningen til § 6, stk. 2, indebærer, at den særlige underrettningspligt over for en ægtemand, der er

foreskrevet i denne bestemmelse, også gælder for retten, medmindre den pågældende allerede er part i retssagen.

Der henvises i øvrigt til § 456 e i det samtidigt fremsatte forslag til ændring af retsplejelovens kap. 42 a.

Endelig indebærer henvisningen til § 10, at en mand heller ikke ved dom kan blive barnets far, hvis barnet er blevet til ved et strafbart forhold, og afgørende hensyn til barnet taler imod, at den pågældende bliver dets far. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Retten kan ligesom statsamtet bestemme, at en mand, som utvivlsomt ikke er barnets far, skal udtræde af sagen, jf. § 12 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 18

Bestemmelsen angår gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser i retten.

Efter bestemmelsen beslutter retten gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser, hvis det kan have betydning for sagen. Det svarer til, hvad der efter § 11, stk. 1, gælder for statsamtet, jf. bemærkningerne til denne bestemmelse. Retten kan imidlertid i modsætning til statsamtet gennemtvinge udtagelse af blodprøver m.v. efter den almindelige bestemmelse i retsplejelovens § 178. Udtagelse vil ikke kunne ske ved mekanisk tvang.

Henvisningen til § 11, stk. 2, indebærer, at retten ligesom statsamtet kan opfordre andre end sagens parter til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser, hvis det må antages at være af afgørende betydning for sagen. Afviser de pågældende at medvirke, kan undersøgelsen - i modsætning til, hvad der gælder for parter, jf. ovenfor - ikke gennemtvinges.

Der henvises i øvrigt til § 456 h i det samtidigt fremsatte forslag til ændring af retsplejelovens kapitel 42 a.

Anerkendelse af faderskab

Til § 19

Bestemmelsen indebærer, at faderskab ikke kun kan anerkendes over for statsamtet, men også over for retten. Foretages der f.eks. først i retten retsgenetiske undersøgelser, og fastslås det her, at en bestemt mand er far til barnet, er det ikke nødvendigt, at der afsiges dom. Der vil i stedet kunne ske anerkendelse.

Anerkendelse kan ske, selvom retsgenetiske undersøgelser ikke er foretaget. Bestemmelserne i § 14, stk. 1-7, finder imidlertid tilsvarende anvendelse. Retten vil derfor ikke kunne modtage en anerkendelse,

som statsamtet ikke ville kunne have modtaget. Der henvises til bemærkningerne til § 14.

Det anførte indebærer også, at en sag ikke kan sluttes ved anerkendelse i retten, såfremt dette må anses for betænkeligt, jf. princippet i § 13, nr. 2. I så fald må der afsiges dom efter § 20.

En anerkendelse for retten er endelig i den forstand, at der ikke gælder nogen »fortrydelsesret« efter bestemmelsen herom i § 5. Herved adskiller anerkendelse af faderskab for retten sig fra anerkendelse ved statsamtet. Skal sagen genoptages, må det derfor ske efter reglerne i kapitel 4.

Dom til faderskab

Til § 20

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om, hvornår der kan afsiges dom til faderskab. Bestemmelsen er udtømmende.

Efter *stk. 1* skal retten dømme en mand som far, hvis han efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser utvivlsomt er barnets far. Bestemmelsen forudsætter således, at der er foretaget sådanne undersøgelser.

Det kan anses for utvivlsomt, at en mand er barnets far, hvis retsgenetiske undersøgelser udpeger ham som far med en bevismæssig vægt på 10.000 til 1 eller mere (99,99 %). I så fald vil det bl.a. være uden betydning, om moderen har haft seksuelt forhold til andre mænd, der ikke har kunnet undersøges. Der vil i almindelighed også kunne ses bort fra en mands bestridelse af at have haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden.

Bestemmelsen i *stk. 2* regulerer muligheden for at afsige dom til faderskab i de sjældne tilfælde, hvor det ikke er muligt at foretage retsgenetiske undersøgelser af den pågældende, eller hvor retsgenetiske undersøgelser - f.eks. fordi moderen har haft seksuelt forhold til hver af to enæggede tvillinger - ikke giver svar på, hvem der er barnets far.

Det er i disse tilfælde en grundlæggende betingelse, at det kan anses for godtgjort, at den pågældende mand i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen. Bevisbedømmelsen heraf må ske efter almindelige principper, og der er f.eks. principielt ikke noget til hinder for, at der føres bevis for, at den pågældende mand var impotent, eller at forholdet mellem parterne har været af en sådan karakter, at samleje må anses for udelukket (såkaldt psykologisk bevis). Der vil endvidere bl.a. kunne være tale om bevis for, at parterne har været fysisk adskilt i hele konceptionsperioden.

Må det lægges til grund, at moderen i konceptionsperioden ikke har haft seksuelt forhold til andre mænd, skal den pågældende efter stk. 2, 1. pkt., dømmes som far, hvis der ikke foreligger omstændigheder, der gør det usandsynligt, at han er barnets far. Der kan her bl.a. lægges vægt på det seksuelle forholds tidsmæssige placering i konceptionsperioden og på eventuelle oplysninger om sterilitet m.v.

Må det omvendt lægges til grund, at moderen i konceptionsperioden også har haft seksuelt forhold til andre mænd, kan der efter stk. 2, 2. pkt., nr. 1, afsiges dom til faderskab, såfremt ingen af disse mænd efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser er barnets far, dvs. at deres faderskab er udelukket med en vægt på 10.000 til 1 (99,99 %). Bestemmelsen omfatter således tilfælde, hvor der kun er gennemført retsgenetiske undersøgelser af nogle af faderskabsmulighederne.

Er der andre faderskabsmuligheder, som heller ikke er undersøgt retsgenetisk, kan bestemmelsen ikke anvendes. I så fald kan bestemmelsen i stk. 2, nr. 2, imidlertid anvendes, såfremt det dog må anses for overvejende sandsynligt, at ingen af disse er barnets far. Bestemmelsen forudsættes således, under hensyn til den væsentlige usikkerhed, der i almindelighed vil være i disse tilfælde, anvendt med tilbageholdenhed.

I *stk. 3* bestemmes det, at det ved anvendelsen af den nævnte bestemmelse i stk. 2, 2. pkt., nr. 2, skal tillægges betydning, om moderen har været gift eller levet sammen med en af de pågældende mænd i konceptionsperioden. Bestemmelsen indebærer, at det nævnte forhold kan indgå i bevisvurderingen på lige fod med andre relevante bevisdata.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger, pkt. 2.11.

Til kapitel 4

Genoptagelse

Kapitlet indeholder regler om genoptagelse af faderskabssager.

Ved genoptagelse forstås, at en sag prøves påny, efter at faderskab er registreret efter §§ 1-3, og seks måneders-fristen i § 5 er udløbet, at en sag er afsluttet ved anerkendelse for statsamtet efter § 14, og 6-måneders-fristen i § 5 er udløbet, at en sag er afsluttet ved anerkendelse for retten efter § 19, at en mand er dømt som far ved retten, jf. § 20, eller at en faderskabssag er sluttet ved statsamtet eller retten, uden at barnet har fået en far.

Afgørelse af, om en sag skal genoptages, skal i første omgang træffes af statsamtet. Det gælder, uanset om sagen i sin tid er afsluttet i statsamtet eller retten.

En part kan imidlertid forlange spørgsmålet indbragt for retten.

Genoptagelsesreglerne er ens for børn af gifte og ugifte forældre.

At barnet er bortadopteret, er ikke i sig selv til hinder for, at faderskabssagen genoptages. Dette vil navnlig kunne være relevant ved genoptagelse efter § 21 om tilfælde, hvor faderskabet aldrig er fastslået. Der henvises nærmere til de almindelige bemærkninger, pkt. 2.14.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger, pkt. 2.12.

Til § 21

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde, hvor barnet i sin tid ikke har fået en far, dvs. hvor faderskabet ikke er fastslået ved registrering, anerkendelse eller dom.

I *stk. 1* fastsættes det, at sagen skal genoptages efter anmodning fra moderen eller hendes dødsbo, fra barnet eller dets værge eller dødsbo eller fra en mand som efter § 6, stk. 1, har ret til at få prøvet, om han er barnets far.

Adgangen til at forlange genoptagelse er i de beskrevne tilfælde uden tidsmæssig begrænsning. En indholdsmæssig begrænsning følger imidlertid af *stk. 2*. Efter denne bestemmelse kan der kun ske genoptagelse, hvis det antageliggøres, at en bestemt mand kan blive barnets far.

En helt uunderbygget anmodning om genoptagelse fra en af de nævnte personer vil således ikke kunne imødekommes. Henvender en mand sig f.eks. år efter barnets fødsel og angiver at være (mulig) far til barnet, og benægter moderen at have haft et forhold til den pågældende mand, må genoptagelse afvises, medmindre andre særlige forhold taler for mandens påstand.

Er barnet myndigt, følger det af *stk. 3*, at genoptagelse ikke kan ske mod dets vilje. Det indebærer, at statsamtet i det omfang, det er muligt, må indhente en udtalelse fra barnet.

Til § 22

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde, hvor faderskabet er registreret, anerkendt eller fastslået ved dom m.v., men hvor moderen, barnet eller dets værge og faderen eller hans dødsbo i enighed anmoder om genoptagelse.

I sådanne tilfælde skal sagen efter *stk. 1* genoptages. Det er således ikke tilstrækkeligt, at kun en af parterne anmoder om genoptagelse.

Endvidere er det efter *stk. 2* en betingelse, at det sandsynliggøres, at en anden mand kan blive barnets

far. Formuleringen indebærer, at der stilles større krav end efter § 21. Det skyldes, at barnet i tilfælde som nævnt i § 22 allerede har en far. Betingelsen vil f.eks. være opfyldt, hvor tredjemand på forhånd tilkendegiver, at han vil anerkende faderskabet, hvis den hidtidige far udelukkes ved retsgenetisk bevis.

Bestemmelsen indeholder ingen tidsmæssige grænser. Er betingelserne opfyldt, skal der således ske genoptagelse, uanset på hvilket tidspunkt anmodningen herom fremsættes.

I § 36, stk. 3, foreslås det, at bestemmelsen kan anvendes, selv om barnet er født før lovens ikrafttræden. Det hænger sammen med, at der i nyere retspraksis er sket genoptagelse i tilfælde som beskrevet i bestemmelsen, men uden klar hjemmel.

Til § 23

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde, hvor der i forbindelse med registrering af faderskabet er sket tekniske fejl m.v., som kan have haft betydning for, hvem der er registreret som barnets far. Der sigtes navnlig til tilfælde, hvor der er sket personforveksling eller skrivefejl m.v., således at en forkert mand er registreret som barnets far.

I så fald skal sagen efter *stk. 1* genoptages efter anmodning fra moderen eller hendes dødsbo, barnets værge eller dets dødsbo eller fra den registrerede far eller hans dødsbo. Genoptagelse vil også kunne kræves af den mand, der som følge af fejlen ikke er blevet registreret som far, eller hans dødsbo.

Fristen for genoptagelse er efter bestemmelsen tre år regnet fra barnets fødsel. Efter udløbet af denne frist kan genoptagelse kun ske, hvis der foreligger ganske særlige omstændigheder, jf. § 25, stk. 1, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Opdages fejlen inden udløbet af seks måneders-fristen i § 5, stk. 1, vil spørgsmålet omvendt altid - og uafhængigt af § 23 - kunne prøves efter denne bestemmelse.

I *stk. 2* er det som en undtagelse til *stk. 1* fastsat, at genoptagelsessag ikke kan rejses af den registrerede far eller hans dødsbo, hvis han med kendskab til eller formodning om den skete fejl har anerkendt barnet ved at behandle det som sit. Det samme gælder for moderen og hendes dødsbo, hvis hun under tilsvarende omstændigheder har ladet den registrerede far behandle barnet som hans.

Bestemmelsen lovfæster den såkaldte anerkendelseslære og indebærer, at hverken moderen eller faderen vilkårligt kan fratage barnets dets hidtidige far. Anerkendelseslæren udvides samtidig til også udtrykkeligt at gælde for ugifte. Der tilsigtes ikke ændringer

i anerkendelseslærens indhold i forhold til gældende ret, jf. herved pkt. 2.12 i de almindelige bemærkninger. Det indebærer, at der må foretages en samlet vurdering af, om det under de foreliggende omstændigheder kan anses for rimeligt at lade moderen eller den registrerede far anfægte det registrerede faderskab.

Bestemmelsen kan, uanset hvilken adfærd parterne har udvist over for barnet, ikke anvendes, såfremt den pågældende ikke har haft kendskab til eller formodning om den skete fejl.

I *stk. 3* er der medtaget en særlig regel om, at en ægtemand, som efter § 6, stk. 2, skal have meddelelse om barnets fødsel, kan forlange sagen genoptaget, hvis meddelelsen ikke inden fem måneder efter barnets fødsel er kommet frem til ham. Fristen for genoptagelse er også her fastsat til tre år regnet fra barnets fødsel, dog således at anmodningen tillige skal fremsættes uden ugrundet ophold efter, at den pågældende har fået kendskab til barnets fødsel.

Til § 24

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde, hvor faderskabet allerede er fastslået ved registrering, anerkendelse eller dom m.v., men hvor der efterfølgende er kommet nye oplysninger frem m.v.

Efter *stk. 1* kan moderen eller hendes dødsbo, barnets værge eller dets dødsbo eller faderen eller hans dødsbo anmode om genoptagelse af sagen, hvis der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt er særlig anledning til at antage, at sagen vil få et andet udfald.

Bestemmelsen forudsætter i modsætning til § 22 ikke, at der er enighed mellem parterne om genoptagelsesspørgsmålet, men anmodning skal fremsættes inden tre år efter barnets fødsel. Overskrides denne frist, kan sagen kun genoptages under helt særlige omstændigheder som nævnt i § 25.

Det er en betingelse, at der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt er særlig anledning til at antage, at sagen nu vil få et andet udfald. Der sigtes navnlig til tilfælde, hvor der nu viser sig en anden faderskabsmulighed.

Bestemmelsen hjemler ikke noget krav på genoptagelse, selv om de nævnte betingelser er opfyldt. Afgørelsen om genoptagelse beror således på et samlet skøn, hvor navnlig de forhold, der opregnes i *stk. 2*, indgår. Der skal således bl.a. lægges vægt på, hvor lang tid der er gået siden barnets fødsel (nr. 1), om synspunkterne i anerkendelseslæren gør sig gældende

(nr. 2 og 3), om der i øvrigt er udvist passivitet fra den pågældendes side (nr. 4), og om det må forventes, at barnet, hvis sagen genoptages, vil få en (anden) far. Disse hensyn svarer til, hvad der allerede i dag efter praksis lægges vægt på.

Til § 25

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde som nævnt i §§ 23 og 24, hvor tre årsfristen i disse bestemmelser er overskredet.

I disse tilfælde er det - udover at de almindelige betingelser i de nævnte bestemmelser skal være opfyldt - en betingelse, at der kan anføres ganske særlige grunde til, at anmodningen ikke er fremsat tidligere, at omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse, og at det må antages, at en fornyet behandling af faderskabssagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

Bestemmelsen tager bl.a. sigte på arvesager, hvor spørgsmålet om, hvem der er rette arvinger, bliver rejst. I sådanne tilfælde, hvor væsentlige hensyn kan tale for, at spørgsmålet om faderskab bringes i orden, må der navnlig lægges vægt på, om barnet nu har en sådan alder, at der ikke på urimelig måde gribes ind i dets opvækst og almindelige forhold. Endvidere må der bl.a. lægges vægt på baggrunden for, at sagen ikke er rejst tidligere.

I forbindelse med vurderingen af, om genoptagelse vil medføre væsentlige ulemper for barnet, vil det ofte være nødvendigt at inddrage barnet. Der bør i almindelighed holdes samtale med børn over 12 år, medmindre dette må antages at være til skade for barnet, eller samtalen må antages at være uden betydning for afgørelsen. Er barnet under 12 år, må det bero på en konkret vurdering af barnets modenhed m.v., om samtale bør holdes.

Det er efter bestemmelsen ikke en betingelse for genoptagelse, at barnet giver samtykke, men barnets eventuelle holdning forudsættes - afhængig af dets modenhed og omstændighederne i øvrigt - tillagt betydelig vægt.

Kompetencen til at begære genoptagelse efter den foreslåede bestemmelse tilkommer de personer m.v., som er nævnt i §§ 23 og 24. Er barnet nu myndigt, vil det på egen hånd kunne anmode om genoptagelse.

Til § 26

Bestemmelsen regulerer spørgsmål om kompetence og procedure m.v. i forbindelse med sager om genoptagelse efter §§ 21-25.

I *stk. 1* fastsættes det, at afgørelse om genoptagelse træffes af statsamtet. Det gælder, uanset om den faderskabssag, der søges genoptaget, i første omgang er afsluttet i statsamtet eller i retten.

Efter *stk. 2* kan en part inden fire uger efter statsamtets afgørelse om genoptagelse forlange spørgsmålet indbragt for retten. Det indebærer bl.a., at statsamtet i realiteten kun kan træffe afgørelse om genoptagelse, såfremt parterne er enige om det. Adgangen til at forlange sagen indbragt for retten gælder, uanset om statsamtets afgørelse går ud på, at sagen skal genoptages, eller at den ikke skal genoptages.

Overskrides fristen, er statsamtets afgørelse om genoptagelse endelig. Der vil efter almindelige principper efterfølgende kunne fremsættes ny begæring om genoptagelse, såfremt der fremkommer nye oplysninger af betydning for sagen.

Indbringes sagen for retten, skal retten kun tage stilling til genoptagelsesspørgsmålet og ikke til selve faderskabsspørgsmålet, jf. nedenfor.

Det følger af *stk. 3*, at en faderskabssag, der genoptages, skal behandles efter de almindelige regler i lovens kapitel 2 og 3. Dette indebærer bl.a., at sagen, uanset om den oprindeligt er afsluttet i statsamtet eller i retten, i første omgang skal behandles i statsamtet, og at det her er lovens almindelige regler, der finder anvendelse.

Bestemmelsen i *stk. 4* har til formål i rimeligt omfang at beskytte mænd, der har været inddraget i den første faderskabssag, mod også at blive inddraget i den nye sag. Det fastsættes således, at den, der tidligere har været part i sagen, men som efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser eller bevis om, hvorvidt han i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, ikke er anset for barnets far, ikke på ny kan inddrages i sagen, medmindre han selv ønsker det.

Dette gælder dog efter bestemmelsen ikke, hvis den pågældende i forbindelse med den tidligere sag har afgivet falsk forklaring for retten om forhold af betydning om sagen, eller der med hans viden er sket identitetsforveksling, ombytning af genetisk materiale eller anden tilsvarende fejl, der kan have haft betydning for sagen.

Til kapitel 5

Faderskab og moderskab ved kunstig befrugtning

Kapitlet indeholder regler om faderskab og moderskab i forbindelse med kunstig befrugtning. Reglerne er udformet i nær sammenhæng med bestemmelserne i lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v.

Faderskab

Til § 27

Bestemmelsen regulerer den faderskabsretlige stilling for ægtemænd og partnere (samlever) i tilfælde, hvor moderen er blevet kunstigt befrugtet af en læge eller under en læges ansvar.

Bestemmelsen træder i sådanne tilfælde i stedet for § 20 og har navnlig betydning, hvis befrugtningen af moderen er sket med donorsæd.

Det følger af *stk. 1*, at moderens ægtemand eller partner anses for barnets far, hvis han har givet samtykke til behandlingen, og barnet må antages at være blevet til ved denne. Udtrykket »partner« i bestemmelsen skal forstås i overensstemmelse med § 23, stk. 1, 1. pkt., i loven om kunstig befrugtning. Efter denne bestemmelse skal der, før behandling med kunstig befrugtning indledes, indhentes skriftligt samtykke fra kvinden og dennes ægtefælle eller partner.

Det er efter bestemmelsen uden betydning, om befrugtningen af kvinden er sket med ægtemandens eller samleverens sæd, eller om hun i stedet er blevet behandlet med donorsæd. Det afgørende er alene, om der foreligger det nævnte samtykke fra moderens ægtemand eller partner, og om barnet må antages at være blevet til ved den kunstige befrugtning.

Rejses der - f.eks. fordi tredjemand gør gældende, at han er barnets far, jf. § 6, stk. 1 - faderskabssag, vil der normalt ikke opstå vanskeligheder ved fastslåelsen af faderskabet, såfremt moderen er befrugtet med ægtemandens eller partnerens sæd. Selv i tilfælde, hvor det lægges til grund, at moderen i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til tredjemand, vil retsgenetiske undersøgelser normalt kunne vise, om det er ægtemanden (partneren) eller tredjemand, der er barnets far.

Er moderen befrugtet med donorsæd, vil det - som følge af princippet om sæddonors anonymitet, jf. nedenfor - ikke være muligt at undersøge donor. Det vil imidlertid i sådanne tilfælde normalt gennem retsgenetiske undersøgelser af tredjemand kunne konstateres, om det er denne, der er far til barnet.

Er de nævnte retsgenetiske undersøgelser i særlige tilfælde ikke mulige, bygger den foreslåede bestemmelse på en formodning for, at barnet er blevet til ved den kunstige befrugtning. Moderens ægtefælle eller partner skal derfor i sådanne tilfælde anses som far til barnet, medmindre der på anden måde er helt særlige holdepunkter for, at tredjemand er barnets far.

Under hensyn til den betydning, som samtykke til kunstig befrugtning herefter i faderskabsmæssig henseende har for moderens ægtefælle eller partner, fore-

slås det i *stk. 2*, at samtykket til kunstig befrugtning skal være skriftligt og indeholde en erklæring om, at ægtefællen eller partneren skal være barnets far.

Det forudsættes, at den nævnte samtykkeerklæring indarbejdes i den samtykkeerklæring, som efter 23 i loven om kunstig befrugtning m.v. skal afgives til brug ved selve behandlingen med kunstig befrugtning.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 4.

Til § 28

Bestemmelsen regulerer sæddonors faderskabsretlige stilling.

Efter *stk. 1* kan en sæddonor ikke dømmes som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved kunstig befrugtning af en anden kvinde end hans ægtefælle eller partner, hvis sæden er doneret med henblik på en læges anvendelse ved kunstig befrugtning eller til en offentlig eller privat sædbank, der opfylder sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd.

Bestemmelsen skal ses i lyset af det princip om anonymitet for sæddonorer, som ligger til grund for loven om kunstig befrugtning m.v.

At bestemmelsen ikke omfatter kunstig befrugtning af sæddonors hustru eller partner, skal ses i sammenhæng med bestemmelsen i lovforslagets § 27. Efter denne bestemmelse anses ægtemanden eller partneren til en kvinde, der er blevet kunstigt befrugtet, og som har givet samtykke til behandlingen, som barnets far. Som anført i bemærkningerne til bestemmelsen gælder dette også, hvor kvinden er blevet kunstigt befrugtet med ægtefællens eller partnerens sæd.

Den foreslåede bestemmelse bygger i øvrigt på en sondring mellem, om manden har doneret sin sæd med henblik på en læges anvendelse ved kunstig befrugtning eller til en offentlig eller privat sædbank, som opfylder sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd, eller dette ikke er tilfældet. Ved henvisningen til sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd sigtes til de sundhedsfaglige regler, som Sundhedsstyrelsen efter § 20, stk. 2, i loven om kunstig befrugtning m.v. kan fastsætte om donation, anvendelse og opbevaring af sæd. De gældende regler herom findes i Sundhedsstyrelsens vejledning af 30. september 1997 om kunstig befrugtning og anden reproduktionsfremmende behandling.

Er sæden ikke doneret som nævnt i *stk. 1*, følger det af *stk. 2*, at sæddonor skal anses for barnets far. Det gælder dog ikke, hvis sæden er anvendt uden donors vidende eller efter hans død.

Den foreslåede retsstilling for sæddonorer vil kunne præciseres over for donor i forbindelse med afgi-

velsen af samtykke til donation, jf. § 23, stk. 3, i lov om kunstig befrugtning m.v. og § 14 i bekendtgørelse nr. 728 af 17. september 1997 om kunstig befrugtning.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 4.

Til § 29

Det følger af bestemmelsen, at de almindelige regler i lovforslagets kapitel 1-4 - med de ændringer, der følger af §§ 28 og 29 - finder tilsvarende anvendelse i sager om faderskab ved kunstig befrugtning.

Det betyder bl.a., at faderskabet til et barn, som er blevet til ved kunstig befrugtning, kan registreres efter de almindelige regler i §§ 1-3, og at der frit kan rejses faderskabssag inden for seks måneder, jf. § 5, stk. 1. Den tredjemand, der mener, at han er far til barnet, vil kunne få spørgsmålet prøvet efter de nærmere regler i § 6.

Rejses der faderskabssag, gælder de almindelige regler herom i kapitel 2 og 3. Genoptagelse kan ske efter reglerne i kapitel 4.

Moderskab

Til § 30

Det præciseres i bestemmelsen, at en kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, altid er mor til barnet. Det gælder, uanset om det æg, som barnet er udviklet fra, stammer fra kvinden selv eller er doneret til hende.

Der henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.

Til kapitel 6

Surrogatmoderskab

Til § 31

Bestemmelsen regulerer gyldigheden af aftaler om surrogatmoderskab, dvs. aftaler om, at den kvinde, der føder barnet, ikke skal beholde det, men udlevere det til »aftagerforældrene«.

Bestemmelsen indebærer, at sådanne aftaler er ugyldige. Det betyder bl.a., at den kvinde, der føder barnet (moderen), ikke har pligt til at udlevere det, og at »aftagerforældrene« ikke har pligt til at modtage barnet. Det følger endvidere af bestemmelsens princip, at udenlandske aftaler om surrogatmoderskab ikke kan anerkendes eller fuldbyrdes her i landet.

Det er uden betydning for bestemmelsens anvendelse, hvem der er barnets far, herunder om faderen er »aftagermoderens« ægtefælle eller samlever m.v. Det

er også uden betydning, om barnet er blevet til på normal vis eller ved kunstig befrugtning.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 5.

Til kapitel 7

Statsamternes vejledningspligt

Til § 32

I bestemmelsen foreskrives en generel vejledningspligt for statsamterne.

Vejledningspligten omfatter efter bestemmelsen alle spørgsmål, der er reguleret i loven, uanset om der verserer en sag ved statsamtet. Det følger imidlertid af almindelige principper, at statsamterne i fornødent omfang også skal yde vejledning om andre spørgsmål, f.eks. om fælles forældremyndighed for ugifte samlevende, jf. herved det samtidigt fremsatte lovforslag om ændring af bl.a. lov om forældremyndighed og samvær.

Endvidere følger det af bestemmelsen, at statsamtet skal bistå med udfyldning af blanketter m.v.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 6.

Til kapitel 8

Forskellige bestemmelser

Til § 33

Den foreslåede bestemmelse indeholder i *stk. 1* en bemyndigelse til justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om behandling af sager efter loven.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, navnlig pkt. 2.3, 2.4, 2.6 og 2.13.

Efter bestemmelsens *stk. 2* udarbejder justitsministeren bl.a. blanketter til brug for registrering og anerkendelse af faderskab m.v. Endvidere kan justitsministeren efter bestemmelsen fastsætte, at underskrifter skal være bekræftet af en advokat eller to vittighedsvidner eller bekræftet på anden måde.

Til § 34

Efter bestemmelsens *stk. 1* kan regeringen indgå overenskomster med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om fastsættelse af faderskab og moderskab til børn.

Sådanne overenskomster finder efter bestemmelsen anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Efter *stk. 2* kan justitsministeren endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordi-

ske landes regler om fastsættelse af faderskab og moderskab til børn.

Der henvises til bemærkningerne nedenfor til § 37, nr. 3.

Til § 35

Lovforslaget bygger på den ordning, at alle faderskabssager indledes ved statsamtet, men at der bl.a. er en meget let adgang for sagens parter til at få sagen indbragt for retten.

På den baggrund foreslås det, at statsamternes afgørelser efter loven ikke kan påklages til anden administrativ myndighed.

Justitsministeriet (Civilretsdirektoratet) vil som ressortmyndighed have et almindeligt tilsyn med bl.a. statsamternes virksomhed efter loven. Det betyder bl.a., at Civilretsdirektoratet - både generelt og i konkrete sager - vil kunne afgive vejledende udtalelser m.v. til bl.a. statsamterne.

Til kapitel 9

Ikrafttræden m.v.

Til § 36

Med henblik på at give den nødvendige tid til udarbejdelse af administrative forskrifter, informationsmateriale og blanketter m.v. foreslås det i *stk. 1*, at loven træder i kraft den 1. juli 2001.

Udgangspunktet er efter *stk. 2*, at loven finder anvendelse på børn, der fødes efter lovens ikrafttræden. For børn, der fødes før lovens ikrafttræden, finder de hidtil gældende regler således som udgangspunkt anvendelse.

Som en undtagelse hertil foreslås i *stk. 3*, at bestemmelsen om genoptagelse i § 22 også finder anvendelse på børn født før lovens ikrafttræden. Om begrundelsen herfor henvises til de almindelige bemærkninger, pkt. 2.12. I sådanne sager vil det endvidere være den foreslåede bestemmelse i § 26, der skal anvendes på genoptagelsessagen. Det betyder bl.a., at det er stats-

amtet, der træffer afgørelse om genoptagelse, og at sagen, såfremt den genoptages, behandles efter reglerne i lovens kapitel 2 og 3.

Til § 37

Bestemmelsen indeholder ændringer af den gældende børnelov som følge af dette lovforslag.

I *nr. 1* foreslås den gældende lovs titel (lov om børns retsstilling) ændret til lov om børns forsørgelse. Det skyldes, at den gældende lovs regler om faderskab foreslås ophævet, jf. nedenfor, og at loven herefter alene indeholder regler om forsørgelse m.v.

I *nr. 2* foreslås reglerne om faderskab i den gældende lovs kapitel 1, § 20 og § 21, stk. 1, 2. pkt., som nævnt ophævet. Reglerne afløses af dette lovforslags bestemmelser.

Nr. 3 er en konsekvensændring af den gældende lovs § 22 a, stk. 1 og 2. Den indebærer, at bemyndigelsen til bl.a. at indgå overenskomster med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler begrænses til at vedrøre spørgsmål om børnebidrag. Der henvises til bestemmelsen i lovforslagets § 34 og bemærkningerne hertil.

Til § 38

Efter bestemmelsen kan lovforslaget ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som følger af de særlige færøske og grønlandske forhold.

På Færøerne gælder børneloven fra 1960, der er sat i kraft ved anordning nr. 367 af 29. november 1962. I Grønland gælder en særlig lov, jf. lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling.

Justitsministeriet vil efter en gennemførelse af lovforslaget tage spørgsmålet om ikraftsættelse på Færøerne og i Grønland op til nærmere overvejelse. Det vil herunder blive afklaret, i hvilket omfang det er teknisk muligt og hensigtsmæssigt at sætte de nye regler i kraft i disse landsdele.